

การดัดแปลงหนังสือภาพเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็น

นางสาวจุฑาลักษณ์ เชิดเหรียญ

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาโทศาสตร
คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย
ปีการศึกษา 2554
ลิขสิทธิ์ของจุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย

บทคัดย่อและแฟ้มข้อมูลฉบับเต็มของวิทยานิพนธ์ตั้งแต่ปีการศึกษา 2554 ที่ให้บริการในคลังปัญญาจุฬาฯ (CUIR)
เป็นแฟ้มข้อมูลของนิสิตเจ้าของวิทยานิพนธ์ที่ส่งผ่านทางบัณฑิตวิทยาลัย
The abstract and full text of theses from the academic year 2011 in Chulalongkorn University Intellectual Repository(CUIR)
are the thesis authors' files submitted through the Graduate School.

Adaptation of Picture Books for Visually-impaired Children

Miss Jutalak Cherdharun

A Thesis Submitted in Partial Fulfillment of the Requirements
for the Degree of Master of Arts (Communication Arts), Program in Communication Arts
Faculty of Communication Arts
Chulalongkorn University
Academic Year 2011
Copyright of Chulalongkorn University

หัวข้อวิทยานิพนธ์	การดัดแปลงหนังสือภาพเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็น
โดย	นางสาวจุฑาลักษณ์ เชิดเหรียญ
สาขาวิชา	นิเทศศาสตร์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก	อาจารย์ ดร. จิรยุทธ์ สินธุพันธุ์
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม	อาจารย์ ดร. ปรีดา มโนมัยพิบูลย์

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย อนุมัติให้หัวข้อวิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วน
หนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาโทมหาบัณฑิต

..... คณบดีคณะนิเทศศาสตร์
(รองศาสตราจารย์ ดร. ยุบล เบ็ญจรงค์กิจ)

คณะกรรมการสอบวิทยานิพนธ์

..... ประธานกรรมการ
(รองศาสตราจารย์ ถิรพันธ์ อนวัชศิริวงศ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก
(อาจารย์ ดร. จิรยุทธ์ สินธุพันธุ์)

..... อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม
(อาจารย์ ดร. ปรีดา มโนมัยพิบูลย์)

..... กรรมการภายนอกมหาวิทยาลัย
(อาจารย์ ดร. วราภรณ์ ฉัตรชาติ)

จุฑาลักษณ์ เชิดเหรียญ : การดัดแปลงหนังสือภาพเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็น.
(Adaptation of Picture Books for Visually-impaired Children) อ. ที่ปรึกษา
วิทยานิพนธ์หลัก : อ.ดร. จิรยุทธ์ สินธุพันธุ์, อ. ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม : อ.ดร.
ปริดา มโนมัยพิบูลย์, 130 หน้า.

การวิจัยในครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษากระบวนการดัดแปลงหนังสือภาพ ให้
เหมาะสมกับเด็กพิการทางการมองเห็นอายุ 6-8 ปี และเพื่อศึกษาการรับรู้ ทักษะคิด และ
สุนทรียรสจากหนังสือภาพสำหรับเด็กที่ผ่านการดัดแปลงแล้ว โดยเลือกดัดแปลงหนังสือ
ภาพจำนวน 3 เล่มจากโครงการ 108 หนังสือดี เปิดหน้าต่างแห่งโอกาสในการพัฒนาเด็ก
ปฐมวัยที่มีเนื้อหาที่ส่งเสริมให้รู้จักคุณค่าและมีความมั่นใจในตัวเอง จำนวน 3 เรื่อง ได้แก่
งวงยาวๆ ของช่างอัลเฟรด เดวิดไปโรงเรียน และยักษ์สองตน

ผลการศึกษารูปได้ว่า กระบวนการดัดแปลงหนังสือภาพแต่ละเล่มนั้นมีความ
แตกต่างกันในทั้งในด้านของภาพและข้อความ โดยเรื่องงวงยาวๆ ของช่างอัลเฟรดนั้น
ผู้วิจัยได้จัดทำเป็นหนังสือภาพเพื่อการสัมผัสที่เน้นองค์ประกอบสำคัญและการเชื่อมโยง
ภาพในแต่ละหน้าเป็นหลัก ส่วนเรื่องยักษ์สองตน จัดทำเป็นเกมสอดแทรกลงไป
ในตัวหนังสือ และเรื่องเดวิดไปโรงเรียนจัดทำเป็นภาพที่เด็กพิการทางการมองเห็นสามารถ
เล่นไปกับตัวภาพได้

สำหรับการทดสอบการรับรู้หนังสือภาพนั้น กลุ่มตัวอย่างมีความสนใจที่จะสัมผัส
องค์ประกอบหลักในเรื่องงวงยาวๆ ของช่างอัลเฟรด แต่ไม่เข้าใจความหมายของภาพ แต่
กลับเข้าใจแก่นของเรื่องได้ ส่วนเรื่องยักษ์สองตน กลุ่มตัวอย่างสนุกสนานกับการได้เล่นเกม
ต่างๆ แต่กลับไม่สามารถเข้าใจแก่นของเรื่องได้เลย และสำหรับเรื่องเดวิดไปโรงเรียน กลุ่ม
ตัวอย่างสนใจและเข้าใจทั้งในส่วนของภาพและแก่นของเรื่อง

ในส่วนของทัศนคตินั้น กลุ่มตัวอย่างบางส่วนมีทัศนคติในแง่ลบกับตัวละครเอกใน
เรื่องเดวิดไปโรงเรียนและยักษ์สองตน อย่างไรก็ตาม หนังสือภาพที่กลุ่มตัวอย่างชอบมาก
ที่สุดคือเรื่องยักษ์สองตน

สาขาวิชา.....นิเทศศาสตร์.....ลายมือชื่อนิสิต.....
ปีการศึกษา....2554.....ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก.....
ลายมือชื่อ อ.ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม.....

5384657928 : MAJOR COMMUNICATION ARTS

KEYWORDS : PICTURE BOOKS / VISUALLY-IMPAIRED CHILDREN / BLIND

JUTALAK CHERDHARUN : ADAPTATION OF PICTURE BOOKS FOR VISUALLY-IMPAIRED CHILDREN. ADVISOR : JIRAYUDH SINDHUPHAN Ph.D., CO-ADVISOR : PARIDA MANOMAIPHIBOON Ph.D., 130 pp.

The purpose of this research is to study the adaptation process of picture books and the perceptions, attitudes and aesthetics of adapted books.

The representative sample is a student of The Bangkok School for The Blind. The demographic of 16 students is 6-8 year-old, partially and totally blind. The 3 picture books used in the study are from the 108 good books : giving an opportunity for preschoolers project and included *Alfred*, *David goes to school* and *Yak Song Thon*. The content of all books is improving positive self-esteem.

The results of the study reveal that the adaptation process of pictures and texts in each book is different. The researcher adapts *Alfred* to tactile picture book by emphasizing main compositions and sets up simple games for *Yak Song Thon*. In the case of *David goes to school*, the researcher creates interactive pictures for linking texts and pictures in this book.

For the perception of the adapted books, the visually-impaired children pay attention to main compositions in *Alfred*, but they can't understand the meaning of them. However, they can interpret the theme of this book.

Regarding the perception of *Yak Song Thon*, The samples enjoy with every games, but they can't explain theme and character. And most of the samples understand pictures texts and theme of *David goes to school*.

In addition to The samples' attitude, some of them have a negative attitude in "David" and "Giant", leading characters of *David goes to school* and *Yak Song Thon*. Moreover, *Yak Song Thon* is the most satisfying book for the samples.

Field of Study :.....Communication Arts.....Student's Signature.....

Academic Year :.....2011.....Advisor's Signature.....

Co-advisor's Signature.....

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยความกรุณาและความเอาใจใส่อย่างดียิ่งจาก อ.ดร. จิรยุทธ์ สินธุพันธ์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก อ.ดร. ปรีดา มโนมัยพิบูลย์ อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม และรศ. ถิรพันธ์ อนุวัชศิริวงศ์ ที่ได้กรุณาให้ความช่วยเหลือ คำแนะนำ พร้อมทั้งแนวคิด และมุมมองใหม่ๆ แก่ผู้วิจัย อ. มารีนา วงศ์เงินยวง ผู้อำนวยการโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพฯ ที่ได้สละเวลาให้คำแนะนำ เพื่อให้ผู้วิจัยนำไปเป็นแนวทางในการปรับปรุงแก้ไขหนังสือภาพ อ. ขวัญชนก หมั่นคำ และอาจารย์ที่น่ารักทุกๆ ท่านจากโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพฯ ที่ได้พาผู้วิจัยเข้าไปเล่นและเรียนรู้ในโลกอันสดใสของเด็กพิการทางการมองเห็น

ขอขอบพระคุณคุณพ่อ-คุณแม่ ที่ได้ให้แรงใจ และร่างกาย ในการตัด ปะ ตัด เย็บ หนังสือภาพเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็นทั้ง 3 เล่ม จนเสร็จสมบูรณ์เป็นวิทยานิพนธ์เล่มนี้ ขอขอบคุณเพื่อนๆ ทุกคนในภาควิชาการสื่อสารเชิงสุนทรีย์และบันเทิงคดี ที่ได้ร่วมสนุก เหนื่อย เครียด และเป็นกำลังใจให้กันตลอดช่วงเวลาที่อยู่ในรั้วจามจุรี และขอขอบคุณเพื่อนโบว์ และน้องเอิร์ท ที่ปรึกษาด้านภาษาอังกฤษที่เรียกใช้บริการได้ทั้งวันทั้งคืน รวมไปถึงเพื่อนซีร์ ที่สามารถอดทนต่อความขี้เกียจและเฉื่อยชาของผู้วิจัยได้อย่างไม่น่าเชื่อ

และสุดท้าย วิทยานิพนธ์ฉบับนี้อาจจะไม่เกิดขึ้นเลย หากไม่มีผู้แต่งหนังสือภาพต้นฉบับทั้ง 3 เล่ม ขอขอบคุณเดวิด แชนนอน คุณฟรานเชสกา วิกนากา และ อ. ปรีดา ปัญญาจันทร์ ที่สร้างสรรค์หนังสือดีๆ เพื่อเด็ก ๆ ผู้วิจัยขอขอบคุณจากใจจริง แม้ว่าเราจะไม่มีโอกาสได้เจอกันก็ตาม

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย.....	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ.....	จ
กิตติกรรมประกาศ.....	ฉ
สารบัญ.....	ช
สารบัญตาราง.....	ญ
สารบัญภาพ.....	ฎ
บทที่ 1 บทนำ.....	1
ที่มาและความสำคัญของปัญหา.....	1
วัตถุประสงค์การวิจัย.....	6
ปัญหาคำวิจัย.....	7
ขอบเขตการวิจัย.....	7
นิยามศัพท์.....	7
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ.....	8
บทที่ 2 แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	10
แนวคิดเกี่ยวกับเด็กที่พิการทางการมองเห็น.....	12
- ประเภทของเด็กที่พิการทางการมองเห็น.....	12
- ลักษณะทางจิตวิทยาและพฤติกรรมของเด็กที่พิการทางการมองเห็น.....	13
- การรับรู้และการเกิดความคิดรวบยอดของเด็กที่พิการทางการมองเห็น.....	15
แนวคิดเกี่ยวกับสื่อเฉพาะกิจสำหรับผู้พิการทางการมองเห็น.....	16
แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือภาพสำหรับเด็ก.....	18
- ประเภทของหนังสือภาพสำหรับเด็ก.....	19
- องค์ประกอบของหนังสือภาพสำหรับเด็ก.....	20
- หน้าที่และบทบาทของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก.....	24
- ลักษณะของภาพประกอบหนังสือที่เด็กชอบ.....	25
- หลักในการสร้างสรรค์ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก.....	26
แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือภาพสำหรับเด็กที่พิการทางการมองเห็น.....	27
- การออกแบบข้อความในหนังสือสำหรับเด็กที่พิการทางการมองเห็น.....	29

- การออกแบบภาพในหนังสือสำหรับเด็กที่พิการทางการมองเห็น.....	29
- วัสดุที่เหมาะสมต่อการสร้างสรรค์หนังสือสำหรับเด็กที่พิการทางการมองเห็น.....	32
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง.....	33
บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย.....	35
ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง.....	35
การเก็บรวบรวมข้อมูล.....	36
เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย.....	38
การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล.....	38
บทที่ 4 กระบวนการดัดแปลงหนังสือภาพเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็น.....	39
การดัดแปลงหนังสือภาพสำหรับเด็กเรื่อง “วงยาวๆ ของช่างอัลเฟรด”.....	39
- การดัดแปลงและออกแบบภาพ.....	39
- การดัดแปลงข้อความ.....	51
- การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ.....	56
- การแก้ไขหนังสือภาพ.....	57
- หลักที่ผู้วิจัยใช้ในการดัดแปลง.....	60
การดัดแปลงหนังสือภาพสำหรับเด็กเรื่อง “ยักษ์สองตน”.....	60
- การดัดแปลงและออกแบบภาพ.....	63
- การดัดแปลงข้อความ.....	71
- การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ.....	75
- การแก้ไขหนังสือภาพ.....	75
- หลักที่ผู้วิจัยใช้ในการดัดแปลง.....	76
การดัดแปลงหนังสือภาพสำหรับเด็กเรื่อง “เดวิดไปโรงเรียน”.....	78
- การดัดแปลงและออกแบบภาพ.....	78
- การดัดแปลงและออกแบบข้อความ.....	85
- การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและการแก้ไขหนังสือภาพ.....	87
- หลักที่ผู้วิจัยใช้ในการดัดแปลง.....	88
บทที่ 5 การทดสอบการรับรู้ ทักษะคติ และสุนทรียรสจากหนังสือภาพสำหรับเด็กพิการทางการมองเห็น.....	93
ด้านการรับรู้.....	93

ด้านทัศนคติ.....	98
ด้านสุนทรียรส.....	99
ด้านการสื่อสาร.....	100
บทที่ 6 สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ.....	102
- สรุปผลการวิจัย.....	103
- อภิปรายผลการวิจัย.....	107
- ข้อจำกัดในการวิจัย.....	112
- ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย.....	112
รายการอ้างอิง.....	114
ภาคผนวก.....	116
ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์.....	130

สารบัญภาพ

ภาพที่	หน้า
ภาพที่ 1 การดัดแปลงภาพสิ่งของที่มีขนาดใหญ่.....	28
ภาพที่ 2 การจัดวางข้อความ.....	29
ภาพที่ 3 การจัดวางภาพทัศนียภาพ 2 รูปแบบ.....	30
ภาพที่ 4 การดัดแปลงภาพจากหนังสือเรื่อง The Miffy-book.....	31
ภาพที่ 5 การจัดวางภาพบ้าน.....	31
ภาพที่ 6 การจัดวางภาพวัว.....	32
ภาพที่ 7 หนังสือภาพสำหรับเด็ก 3 เล่มที่ผู้วิจัยเลือกดัดแปลง.....	35
ภาพที่ 8 ภาพการดัดแปลงภาพหน้าปกของเรื่องวงยาว ๆ ของซังอัลเฟรด.....	41
ภาพที่ 9 ภาพการดัดแปลงหน้าที่ 1 ของเรื่องวงยาว ๆ ของซังอัลเฟรด.....	42
ภาพที่ 10 ภาพการดัดแปลงหน้าที่ 2 ของเรื่องวงยาว ๆ ของซังอัลเฟรด.....	43
ภาพที่ 11 ภาพการดัดแปลงหน้าที่ 3 ของเรื่องวงยาว ๆ ของซังอัลเฟรด.....	44
ภาพที่ 12 ภาพการดัดแปลงหน้าที่ 4 ของเรื่องวงยาว ๆ ของซังอัลเฟรด.....	46
ภาพที่ 13 ภาพการดัดแปลงหน้าที่ 5 ของเรื่องวงยาว ๆ ของซังอัลเฟรด.....	47
ภาพที่ 14 ภาพการดัดแปลงหน้าที่ 6 ของเรื่องวงยาว ๆ ของซังอัลเฟรด.....	48
ภาพที่ 15 ภาพการดัดแปลงหน้าที่ 7 ของเรื่องวงยาว ๆ ของซังอัลเฟรด.....	49
ภาพที่ 16 ภาพการดัดแปลงหน้าที่ 8 ของเรื่องวงยาว ๆ ของซังอัลเฟรด.....	50
ภาพที่ 17 ภาพการดัดแปลงหน้าที่ 9 ของเรื่องวงยาว ๆ ของซังอัลเฟรด.....	51
ภาพที่ 18 ภาพการแก้ไขหน้าที่ 2 ของเรื่องวงยาว ๆ ของซังอัลเฟรด.....	58
ภาพที่ 19 ภาพการแก้ไขหน้าที่ 4 ของเรื่องวงยาว ๆ ของซังอัลเฟรด.....	59
ภาพที่ 20 ภาพการดัดแปลงภาพหน้าปกของเรื่องยักษ์สองตน.....	64
ภาพที่ 21 ภาพการดัดแปลงภาพหน้าที่ 1 ของเรื่องยักษ์สองตน.....	65
ภาพที่ 22 ภาพการดัดแปลงภาพหน้าที่ 2 ของเรื่องยักษ์สองตน.....	66
ภาพที่ 23 ภาพการดัดแปลงภาพหน้าที่ 5 ของเรื่องยักษ์สองตน.....	67
ภาพที่ 24 ภาพการดัดแปลงภาพหน้าที่ 3 ของเรื่องยักษ์สองตน.....	68
ภาพที่ 25 ภาพการดัดแปลงภาพหน้าที่ 4 ของเรื่องยักษ์สองตน.....	69
ภาพที่ 26 ภาพการดัดแปลงภาพหน้าที่ 7 ของเรื่องยักษ์สองตน.....	70
ภาพที่ 26 ภาพการดัดแปลงภาพหน้าที่ 7 ของเรื่องยักษ์สองตน.....	71
ภาพที่ 28 ภาพการแก้ไขภาพหน้าที่ 4 ของเรื่องยักษ์สองตน.....	75
ภาพที่ 29 ตัวอย่างภาพจากเรื่องเดวิดไปโรงเรียน.....	78

ภาพที่ 30 ภาพการดัดแปลงภาพหน้าปกของเรื่องเดวิดไปโรงเรียน.....	80
ภาพที่ 31 ภาพการดัดแปลงภาพหน้าที่ 1 ของเรื่องเดวิดไปโรงเรียน.....	80
ภาพที่ 32 ภาพการดัดแปลงภาพหน้าที่ 8 ของเรื่องเดวิดไปโรงเรียน.....	81
ภาพที่ 33 ภาพการดัดแปลงภาพหน้าที่ 3 ของเรื่องเดวิดไปโรงเรียน.....	82
ภาพที่ 34 ภาพการดัดแปลงภาพหน้าที่ 4 ของเรื่องเดวิดไปโรงเรียน.....	82
ภาพที่ 35 ภาพการดัดแปลงภาพหน้าที่ 6 ของเรื่องเดวิดไปโรงเรียน.....	83
ภาพที่ 36 ภาพการดัดแปลงภาพหน้าที่ 7 ของเรื่องเดวิดไปโรงเรียน.....	83
ภาพที่ 37 ภาพหน้าที่ 2 ของเรื่องเดวิดไปโรงเรียน.....	84
ภาพที่ 38 ภาพหน้าที่ 5 ของเรื่องเดวิดไปโรงเรียน.....	84
ภาพที่ 39 ภาพการแก้ไขหน้าที่ 5 ของเรื่องเดวิดไปโรงเรียน.....	88

บทที่ 1

บทนำ

ที่มาและความสำคัญของปัญหา

หากถามว่าการอ่านสำคัญอย่างไร มีความจำเป็นต่อมนุษย์มากน้อยเพียงใด หลากๆ คนคงเลือกหยิบยกเอาวาทีอันลือลั่นของเซอร์ฟรานซิส เบคอนที่กล่าวว่า “การอ่านทำให้คนเป็นคนโดยสมบูรณ์” หรือ “Reading Maketh a Full Man” ขึ้นมาตอบคำถามนี้

จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่เราจะเห็นว่าทุกประเทศ ทุกชาติ ทุกภาษาต่างก็รณรงค์ให้ประชาชนมีนิสัยรักการอ่าน โดยเฉพาะอย่างยิ่งเริ่มตั้งแต่เด็กปฐมวัย เพราะการอ่านเป็นรากฐานที่สำคัญของการศึกษา ที่ช่วยเติมเต็มความเป็นมนุษย์ ซึ่งจะนำไปสู่การยกระดับคุณภาพชีวิต และสติปัญญาของประชากรต่อไป สำหรับในประเทศไทยนั้นทั้งภาครัฐและเอกชนได้ริเริ่มโครงการส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กขึ้นมา หนึ่งในโครงการเหล่านั้น คือ โครงการ “108 หนังสือดี เปิดหน้าต่างแห่งโอกาสในการพัฒนาเด็กปฐมวัย” ของแผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

โครงการ “108 หนังสือดี เปิดหน้าต่างแห่งโอกาสในการพัฒนาเด็กปฐมวัย” เป็นโครงการที่มุ่งสร้างโอกาสให้เด็กไทยได้เจริญโตเติบโตสมวัย ด้วยการสร้างความสัมพันธ์ผ่านหนังสือและการอ่าน โดยมีการคัดเลือก “หนังสือภาพสำหรับเด็ก” (Picture book) ที่มีความเหมาะสมจำนวน 108 เล่ม ประกอบไปด้วยหนังสือภาพที่มีชื่อเสียงจากต่างประเทศ และหนังสือภาพที่สร้างสรรค์โดยนักเขียนไทย โดยมุ่งหวังให้หนังสือทุกเล่มเป็นเสมือนจุดเริ่มต้นของการเดินทางในการสร้างสรรค์สังคมด้วยการอ่าน พร้อมทั้งสานสายใยผู้คน ให้รู้จักแบ่งปันความสุข ความรักและความอบอุ่นให้แก่กัน ซึ่งจะช่วยส่งเสริมพัฒนาการทางสมองของเด็กปฐมวัย (0-6 ปี) อันเป็นพื้นฐานของการสัมผัส รับรู้ และเรียนรู้ในด้านต่างๆ ทั้งยังช่วยเอื้อให้เด็กๆ ได้เติบโตขึ้นอย่างมีความสุขทั้งทางร่างกาย ความคิด จิตใจ และสังคม (ถิรนนท์ อนวัชศิริวงศ์ และ พิรุณ อนวัชศิริวงศ์, 2553 : 5-6) นอกจากนี้ ยังมีโครงการส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กอีกมากมาย เช่น โครงการอ่าน...สร้างชาติของมูลนิธิกระเจา โครงการหนังสือเล่มแรก “Bookstart” ของสมาคมผู้จัดพิมพ์และผู้จำหน่ายหนังสือแห่งประเทศไทย โครงการหนังสือดี สร้างคนดี ที่สนับสนุนโดย

หน่วยงานกว่า 10 แห่ง เป็นต้น แต่แทบจะทุกโครงการต่างมุ่งที่จะพัฒนาหนังสือ รวมไปถึงสร้างนิสัยรักการอ่านให้กับเด็กไทย “ทั่วไป” มากกว่าเด็กไทย “ทั้งหมด”

คงไม่มีใครปฏิเสธได้ว่า แม้ประเทศไทยจะเจริญก้าวหน้าขึ้นเพียงใด แต่ก็ยังมีเด็กไทยจำนวนไม่น้อยที่ด้อยโอกาสและเสียเปรียบในสังคม หรือที่หลายๆ คนเรียกกันว่า “เด็กพิเศษ” หรือในชื่อเต็มคือ “เด็กที่มีความต้องการพิเศษ” (Special Child) หมายถึง เด็กกลุ่มที่จำเป็นต้องได้รับการดูแล ช่วยเหลือเป็นพิเศษ เพิ่มเติมจากวิธีการตามปกติ ทั้งในด้านการใช้ชีวิตประจำวัน การเรียนรู้ และการเข้าสังคม เพื่อให้เด็กได้รับการพัฒนาเต็มตามศักยภาพของตน โดยออกแบบการดูแลช่วยเหลือเด็กตามลักษณะความจำเป็น และความต้องการของเด็กแต่ละคน (ทวีศักดิ์ สิริรัตน์เรขา, 2553) ในปัจจุบัน ได้มีการจำแนกเด็กพิเศษออกเป็นหลายกลุ่ม อาทิ เด็กปัญญาอ่อน-เด็กปัญญาเลิศ (Mental Retarding-Giftedness) เด็กที่พิการ (Physical Disabilities) เด็กที่ด้อยความสามารถทางการเรียนรู้ (Learning Disabilities) เด็กออทิสติก (Autistic Children) เด็กที่ถูกทารุณกรรมและเด็กที่ถูกล่วงละเมิดทางเพศ (Abused and Sexual Abused Children) เป็นต้น (ศรีเรือน แก้วกังวาล, 2545 : 2) ซึ่งเด็กเหล่านี้มักจะถูกกลั่นหรือถูกกีดกันออกจากกิจกรรมส่วนใหญ่ของสังคม เด็กจำนวนไม่น้อยอาจถูกมองว่าเป็นเด็กดื้อรั้น เอาแต่ใจ ชอบก่อปัญหาและความรุนแรง บ้างก็ถูกมองว่าไร้ศักยภาพ และเป็นภาระที่สังคมต้องดูแลไปตลอดชีวิต

หากนับเฉพาะเด็กที่พิการแล้ว จากการสำรวจจำนวนประชากรที่พิการของสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ประจำปี 2550 พบว่า มีเด็กอายุ 0-9 ปีจำนวนมากถึง 28,609 คนที่มีความพิการ คิดเป็นร้อยละ 0.32 (สำนักงานเศรษฐกิจแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2550) จำนวนเท่านี้อาจดูน้อย หากเปรียบเทียบกับประชากรทั้งประเทศ แต่ถ้าคิดถึงหลักปัญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ความว่า “มนุษย์ทั้งหลายเกิดมาอิสระและเสมอภาคในเกียรติศักดิ์และสิทธิ ต่างมีความรู้สึกผิดชอบและมโนธรรมและควรปฏิบัติต่อกันด้วยเจตนารมณ์แห่งภราดรภาพ” แล้ว คงต้องยอมรับความจริงที่ว่า ไม่ว่าจะจำนวนเด็กที่พิการจะมีมากหรือน้อยเพียงใด แต่ความพิการนั้นมิอาจลดหรือทำลายสิทธิขั้นพื้นฐานที่พวกเขาพึงจะได้ เด็กพิการย่อมปรารถนาอยากมีชีวิตไม่ต่างจากเด็กปกติทั่วไป อยากเล่น อยากเรียน อยากรู้ อยากเห็น และสนใจสิ่งแวดลอมรอบตัวตามวัยของพวกเขา

ดังนั้น การที่จะช่วยให้เด็ก ๆ เหล่านี้เติบโตขึ้นเป็นอนาคตของชาติที่มีคุณค่าแจก เช่นเดียวกับเด็กคนอื่น ๆ จึงจำเป็นที่จะต้องสนับสนุนและส่งเสริมเด็กพิการให้ช่วยเหลือตัวเองในการพัฒนาศักยภาพให้เต็มขีดความสามารถของตนได้มากที่สุด ให้พวกเขาได้รับการศึกษา และโอกาสในการที่จะเข้าเป็นส่วนหนึ่งของสังคม เช่น โอกาสในการเลือกประกอบอาชีพตามความสนใจของตนเมื่อพวกเขาโตขึ้น โอกาสในการเล่นและทำกิจกรรมต่าง ๆ ตามแต่วัยของตน เป็นต้น ซึ่งการสนับสนุนนี้ มิได้เป็นเพียงแค่ความรับผิดชอบของหน่วยงานรัฐเท่านั้น แต่ประชาชนคนทั่วไปก็ควรที่จะช่วยส่งเสริมเด็ก ๆ กลุ่มนี้เช่นกัน ในฐานะที่พวกเขาเป็นสมาชิกคนหนึ่งของคนไทย

สำหรับการให้ความช่วยเหลือเด็กที่พิการนั้น ย่อมต้องแตกต่างกันไปตามความบกพร่องของเด็กแต่ละกลุ่ม แต่ในส่วนของเด็กพิการทางการมองเห็น ทั้งเด็กที่ตาบอด (Totally Blind) และเด็กที่ตาบอดเลือนราง (Partially Blind) ซึ่งจากการสำรวจจำนวนประชากรพิการอายุ 0-9 ปี ที่มีลักษณะความบกพร่องของสำนักงานสถิติแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร ประจำปี 2550 พบว่ามีจำนวน 1994 คน ประกอบไปด้วยเด็กตาบอดสองข้างจำนวน 465 คน เด็กตาบอดข้างเดียวจำนวน 558 คน เด็กที่มีสายตาเลือนรางสองข้างจำนวน 527 คน และเด็กที่มีสายตาเลือนรางข้างเดียว (444 คน) (สำนักงานเศรษฐกิจแห่งชาติ กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร, 2550) เด็กกลุ่มนี้เป็นกลุ่มที่ไม่สามารถเข้าถึง (หรือเข้าถึงได้ยาก) และใช้ประโยชน์จากสื่อที่ได้ชื่อว่าเป็นคลังความรู้สำหรับการพัฒนาสติปัญญา ซึ่งก็คือ “หนังสือ” เพราะในช่วงวัยเด็ก เป็นระยะพัฒนาการทางสมองที่สำคัญ อันเป็นพื้นฐานในสัมผัสรับรู้ และเรียนรู้ในด้านต่าง ๆ อาจกล่าวได้ว่าเป็นโอกาสทองในการพัฒนาทักษะสำคัญ ๆ ของชีวิต และเมื่อพ้นผ่านช่วงวัยเด็กไป การเรียนรู้ก็ย่อมจะยากขึ้น

ฉะนั้น การอ่านหนังสือให้เด็กฟัง หรือให้เด็กอ่านหนังสือเองเมื่อโตพอ จึงเป็นการขยายกิ่งก้านสาขาการเรียนรู้ กระตุ้นเซลล์สมองของเด็ก ๆ ให้พัฒนาอย่างมีคุณภาพ ซึ่งในกรณีของเด็กพิการทางการมองเห็นนั้น หลายต่อหลายสถาบันทั้งภาครัฐและเอกชนต่างก็ยื่นมือมาให้ความช่วยเหลือ โดยให้การสนับสนุนการจัดทำสื่อเฉพาะกิจประเภทหนังสือเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็นในรูปแบบที่หลากหลาย ได้แก่ หนังสือเทป หรือหนังสือเสียง (Talking Book) และหนังสือเบรลล์ แต่ก็มีเนื้อหาที่ค่อนข้างจำกัด ส่วนใหญ่จะเป็นแบบเรียน ตำราวิชาการ หากเป็นหนังสือทั่วไปจำพวกวรรณกรรมเด็ก การ์ตูน หรือนิทาน ก็มักจะเป็นหนังสือที่ได้รับรางวัลหนังสือที่ติดอันดับขายดี รวมไปถึงหนังสือของนักเขียนชื่อดังเท่านั้น ซึ่งแม้จะมีเนื้อหาไม่ต่าง

จากหนังสือของเด็กทั่วไป แต่ก็ขาดโอกาสในการรับรู้รูปภาพ ที่อาจช่วยอธิบายเนื้อหาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น และยังช่วยจุดประกายจินตนาการให้กับเด็กอีกด้วย (ศศโสพล จิตรวานิชกุล, 2542 : 43-44, 48)

จะเห็นได้ว่า เด็กพิการทางการมองเห็นต้องประสบกับปัญหาทางการอ่านเป็นอย่างมาก แม้ว่าจะมีการประดิษฐ์ทั้งหนังสือเทป หนังสือเสียง และหนังสือเบรลล์ เพื่อสนองความต้องการของพวกเขาแล้ว แต่เราต้องไม่ลืมว่า ในช่วงวัยเด็ก โดยเฉพาะช่วงอายุไม่เกิน 8 ปี เป็นช่วงที่พวกเขาเพิ่งจะเริ่มหัดอ่านหนังสือ ดังนั้นหนังสือที่เหมาะสมกับเขามักจะเป็นนิทานหรือหนังสือสำหรับเด็กที่มีเนื้อหาไม่ซับซ้อน ไม่ยาว อ่านเข้าใจง่ายในทันที และสำหรับเด็กทั่วไป “ภาพ” ถือเป็นองค์ประกอบที่สำคัญมากอย่างหนึ่ง เพราะ ช่วยกระตุ้นให้เกิดความสนใจ สามารถเดาเรื่องราวได้ง่ายขึ้น และสร้างเสริมจินตนาการด้วย (บันลือ พฤษะวัน, 2521 : 12) ซึ่งในส่วนของภาพนั้น เด็กที่มีความบกพร่องทางการเห็นนั้น ไม่สามารถรับรู้และเข้าถึงได้เลย พวกเขาจึงพลาดโอกาสที่จะได้สัมผัส “หนังสือภาพสำหรับเด็ก” ที่ถือว่าเป็นหนังสือเล่มแรก และเป็นก้าวแรกที่สำคัญในโลกแห่งการอ่าน

หนังสือภาพสำหรับเด็ก คือ หนังสือที่เนื้อเรื่องและภาพมีความสำคัญทัดเทียมกันและสอดคล้องกัน บางส่วนจะเป็นหนังสือสำหรับเด็กก่อนวัยเรียนหรือเด็กปฐมวัยที่ยังไม่สามารถอ่านหนังสือได้เอง ต้องอาศัยผู้ใหญ่เป็นผู้อ่านให้ฟัง เช่น หนังสือที่มีเนื้อหาเกี่ยวกับการนับ จำนวนอย่าง *นับ 1 ให้ถึง 100* โดยมาซายุกิ เซเบะ หนังสือเกี่ยวกับสิ่งมีชีวิตรอบตัวเด็กอย่าง *อยากรู้ไหม* โดย Brigitte Raab และ Manuela Olten หนังสือส่งเสริมสุขนิสัยอย่าง *นั่งกระโถนสิลูก* โดยเวอร์จิเนีย มิลเลอร์ หนังสือส่งเสริมคุณธรรมอย่าง *ขอบคุณครับ จากหมีน้อย* โดยชาญศิลป์ กิตติโชติพาณิชย์ เป็นต้น บางส่วนจะเป็นหนังสือสำหรับเด็กที่อ่านเองได้แล้ว และบางเล่มก็เหมาะสมกับเด็กทั้งสองประเภท แต่โดยส่วนใหญ่แล้ว ภาพในหนังสือสำหรับเด็กทุกเล่มนั้น มีหน้าที่ส่งเสริมจินตนาการ นั่นคือ ช่วยให้เด็กคิดก้าวไปไกลกว่าสิ่งแวดล้อมที่พวกเขาเคยพบเคยเห็น ช่วยเสริมเนื้อหาสาระและเรื่องราว และที่สำคัญยังช่วยพัฒนาสมองดังที่ได้กล่าวมาแล้วในตอนต้น

แม้ว่าเด็กพิการทางการมองเห็นนั้น จะมีอาชีพรับรู้ “ภาพ” อันน่ารัก สวยงาม และสร้างสรรค์มาอย่างประณีตผ่านทางดวงตาได้ แต่พวกเขาก็สามารถจินตนาการภาพในหนังสือโดยอาศัยการฟังจากคำบอกเล่าของผู้ใหญ่ได้บ้าง นอกจากนี้ ในปัจจุบันยังมี “หนังสือสัมผัส” ที่

ผลิตขึ้นมาเพื่อให้ทั้งเด็กพิการทางการมองเห็นและเด็กโดยทั่วไปได้สัมผัสด้วยมือหรือผิวกายว่า สิ่งที่น่ามาบอกเล่าในหนังสือจับต้องดูแล้วเป็นอย่างไรบ้าง ตัวอย่างของหนังสือเล่มนี้ เช่น หนังสือสัมผัส ชุดภูมิปัญญาไทย หนังสือสัมผัส เรื่องสัมผัสรอบตัวหนู เป็นต้น (แผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน, 2553 : 231) อย่างไรก็ตาม หนังสือสัมผัสนั้น ส่วนใหญ่เป็นหนังสือสำหรับเด็กปกติอายุ 0-3 ปี โดยจัดทำมาในลักษณะที่เสริมตัวภาพ คือ ต้องสัมผัสพร้อมกับมองรูปภาพไปด้วยจึงจะเกิดความเข้าใจ และยังคงพิมพ์เนื้อเรื่องด้วยตัวอักษรธรรมดา มิได้พิมพ์ด้วยตัวอักษรเบรลล์ ฉะนั้น แม้ว่าเด็กพิการทางการมองเห็นจะสามารถอ่านหนังสือได้เองแล้ว ก็ยังต้องอาศัยผู้ใหญ่คอยอ่านให้ฟังเช่นเดิม

ด้วยความมุ่งมั่นที่จะเปิดโอกาสให้เด็กพิการทางการมองเห็น จึงมีผู้คิดสร้างสรรค์ “หนังสือภาพสำหรับเด็กพิการทางการมองเห็น” ขึ้นมาหลายต่อหลายเล่ม โดยเฉพาะในประเทศทางตะวันตกอย่างสหรัฐอเมริกา มีการจัดพิมพ์หนังสือประเภทนี้ โดยใช้ชื่อว่า Touch and Feel Book หรือ Tactile Book กันอย่างแพร่หลาย เช่น หนังสือเรื่อง *Feely Bug* โดย David A. Carter มีการใช้ชนก ผ้าลูกไม้ และแผ่นหนังเพื่อให้เด็กพิการทางการมองเห็นรวมไปถึงเด็กปกติได้สัมผัสจับต้อง ซึ่งช่วยเพิ่มความสนุกสนานได้มากขึ้น หนังสือเรื่อง *Hey, Diddle, Diddle* โดยสำนักพิมพ์ Scholastic มีการจัดทำหน้าปกให้นุ่มนวล และสอดแทรกribbonไว้ในแต่ละหน้า หนังสือเรื่อง *All God's Creation* โดย Karan Hill ผู้สร้างสรรค์หนังสือเล่มนี้ได้ใช้วิธีเจาะกระดาษบริเวณภาพของสัตว์แต่ละชนิด และบุขนสัตว์ที่นุ่มนวลๆ ที่มีลักษณะคล้ายกับขนของสัตว์เหล่านั้นลงไป เช่นเดียวกับหนังสือเรื่อง *Good Morning, Good Night!* โดย Layrie Young ที่ใช้วิธีเดียวกัน เป็นต้น

นอกจากจะมีหนังสือให้เลือกหลากหลายเล่มแล้ว ยังมีช่องทางในการซื้อที่สะดวกอีกด้วย โดยมีทั้งร้านหนังสือโดยเฉพาะ เว็บไซต์จำหน่ายทางอินเทอร์เน็ตอย่าง <http://www.seedlings.org> และมีสำนักพิมพ์เพื่อผู้พิการทางสายตาดอย่าง American Printing House for the Blind (APH) และ I Read with My Hands

ในส่วนของประเทศในซีกโลกตะวันออกนั้น หนังสือภาพสำหรับเด็กพิการทางการมองเห็นยังไม่เป็นที่แพร่หลายนัก ยกเว้นบางประเทศ เช่น ประเทศญี่ปุ่น ที่มีการสร้างสรรค์หนังสือภาพประเภทนี้ออกมา ส่วนในประเทศไทยนั้น มีผู้ที่ศึกษาในเรื่องนี้และจัดทำหนังสือภาพสำหรับเด็กพิการทางการมองเห็นบ้าง แต่ก็น้อยมาก เช่น ในเทศกาลหนังสือเด็กและ

เยาวชนครั้งที่ 6 ประจำปี 2551 อาจารย์มารีนา วงศ์เงินยวง อาจารย์สอนผู้พิการทางสายตา ได้สร้างสรรค์ “หนังสือมีกลิ่น” ซึ่งเป็นหนังสือสำหรับผู้พิการทางสายตาชั้นอนุบาล-ประถมศึกษาปีที่ 6 ที่ไม่สามารถจินตนาการได้ว่าของสิ่งนั้นๆ จะมีรูปร่างหน้าตาเป็นอย่างไร มีกลิ่นแบบไหน ดังนั้นจึงได้มีการคิดค้นหนังสือมีกลิ่นพร้อมมีภาพหุ่นขึ้นมาให้ได้สัมผัส โดยจะเน้นดอกไม้และพืชผักสวนครัว เช่น ดอกกระดังงา หัวหอม และขนนมลูกอม เป็นต้น หากเป็นดอกไม้ก็จะนำกลิ่นที่สกัดมาแล้วใส่ลงไปในวัสดุชิ้นนั้น เมื่อเปิดหนังสือออกมาก็จะได้กลิ่นและยังสามารถสัมผัสรูปร่างสิ่งของชิ้นนั้นๆ ได้ อย่างไรก็ตาม หนังสือมีกลิ่นของอาจารย์มารีนา วงศ์เงินยวง ก็ยังไม่เป็นที่แพร่หลายในเมืองไทย จะมีแค่ที่โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพฯ เพียงแห่งเดียวเท่านั้น เนื่องจากการจัดทำหนังสือมีความยุ่งยากซับซ้อน และยังขาดแคลนงบประมาณอีกด้วย

จากปัญหาข้างต้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะสร้างสรรค์ “หนังสือภาพสำหรับเด็กพิการทางการมองเห็น” เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กๆ ได้ก้าวเข้าสู่โลกแห่งการอ่านอย่างใกล้เคียงกับเด็กทั่วไป โดยเลือกดัดแปลงหนังสือภาพสำหรับเด็กจากโครงการ 108 หนังสือดี เปิดหน้าต่างแห่งโอกาสในการพัฒนาเด็กปฐมวัย สำหรับหนังสือที่จะดัดแปลงนั้น จะเลือกหนังสือที่มีเรื่องราวที่ช่วยส่งเสริมให้เด็กเกิดความภาคภูมิใจและรู้จักคุณค่าในตัวเอง (Self Esteem) รู้สึกว่าความพิการไม่ได้ทำให้ตนเองแตกต่างจากเด็กปกติทั่วไป และนำเรื่องที่ได้อ่านมาเป็นแรงบันดาลใจในการใช้ชีวิตอย่างสง่างามต่อไป และผู้วิจัยจะนำหนังสือภาพสำหรับเด็กพิการทางการมองเห็นที่เสร็จสมบูรณ์แล้ว ไปทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กนักเรียนที่พิการทางการมองเห็นอายุ 6-8 ปี ในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อให้ทราบว่าการรับรู้ ทักษะ และสุนทรียรสอย่างไร และเพื่อหาแนวทางที่เหมาะสมสำหรับพัฒนาหนังสือภาพต่อไปในอนาคต

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษากระบวนการดัดแปลงหนังสือภาพสำหรับเด็กจากโครงการ 108 หนังสือดี เปิดหน้าต่างแห่งโอกาสในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ให้เหมาะสมกับเด็กพิการทางการมองเห็นอายุ 6-8 ปี
2. เพื่อศึกษาการรับรู้ ทักษะ และสุนทรียรสจากหนังสือภาพสำหรับเด็กพิการทางการมองเห็นอายุ 6-8 ปีที่ผ่านการดัดแปลงแล้ว

ปัญหานำวิจัย

1. กระบวนการดัดแปลงหนังสือภาพสำหรับเด็กจากโครงการ 108 หนังสือดี เปิดหน้าต่างแห่งโอกาสในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ให้เหมาะสมกับเด็กพิการทางการมองเห็นอายุ 6-8 ปี เป็นอย่างไร
2. การรับรู้ ทักษะคิด และสุนทรียรสจากหนังสือภาพสำหรับเด็กพิการทางการมองเห็นอายุ 6-8 ปี ที่ผ่านการดัดแปลงแล้ว เป็นอย่างไร

ขอบเขตการวิจัย

1. การศึกษาวิจัยในครั้งนี้ มุ่งเน้นที่จะดัดแปลงหนังสือภาพสำหรับเด็กจากโครงการ 108 หนังสือดี เปิดหน้าต่างแห่งโอกาสในการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่ช่วยส่งเสริมให้รู้จักคุณค่า และมีความมั่นใจในตัวเอง จำนวน 3 เล่ม ซึ่งผู้วิจัยจะสอบถามและขอคำแนะนำจากผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กพิการทางการมองเห็นจำนวน 1 คน เพื่อให้เกิดความเข้าใจในตัวเด็ก และสามารถดัดแปลงหนังสือปกติแต่ละเล่ม ให้ออกมาเป็นหนังสือภาพสำหรับเด็กพิการทางการมองเห็นที่ใช้งานได้จริงและมีประสิทธิภาพ
2. ในส่วนของการศึกษาการรับรู้หนังสือภาพสำหรับเด็กที่ดัดแปลงเพื่อให้เหมาะสมต่อเด็กพิการทางการมองเห็นนั้น จะทำการศึกษากับเด็กนักเรียนที่พิการทางการมองเห็นอายุ 6-8 ปี จำนวน 16 คน ที่ศึกษาอยู่ที่โรงเรียนสอนคนตาบอด กรุงเทพมหานคร

นิยามศัพท์

เด็กพิการทางการมองเห็น	หมายถึง เด็กที่มีความพิการทางสายตาทั้งสองข้างทั้งในระดับสายตาเลือนราง (Partially Blind) และตาบอดสนิท (Totally Blind) และเป็นผู้ที่ไม่พิการซ้ำซ้อน
หนังสือภาพสำหรับเด็ก	หมายถึง หนังสือที่เนื้อเรื่องและภาพมีความสำคัญทัดเทียมและเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ซึ่งในการวิจัยครั้งนี้จะศึกษาเฉพาะหนังสือจากโครงการ 108 หนังสือดี เปิดหน้าต่างแห่งโอกาสในการพัฒนาเด็กปฐมวัย

หนังสือภาพสำหรับเด็กพิการทางการมองเห็น	หมายถึง หนังสือภาพสำหรับเด็กที่พิมพ์เนื้อเรื่องด้วยอักษรเบรลล์ และมีการตัด ฉลุ กด ดุน หรือเสริมเติมแต่งด้วยวัสดุต่างๆ เป็นภาพเพื่อการสัมผัสจับต้อง อันจะช่วยส่งเสริมให้เกิดความเข้าใจในเนื้อหาของเรื่องได้มากขึ้น
การดัดแปลง	หมายถึง การปรับเปลี่ยนหนังสือภาพสำหรับเด็กสายตาบอด เพื่อให้เด็กที่มีความบกพร่องทางสายตาสสามารถอ่านได้ด้วยการสัมผัส โดยใช้วิธีการตัดหรือต่อเติมวัสดุต่างๆ ให้เกิดความนูน หรือเกิดผิวสัมผัสที่ง่ายต่อการสัมผัสจับต้องด้วยมือหรือนิ้ว
การรับรู้	หมายถึง กระบวนการตีความหรือแปลข้อความที่ได้จากการรับสัมผัส (Sensation) ของร่างกาย โดยในการวิจัยครั้งนี้จะเน้นการสัมผัสของนิ้ว มือหรือผิวหนังเป็นหลัก เพื่อให้ทราบถึงลักษณะและความหมายของสิ่งเร้า อันได้แก่ ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กที่ดัดแปลงแล้ว รวมไปถึงความเข้าใจในส่วนเนื้อหาของเรื่องราวด้วย

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1. เพื่อสร้างองค์ความรู้เกี่ยวกับการสร้างสรรค์สื่อสำหรับผู้พิการทางการมองเห็น
2. เปิดโอกาสให้เด็กพิการทางการมองเห็นได้สนุกกับการอ่านใกล้เคียงกับเด็กปกติทั่วไปในวัยเดียวกัน

3. สามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในการผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ประเภทอื่นๆ เช่น วรรณกรรมต่างๆ แบบเรียน ตำราวิชาการ และนิตยสาร เป็นต้น ทั้งของเด็กและของผู้ใหญ่ที่พิการทางการมองเห็น
4. สามารถนำไปต่อยอดเพื่อผลิตสื่อเฉพาะกิจหรือข่าวของเครื่องใช้อื่นๆ เพื่อผู้ที่พิการทางการมองเห็น เช่น ของเล่นสำหรับเด็ก เกมสำหรับผู้ใหญ่ เป็นต้น

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

1. แนวคิดเกี่ยวกับเด็กพิการทางการมองเห็น
 - 1.1. ประเภทของเด็กพิการทางการมองเห็น
 - 1.2. ลักษณะทางจิตวิทยาและพฤติกรรมของเด็กพิการทางการมองเห็น
 - 1.2.1. พัฒนาการทางสมองและสติปัญญา (Mental Development)
 - 1.2.2. พัฒนาการทางด้านร่างกาย (Physical Development)
 - 1.2.3. พัฒนาการทางอารมณ์ (Emotional Development)
 - 1.2.4. พัฒนาการทางสังคม (Social Development)
 - 1.2.5. พัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ (Creative Development)
 - 1.3. การรับรู้และการเกิดความคิดรวบยอดของเด็กพิการทางการมองเห็น
2. แนวคิดเกี่ยวกับสื่อเฉพาะกิจเพื่อผู้ที่พิการทางการมองเห็น
 - 2.1. หนังสือเทป (Talking Book)
 - 2.2. หนังสือเบรลล์
3. แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือภาพสำหรับเด็ก
 - 3.1. ประเภทของหนังสือภาพสำหรับเด็ก
 - 3.1.1 Nursery Rhymes
 - 3.1.2 Alphabet Books and Counting Books
 - 3.1.3 Concept Books
 - 3.1.4 Worldless Books

- 3.2. องค์ประกอบของหนังสือภาพสำหรับเด็ก
 - 3.2.1. โครงสร้างการเล่าเรื่อง
 - 3.2.2. ภาพประกอบ
- 3.3. หน้าที่และบทบาทของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก
- 3.4. ลักษณะของภาพประกอบหนังสือที่เด็กชอบ
- 3.5. หลักในการสร้างสรรค์ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก
- 4. แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือภาพสำหรับเด็กเพื่อการทางการมองเห็น
 - 4.1. การออกแบบข้อความในหนังสือสำหรับเด็กเพื่อการทางการมองเห็น
 - 4.2. การออกแบบภาพในหนังสือสำหรับเด็กเพื่อการทางการมองเห็น
 - 4.3. วัสดุที่เหมาะสมต่อการสร้างสรรค์หนังสือภาพสำหรับเด็กเพื่อการทางการมองเห็น

1. แนวคิดเกี่ยวกับเด็กพิการทางการมองเห็น

ในปัจจุบัน คนไทยทุกคนต่างก็รับรู้ว่ามีเด็กที่พิการหรือบกพร่องทางการมองเห็นอยู่ อาศัยในสังคมเดียวกัน แต่น้อยคนที่จะทราบว่า เด็กพิการทางการมองเห็นนั้นมีด้วยกันหลายกลุ่มหลายประเภท และแต่ละกลุ่มก็มีความแตกต่างกันด้วย

ซูซีฟ อ่อนโคกสูง (2527 : 111) และศศโสฬส จิตรวานิชกุล (2542 : 24) ได้ให้คำจำกัดความของเด็กพิการทางการมองเห็นสอดคล้องกันว่า หมายถึง เด็กที่สามารถมองเห็นวัตถุหรือสิ่งหนึ่งสิ่งใดที่อยู่ห่างออกไปตั้งแต่ 20 ฟุต (20/200 ฟุต) หรือ 6 เมตรลงไป หรือมีมุมมองทางการเห็นไม่เกิน 20 องศาส่วนความหมายทางการศึกษานั้น หมายถึง เด็กที่ไม่สามารถรับการศึกษาได้โดยการใช้สายตา ต้องอาศัยการฟัง การสัมผัส การดมกลิ่น การใช้อวัยวะอื่น และการอ่านอักษรเบรลล์เท่านั้น

1.1. ประเภทของเด็กพิการทางการมองเห็น

จากคำจำกัดความข้างต้น สามารถแบ่งเด็กพิการทางการมองเห็นออกเป็น 2 ประเภท (ซูซีฟ อ่อนโคกสูง, 2527 : 111) ดังนี้

1. เด็กตาบอดเลือนราง (Partially Blind) หมายถึง เด็กที่สามารถมองเห็นได้ในระหว่าง 20/70 ถึง 20/200 ฟุต เมื่อได้รับการแก้ไขสายตาแล้ว
2. เด็กตาบอด (Totally Blind) หมายถึง เด็กที่ไม่สามารถมองเห็นได้เลย หรือมองเห็นได้น้อยมากจนไม่สามารถใช้สายตาในการเรียนหนังสือได้

นอกจากนี้ Lowenfeld (1963 อ้างถึงใน สุชา จันทน์เอม, ม.ป.ป. : 74) ได้จำแนกบุคคลที่มีลักษณะการมองเห็นดังต่อไปนี้

- พวกที่ตาบอดสนิทแต่กำเนิด หรือบอดสนิทก่อนอายุ 5 ขวบ
- ภายหลังจากมีอายุ 5 ขวบไปแล้วตาจึงบอดสนิท
- พวกที่มองเห็นอย่างเลือนรางมาตั้งแต่กำเนิด
- ตาบอดไม่สนิท แต่เกิดขึ้นภายหลัง
- ตาบอดไม่สนิท มองเห็นบ้างตั้งแต่กำเนิด
- พวกที่พอมองเห็นบ้าง แต่เป็นในภายหลัง

เด็กพิการทางการมองเห็น 4 ประเภทแรก จัดเป็นกลุ่มเด็ก “ตาบอด” ที่มองเห็นสิ่งต่างๆ ไม่ได้เลย ทำให้ภาพพจน์ทางสายตาสูญหายไปด้วย เป็นเหตุให้เสียจินตนาการไปมาก

1.2. ลักษณะทางจิตวิทยาและพฤติกรรมของเด็กพิการทางการมองเห็น

สุชา จันทน์เอม (ม.ป.ป. : 77-79) ได้แบ่งพัฒนาการทางด้านต่างๆ ของเด็กพิการทางการมองเห็นออกเป็น 4 ประเภทดังนี้

1.2.1. พัฒนาการทางสมองและสติปัญญา (Mental Development)

เด็กพิการทางการมองเห็นนั้นจะขาดการรับรู้ทางสายตา ซึ่งถือเป็นการรับรู้ส่วนใหญ่ในชีวิตมนุษย์ ทั้งกิจกรรมและการเล่นต่างๆ เด็กไม่สามารถเรียนรู้จากการดูได้เลย จึงเป็นเหตุให้พัฒนาการทางสมองของเด็กพลอยช้าไปด้วย แต่ทั้งนี้ความสามารถทางสมองของเด็กพิการทางการมองเห็นมิได้ลดลงหรือเพิ่มขึ้นจากความพิการทางสายตาแต่อย่างใด จากผลการวัดเชาว์ปัญญาโดยใช้แบบทดสอบมาตรฐานโดย Samuel P. Hayes พบว่า เด็กตาบอดมิได้มีไอคิวต่ำโดยอัตโนมัติ ถ้าพวกเขามีโอกาสได้รับการศึกษาอย่างเพียงพอ ความสามารถทางสติปัญญา ก็จะพัฒนาไปคล้ายๆ กับเด็กปกติ (ชูชีพ อ่อนโคกสูง, 2527 : 115)

1.2.2. พัฒนาการทางด้านร่างกาย (Physical Development)

โดยส่วนใหญ่แล้ว ความบกพร่องทางการมองเห็นไม่มีอิทธิพลต่อการเจริญเติบโตทางร่างกายของเด็กโดยตรง แต่จะต่างจากเด็กโดยทั่วไปในส่วนของทักษะทางด้านร่างกายอย่างการใช้มือและเท้า การมองไม่เห็น เป็นต้นเหตุให้เด็กคลานและเดินช้า เพราะเด็กมักจะคลานหรือเดินไปหาสิ่งที่ต้องการ แต่การมองไม่เห็นสิ่งใดๆ จึงเท่ากับขาดการกระตุ้นให้เด็กเคลื่อนไหว ส่วนเรื่องความสามารถในการสัมผัสโดยการแตะต่อนั้น พบว่า เด็กพิการทางการมองเห็นสามารถรับรู้เกี่ยวกับระยะทางและความสัมพันธ์ได้โดยการแตะต้องเป็นสำคัญ แต่จะต้องสัมผัสสิ่งของหรือสิ่งเร้าเหล่านั้นหลายครั้ง จึงจะรับรู้ได้ว่าสิ่งเร้านั้นคืออะไร ในขณะที่เด็กสายตาปกติจะรับรู้สิ่งเร้าต่างๆ ได้ในคราวเดียว

ในการสอนให้เด็กตาบอดรับรู้สิ่งเร้าที่ตนสัมผัสได้โดยเร็ว นั้น Davidson (อ้างถึงใน ชูชีพ อ่อนโคกสูง, 2527 : 116) ได้เสนอว่า ครูควรช่วยให้เด็กเรียนรู้ที่จะแตะต้องสิ่งเร้าตรงส่วนที่จะทำให้เข้าใจว่าสิ่งเร้านั้นคืออะไร เขาก็จะสามารถรับรู้สิ่งเร้านั้นได้

1.2.3. พัฒนาการทางอารมณ์ (Emotional Development)

แม้ว่าจะมีความบกพร่องทางสายตา แต่เด็กเหล่านี้ยังคงมีความต้องการไม่ต่างจากเด็กสายตาศปกติทุกประการ พัฒนาการทางด้านอารมณ์ของเด็กกลุ่มนี้จึงเหมือนกับเด็กสายตาศปกติเช่นกัน

อย่างไรก็ตาม เมื่อเด็กค่อยๆ โตขึ้น อาจจะมีอารมณ์วิตกกังวลเกี่ยวกับความแตกต่างของตนจากพี่ๆ น้องๆ หรือเด็กคนอื่น ๆ ในกรณีนี้ เด็กควรได้รับความจริงเกี่ยวกับตัวเขา เพื่อให้รู้จักตนเองเสียตั้งแต่เนิ่นๆ ซึ่งจะทำให้พวกเขามีอารมณ์ที่มั่นคงขึ้น วิตกกังวลไม่ควรหลอกว่าพวกเขาเป็นเด็กปกติ เพราะเมื่อมารู้โดยกะทันหันในภายหลังในขณะที่เตรียมตัวเตรียมใจไม่ทัน อาจทำให้เกิดความเสียใจได้

นอกจากนั้น เมื่อเด็กเติบโตเข้าสู่ช่วงวัยรุ่น ที่โดยปกติจะเป็นวัยที่ต้องการความเป็นอิสระมาก ในระยะนี้ได้วัยรุ่นชายที่พิการทางการมองเห็นจะมีความบั่นป่วนทางอารมณ์สูง เพราะเขาต้องพึ่งพาผู้อื่น โดยเฉพาะเพื่อนผู้หญิงให้คอยช่วยเหลือและทำสิ่งต่างๆ ให้แก่เขาโดยที่เขาทำอะไรเองไม่ได้

1.2.4. พัฒนาการทางสังคม (Social Development)

การที่เด็กพิการทางการมองเห็นไม่สามารถรับรู้สิ่งต่างๆ ทางสายตาได้เช่นเด็กธรรมดา นั้น มีอิทธิพลต่อพัฒนาการทางสังคมของเด็กเหล่านี้มาก ส่วนหนึ่งมาจากความไม่เข้าใจของเพื่อนๆ ในวัยเดียวกัน และโดยปกติเด็ก ๆ เหล่านี้มักจะไม่ได้แสดงออกทางอารมณ์ในขณะที่พูดโต้ตอบกับคนอื่นมากนัก เนื่องจาก พวกเขาไม่อาจมองเห็นการแสดงออกทางอารมณ์ของผู้พูดได้เลย เช่น สีหน้าหรืออาการที่บ่งบอกถึงความเบื่อหน่าย

นอกจากพัฒนาการทั้ง 4 ด้านที่กล่าวมาแล้ว ยังมีพัฒนาการอีกด้านหนึ่งที่น่าสนใจนั้นคือพัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ (Creative Development) ที่กล่าวถึงโดยกัลยาณี สุภกิจวนิชกุล (2545 : 43-44)

1.2.5. พัฒนาการทางความคิดสร้างสรรค์ (Creative Development)

เด็กพิการทางการมองเห็นนั้น มีศักยภาพด้านความคิดสร้างสรรค์ไม่น้อยไปกว่าเด็กปกติ นอกจากนี้ยังมีความต้องการที่จะแสดงออกความคิดสร้างสรรค์คล้ายกันอีกด้วย จากการ

ทดสอบความคิดสร้างสรรค์โดยใช้แบบทดสอบที่มีชื่อว่า Torrance Creativity Test พบว่า เด็กพิการทางการมองเห็นเหล่านี้มีคะแนนความคิดสร้างสรรค์อยู่ในระดับสูง อย่างไรก็ตาม Lowenfeld ได้ศึกษาถึงการแสดงออกทางความคิดสร้างสรรค์ของเด็กพิการทางการมองเห็น และได้ข้อสรุปว่า เด็กกลุ่มนี้จะแสดงออกตามการรับรู้ 2 ประเภทคือ Haptic Type และ Visual Type

Haptic Type คือ การพิสูจน์วัตถุโดยตรงผ่านทางความรู้สึกร่างกาย ในขณะที่ Visual Type คือการบูรณาการสิ่งที่เห็นเข้าด้วยกัน ซึ่ง Lowenfeld ได้ให้เด็กพิการทางการมองเห็นลองวาดภาพขึ้นมา และจากการวาดภาพทำให้ทราบว่า เด็กที่ตามอดเลือกรางประสบความสำเร็จด้านความคิดสร้างสรรค์เป็นอย่างมาก เพราะสามารถให้ทั้งการรับรู้ทางสายตาและภาพที่ประทับในใจนำมาปะติดปะต่อกัน และจินตนาการจนสมบูรณ์ได้ ดังนั้น การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์ให้กับเด็กๆ อาจทำได้โดยเพิ่มเติมประสบการณ์ด้านต่างๆ ให้กับพวกเขา นอกจากนี้ การใช้แบบจำลองก็มีประโยชน์ต่อการสร้างความคิดสร้างสรรค์ด้วยเช่นกัน

1.3. การรับรู้และการเกิดความคิดรวบยอดของเด็กพิการทางการมองเห็น

ความหมายโดยทั่วไปของการรับรู้ หมายถึง ขบวนการที่อินทรีย์ต่างๆ พยายามที่จะแสดงความรู้สึกจากสิ่งที่ตนได้รับรู้ออกมา ในรูปของการกระทำใดการกระทำหนึ่ง หรือในรูปของสิ่งใดสิ่งหนึ่งที่มีความหมาย หรืออาจเรียกว่าเป็นการตีความจากการรับสัมผัส (Sensation) (สุชา จันทน์เอม, 2541 : 119) ดังนั้น การที่อินทรีย์ต่างๆ จะสามารถรับรู้ออกมาได้อย่างดี ก็ต้องอาศัยอวัยวะสัมผัสต่างๆ ทั้งตา ปาก จมูก หู เป็นต้น ซึ่งถ้าขาดอินทรีย์ใดอินทรีย์หนึ่งไป ก็จะทำให้การรับรู้ของผู้ที่ขาดอินทรีย์เหล่านั้นไม่พร้อมสมบูรณ์ (โสภา ชูพิกุลชัย, 2521 : 129-130) ซึ่งเด็กพิการทางการมองเห็น ก็เป็นหนึ่งในคนเหล่านั้น

การรับรู้วัตถุต่างๆ ของเด็กพิการทางการมองเห็น จึงต้องอาศัยประสาทสัมผัสทางการได้ยินและการสัมผัสเป็นส่วนสำคัญ เพื่อให้เกิดมีความรู้ ความเข้าใจในสิ่งต่างๆ ได้ การรับฟังของเด็กเหล่านี้จะช่วยให้ทราบถึงระยะทางและทิศทางของวัตถุ เช่น ขณะที่เขาเดินอยู่ใต้ต้นไม้ ถ้าได้ยินเสียงวัตถุต่างๆ ได้ยินเสียงลมพัดผ่านไปมาได้กลิ่นจากประสบการณ์ต่างๆ จะทำให้เขาสามารถแยกได้ว่าต้นไม้เหล่านั้นมีใบไม้หรือไม่ มากน้อยเพียงใด เป็นใบไม้แห้งหรือสด เป็นต้นไม้ชนิดไหน กำลังออกดอกหรือไม่ เป็นต้น (สุชา จันทน์เอม, ม.ป.ป. : 76) ส่วนการรับรู้เกี่ยวกับลักษณะเฉพาะและรูปร่างของวัตถุ จะทราบได้จากการสัมผัส ตะต้อง และการเคลื่อนไหว โดยพวกเขาจะเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งของต่างๆ เช่น มีขนาดใหญ่ หรือเล็ก มีรูปร่างกลม

หรือเหลื่อม เป็นต้น อย่างไรก็ตาม จากการศึกษาวิจัยของ Lowenfeld พบว่า เด็กพิการทางการมองเห็นตั้งแต่กำเนิดจะมีการรับรู้วัตถุสิ่งของต่างๆ ในโลกนี้ และสร้างภาพพจน์หรือเกิดความคิดรวบยอดในวัตถุเหล่านั้นแตกต่างจากเด็กทั่วไป และยังพบว่า เด็กที่ตาบอดตั้งแต่ยังอายุน้อยๆ กับเด็กที่ตาบอดเมื่อโตแล้ว จะมีความคิดรวบยอดแตกต่างกันเช่นกัน โดย Axelrod (1959 อ้างถึงใน วงพัทตร์ ภูพันธ์ศรี, 2526 : 134) ได้กล่าวว่า เด็กที่ตาบอดตั้งแต่ยังเล็ก (Early Blind) จะไม่สามารถเกิดความคิดรวบยอดเกี่ยวกับสิ่งที่เป็นามธรรม (Abstracts) ได้เท่ากับเด็กที่ตาบอดเมื่อโตแล้ว

และจากการที่เด็กพิการทางการมองเห็นสามารถรับรู้ได้เฉพาะสิ่งที่เขาได้ยินและสิ่งที่สัมผัสจับต้องได้นี้ วัตถุที่มีขนาดใหญ่มาอย่างดวงอาทิตย์ ดวงจันทร์ ดวงดาว เมฆ และภูเขา และวัตถุที่มีขนาดเล็กมาอย่างแบคทีเรีย จะต้องอาศัยการอธิบายของผู้ใหญ่ โดยใช้วิธีการเปรียบเทียบจากขอบเขตการสัมผัสอื่น ๆ ที่เขาสามารถรับรู้ได้ แต่ในด้านการรับรู้เกี่ยวกับสี ต้องอาศัยการบอกเล่าให้ฟังเท่านั้น

จากแนวคิดดังกล่าว ทำให้ทราบถึงลักษณะที่แตกต่างกันของเด็กพิการทางการมองเห็น ซึ่งก่อให้เกิดความเข้าใจทั้งในด้านพัฒนาการและการรับรู้ของพวกเขา ที่จะช่วยให้ดัดแปลงหนังสือภาพสำหรับเด็กได้สอดคล้องกับพัฒนาการแต่ละด้านและครอบคลุมความต้องการอันหลากหลาย

2. แนวคิดเกี่ยวกับสื่อเฉพาะกิจเพื่อผู้ที่พิการทางการมองเห็น

ในปัจจุบันมนุษย์เรามีสื่อมากมายหลายประเภทให้เลือกสรร แต่สำหรับผู้พิการทางการมองเห็นนั้น อาจรับชมสื่อทั่วไปได้อย่างจำกัดและไม่สะดวกนัก ดังนั้น จึงมีสื่อที่ถูกสร้างขึ้นสำหรับผู้พิการทางการมองเห็นโดยเฉพาะ เรียกว่า สื่อเฉพาะกิจ (Specialized Media)

เนื่องจากผู้ที่พิการทางการมองเห็นไม่สามารถอ่านหนังสือปกติได้ ดังนั้น ปัญหาของการอ่านของผู้ที่พิการทางการมองเห็น คือ ขาดวัสดุที่ใช้อ่าน เนื่องจากพวกเขาต้องอ่านหนังสือโดยใช้มือคลำไปตามตัวอักษรเบรลล์และใช้หูฟังจากวัสดุที่เก็บเสียงได้

อักษรเบรลล์ คือชื่อเรียกลักษณะของตัวอักษรสำหรับผู้พิการทางการมองเห็น ที่ประดิษฐ์ขึ้นมาให้อ่านโดยใช้ปลายนิ้วสัมผัส สื่อสารด้วยจุด 6 จุด ที่นำมาจัดสลักกันไปมาเป็นรหัสแทนอักษรและสัญลักษณ์ที่ใช้กันทั่วไปทั้งในภาษาไทยและภาษาอังกฤษ โดยพยัญชนะ

สระ วรรณยุกต์ จะอยู่ในแถวเดียวกันทั้งหมด ผู้ที่ฝึกหัดอ่านอักษรเบรลล์ตั้งแต่เด็กจะสามารถอ่านได้รวดเร็วเกือบเท่ากับคนสายตาดีอ่านหนังสือปกติ แต่หากตาบอดภายหลังเมื่อโตขึ้นแล้วจะอ่านได้ช้ากว่า

ส่วนวัสดุเก็บเสียง หมายถึง ม้วนเทป เทปคาสเซ็ท แผ่นเสียง หรือซีดี (คอมแพคต์ดิสก์) โดยผู้อ่านจะทำหน้าที่เสมือนเป็นโรงพิมพ์ ประทับเสียงลงในแถบแม่เหล็ก

ดังนั้น จึงมีการผลิตสื่อเฉพาะกิจประเภทหนังสือออกมา 2 รูปแบบด้วยกัน (ศศโสพล จิตรวานิชกุล, 2542 : 43-45, 48) คือ

2.1. หนังสือเทป (Talking Book)

คือ หนังสือที่ผู้ที่มีสายตาศดอ่านแล้วบันทึกลงเทปคาสเซ็ทไว้ ผู้อ่านส่วนมากเป็นประชาชนโดยทั่วไป ที่อาสาอุทิศเสียงเพื่อผู้ที่พิการทางการมองเห็น โดยอาสาสมัครสามารถอ่านหนังสือลงเทปเองที่บ้าน หรือมาอ่านที่ห้องบันทึกเสียงของห้องสมุดเพื่อคนตาบอด คือ ห้องสมุดคอลฟิลด์เพื่อคนตาบอดก็ได้ แต่โดยส่วนใหญ่อาสาสมัครมักจะอ่านเองที่บ้านและส่งมาให้ห้องสมุดมากกว่า ดังนั้น คุณภาพเสียงจึงไม่สมบูรณ์นัก นอกจากนี้ยังมีห้องสมุดอีกแห่งหนึ่งคือ ห้องสมุดแถบเสียง ที่ให้บริการหนังสือเทปเช่นกัน ต่างกันตรงที่เป็นหน่วยงานที่ทำการผลิตหนังสือเทปเองทั้งหมด

สำหรับเนื้อหาที่ผลิตนั้น บางส่วนทางห้องสมุดจะเลือกเรื่องที่จะผลิตให้อาสาสมัครอ่าน แต่โดยส่วนใหญ่อาสาสมัครจะเลือกเองโดยโทรมาสอบถามทางห้องสมุดว่าเรื่องนั้นมีผู้อ่านไปแล้วหรือยัง หากยังไม่มีคนอ่าน ทางเจ้าหน้าที่จะอนุญาตให้อ่านเรื่องนั้นได้ หนังสือเทปของห้องสมุดคอลฟิลด์เพื่อคนตาบอดนั้นมีเนื้อหาครอบคลุมทุกประเภท ตั้งแต่ตำราวิชาการ หนังสือสารคดี เช่น การเมือง สังคม กฎหมาย วัฒนธรรม การท่องเที่ยว ประวัติศาสตร์ ธรรมะ และเกร็ดความรู้ต่างๆ เป็นต้น หนังสือบันเทิงคดี เช่น วรรณกรรม นวนิยาย เรื่องสั้น เรื่องแปล วรรณกรรมเยาวชน และนิทาน เป็นต้น ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นหนังสือที่ได้รับความนิยม ส่วนห้องสมุดแถบเสียงนั้น มีหนังสือเทปที่ให้บริการอยู่ 3 หมวดใหญ่ คือ หนังสือประเภทสารคดี อาทิ สังคมศาสตร์ ปรัชญา เทคโนโลยี ภาษาศาสตร์ และตำราเรียนของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช ประเภทบันเทิงคดี อาทิ นวนิยาย และวรรณคดี และประเภทวรรณกรรมเยาวชน

2.2. หนังสือเบรลล์

ห้องสมุดคอลฟิลด์ได้ก้าวเข้ามารับบทบาทเป็น “โรงพิมพ์คุรุสภา” ผลิตหนังสือเรียนเพื่อสนองความต้องการของนักเรียนที่พิการทางการมองเห็น โดยผลิตตำราเรียนแจกฟรีให้นักเรียนทั่วประเทศ ทั้งนักเรียนจาก “โรงเรียนสอนคนตาบอด” หรือนักเรียนจากโรงเรียนศึกษาสงเคราะห์ซึ่งกระทรวงศึกษาธิการจัดให้เรียนร่วมในชั้นพิเศษตามจังหวัดต่างๆ ตำราเรียนที่ห้องสมุดแห่งนี้ผลิตนั้น มีตั้งแต่ตำราสำหรับเด็กชั้นอนุบาล ประถมศึกษา มัธยมศึกษา ทั้งที่มีรูปประกอบและไม่มีรูปประกอบ ไปจนถึงบางสาขาวิชาในระดับอุดมศึกษาของมหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมมาธิราช และมหาวิทยาลัยรามคำแหง ซึ่งตำราเรียนของผู้ที่พิการทางการมองเห็นนั้นจะใช้หลักสูตรเดียวกับหนังสือเรียนของคนปกติทุกประการ แต่มีความต่างอยู่ที่ราคาและความหนาของหนังสือ และการขาดโอกาสในการเห็นรูปภาพ

นอกจากตำราวิชาการซึ่งเป็นงานพิมพ์หลักของห้องสมุดแล้ว ห้องสมุดยังจัดพิมพ์หนังสือทั่วไป อาทิ วรรณกรรม เรื่องแปล การ์ตูน นิทาน นวนิยาย เรื่องสั้น สารคดี จิตวิทยา พงศาวดาร วรรณกรรมเด็ก และพจนานุกรม ตัวอย่างของหนังสือเหล่านี้ เช่น วรรณกรรมซีไรต์ ทุกเรื่อง สามชาย นางนวล อยู่กับก๋ง สิ้นชาติ เขาชื่อกานต์ ละครแห่งชีวิต บ้านทรายทอง ปริศนา ค่าของคน สงครามชีวิต เจ้าชายน้อย โจนาธาน ลิฟวิงสตัน สงครามและสันติภาพ โอซิน สามก๊ก ต้นส้มแสนรัก หนังสือชุดบ้านเล็ก เมาศลิลูกหมาป่า ซูเปอร์แมน โดราเอมอน พจนานุกรมไทยฉบับราชบัณฑิตยสถาน พจนานุกรมอังกฤษ-ไทย เป็นต้น

จะเห็นได้ว่า ในปัจจุบันไม่มีสื่อสำหรับเด็กพิการทางการมองเห็นโดยเฉพาะ และสื่อที่มีอยู่ก็มิได้ให้ความสำคัญเกี่ยวกับการรับรู้ทางด้านภาพของเด็กมากนัก ซึ่งเป็นที่น่าเสียดาย เพราะภาพนั้นสามารถกระตุ้นความสนใจ และทำให้เด็กมีอารมณ์ร่วมกับเรื่องได้ดีขึ้น

3. แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือภาพสำหรับเด็ก

หนังสือสำหรับเด็กในปัจจุบันนั้นมีความหลากหลายทั้งในด้านเนื้อหาและรูปแบบการนำเสนอ ที่ช่วยส่งเสริมพัฒนาการให้กับเด็กในทุกๆ ด้าน

หนังสือภาพสำหรับเด็ก เป็นหนึ่งในหนังสือสำหรับเด็กที่ได้รับความนิยมมานาน ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ Maurine Margaret และ Stewig (1995 อ้างถึงใน นันทวัน วาตะ, 2549 : 14) ได้ให้คำจำกัดความของหนังสือภาพไว้ว่า เป็นหนังสือที่ภาพประกอบมีความสำคัญ

ตัดเทียบกับเนื้อเรื่อง หนังสือภาพนั้นทั้งภาษาและภาพมีความสำคัญเท่าๆ กัน และต่างก็มีคุณค่าทางศิลปะในทิศทางของตัวเอง ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สัมพันธ์กันโดยที่มิอาจจะแยกจากกันได้ นอกจากนี้ Marantz (1977 อ้างถึงใน นันทวัน วาตะ, 2549 : 14) ก็ให้ความหมายไปในทางเดียวกันว่า หนังสือภาพนั้นไม่เหมือนหนังสือภาพประกอบที่ภาพนั้นทำหน้าที่ด้วยตัวเองเพียงอย่างเดียว แต่หนังสือภาพนั้นหมายถึง หนังสือที่ได้รับการออกแบบทั้งเล่มอย่างสอดคล้องตั้งแต่หน้าปกไปจนถึงเนื้อในและปกหลัง รวมไปถึงการเลือกภาพประกอบเทคนิคที่ใช้ในการสร้างภาพประกอบ กระดาษที่ใช้พิมพ์ และลักษณะตัวอักษรด้วย

3.1. ประเภทของหนังสือภาพสำหรับเด็ก

Grenfield (1992 อ้างถึงใน นันทวัน วาตะ, 2549 : 14) ได้แบ่งประเภทของหนังสือภาพสำหรับเด็กจากลักษณะเฉพาะไว้ดังนี้

3.1.1. Nursery Rhymes

เป็นหนังสือภาพสำหรับเด็กเล็ก มีลักษณะเป็นคำกลอนที่มีท่วงทำนองและจังหวะซ้ำๆ เนื่องจากการซ้ำของคำ หรือการใช้คำที่เหมือนๆ กัน เป็นการพัฒนาทักษะด้านการฟังของเด็ก ด้านการแบ่งแยกคำและเสียง แต่ด้วยความที่ Nursery Rhymes เป็นเหมือนบทเพลงโบราณที่มีการสืบทอดกันมา ทำให้มีเนื้อหาและเรื่องราวที่เกี่ยวข้องกับสภาพเหตุการณ์ในอดีตที่มีความห่างไกลและไม่สอดคล้องกับสภาพสังคมในปัจจุบัน ภาพประกอบจึงมีความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะ ช่วยให้เด็กสามารถจินตนาการเชื่อมโยงภาพกับความหมายของเนื้อเพลงได้ตรงกับความหมายดั้งเดิมของมัน

3.1.2. Alphabet Books and Counting Books

เป็นหนังสือส่งเสริมการเรียนรู้พยัญชนะและการนับเลข ช่วยให้เด็กรู้จักแยกและเชื่อมโยงลักษณะของตัวอักษรและการออกเสียง ตลอดจนช่วยอธิบายคำศัพท์

3.1.3. Concept Books

เป็นหนังสือที่ส่งเสริมและพัฒนาเด็กให้เข้าใจแนวคิดที่เป็นนามธรรม หนังสือภาพประเภทนี้จำเป็นต้องใช้ภาพเป็นอย่างสูง เพื่อที่เด็กจะได้เข้าใจง่ายขึ้น เช่น การอธิบายลักษณะ

ของสีต่างๆ อธิบายลักษณะของรูปทรงพื้นฐาน ซึ่งภาพจะทำให้เด็กเข้าใจได้ในทันทีที่เห็น หรือเป็นการอธิบายความหมายที่ตรงกันข้ามกัน เช่น ช้า-เร็ว เป็นต้น

3.1.4. Worldless Books

เป็นหนังสือที่พัฒนาทักษะการสังเกต การอธิบายคำศัพท์ และการลำดับเหตุการณ์ อย่างมีเหตุมีผล และมีความสัมพันธ์กับภาพที่ปรากฏ

นอกจากนั้น ในส่วนของประเทศไทย มักจะแบ่งหนังสือภาพสำหรับเด็กออกเป็น 2 กลุ่มใหญ่ๆ คือ หนังสือภาพสำหรับเด็กประเภทสารคดี และหนังสือภาพสำหรับเด็กประเภทบันเทิงคดี (เกริก ยุ้นพันธ์, 2543 : 92) อย่างไรก็ตามสำนักพิมพ์ที่ผลิตหนังสือภาพสำหรับเด็กแต่ละสำนักพิมพ์มักจะแบ่งประเภทของหนังสือภาพออกเป็นหมวดหมู่ย่อยๆ แตกต่างกันไปเอง เช่น สำนักพิมพ์นานมีบุ๊คส์คิดดี ได้แบ่งหนังสือภาพสำหรับเด็กออกเป็น 9 ประเภท ได้แก่ นิทานสร้างความรู้และเสริมความรู้สำหรับเด็ก นิทานสร้างคุณธรรม นิทานสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต นิทานสร้างนิสัยดี นิทานสร้างสุขนิสัย นิทานสร้างทักษะภาษา นิทานสร้างครอบครัวอบอุ่น และนิทานสร้างจินตนาการ เป็นต้น

3.2. องค์ประกอบของหนังสือภาพสำหรับเด็ก

3.2.1. โครงสร้างการเล่าเรื่อง

โครงสร้างการเล่าเรื่องมีความสำคัญและจำเป็นต่อการสร้างสรรค์หนังสือภาพสำหรับเด็กอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ เนื่องจากหนังสือภาพสำหรับเด็กส่วนมากก็ถือเป็นสื่อบันเทิงคดีที่ต้องอาศัยการเล่าเรื่องไม่ต่างจากสื่อบันเทิงคดีอื่นๆ เช่นกัน แต่องค์ประกอบที่เกี่ยวข้องกับการสร้างสรรค์หนังสือภาพสำหรับเด็ก อาจแตกต่างจากสื่อบันเทิงคดีอย่างภาพยนตร์ ละครเวที หรือวรรณกรรมเยาวชนอยู่บ้าง โดยบันลือ พฤษะวัน (2521 : 11-12) และวิริยะ สิริสิงห (2537 : 59-61, 65-67, 70-73) ได้สรุปไว้ดังนี้

โครงเรื่อง (Plot) เป็นสิ่งที่กำหนดการเปิดเรื่อง การดำเนินเรื่อง และการปิดหรือจบเรื่อง โดยอาศัยความขัดแย้งหรือปมปัญหาที่ชวนให้น่าสนใจ น่าติดตาม และเร้าอารมณ์ความรู้สึกของผู้อ่าน ในขณะที่เดียวกันก็ต้องเชื่อมโยงเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในเรื่องให้ดำเนินต่อเนื่องไปอย่างสมเหตุสมผล (มาโนช ดินลานสกุล, 2547 : 40) ซึ่งหากเป็นเด็กเล็ก ควรวางเงื่อนไขปมให้ง่าย

คลี่คลายรวดเร็ว เพื่อให้ทันใจเด็ก โดยเนื้อเรื่องที่เด็กชอบเด็กมักเป็นเรื่องเกี่ยวกับการผจญภัย กีฬา อาชีพ ความรัก ชีวิตสัตว์ และวิทยาศาสตร์

โครงเรื่องนั้นมีส่วนประกอบ 6 ประการคือ การเปิดเรื่อง (The opening) การผูกปม (Complication) การหน่วงเรื่อง (Suspense) จุดสุดยอด (Climax) การคลายปม (Denouement) และการปิดเรื่อง (Conclusion)

แก่นเรื่อง (Theme) คือจุดสำคัญของเรื่องที่จะเชื่อมโยงเรื่องทั้งหมดเข้าด้วยกัน และเป็นแนวคิดหรือข้อคิดที่เด็กจะได้หลังจากอ่านหนังสือสำหรับเด็กแล้ว เช่น แก่นเรื่องของหนังสือภาพสำหรับเด็กเรื่อง “แมล็ดแครอท” ก็คือ การรู้จักรอคอยให้ต้นแครอทที่ปลูกไว้เจริญเติบโต ซึ่งให้ข้อคิดเรื่อง “ความอดทน” แก่เด็กๆ เป็นต้น อย่างไรก็ตาม เด็กๆ มักไม่ชอบการสอนตรงๆ ควรจะต้องมีเรื่องราวตัวอย่างหรือมีการยกเป็นอุทาหรณ์ จะทำให้เด็กเข้าใจได้ดีกว่า

ตัวละคร (Character) คือ ผู้แสดงพฤติกรรมออกมาตามลักษณะเหตุการณ์และสภาพแวดล้อมที่ต่อเนื่องเป็นโครงเรื่อง ประกอบไปด้วย กิริยาอาการ การผจญภัย การแก้ปัญหา และการคลี่คลายเงื่อนไขในเรื่อง โดยตัวละครส่วนใหญ่มักเป็นมนุษย์หรือเทียบเท่ามนุษย์ หรือผู้แต่งอาจให้ดอกไม้ ต้นไม้ สัตว์ หรือสิ่งของต่างๆ เป็นตัวละครได้อีกด้วย แต่ต้องคิดและมีพฤติกรรมใกล้เคียงกับมนุษย์ ซึ่งผู้แต่งควรเน้นให้เห็นว่า ลักษณะนิสัยของตัวละครเอกเหมาะสมเพียงใด พฤติกรรมของตัวละครเอกให้คุณค่าอย่างไร สอนอะไร และการคงลักษณะเด่นของตัวละครทำได้ดีเพียงใด

นอกจากนี้ จะพบว่า โดยรวมแล้วตัวละครมีอยู่ 2 ลักษณะ คือ ตัวละครที่มีลักษณะสมจริง มีความใกล้เคียงกับธรรมชาติ ตัวละครเหล่านี้จะต้องคิดและทำอะไรเหมือนมนุษย์จริง ถ้าตัวละครเป็นฮีโร่ก็ต้องมีพฤติกรรมเหมือนฮีโร่ด้วย ตัวละครอีกลักษณะหนึ่ง คือ ตัวละครที่มีลักษณะไม่สมจริง โดยอาจมีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งที่ชัดเจนจนผิดธรรมชาติ หรือมีความคงที่ไม่เปลี่ยนแปลง ไม่พัฒนาการตามเรื่องที่ควรจะเป็น (กระแสร มาลาภรณ์, 2530 : 17)

ไม่ว่าตัวละครจะเป็นแบบใดก็ตาม แต่สำหรับตัวละครในหนังสือภาพสำหรับเด็กจะต้องมีชื่อ เพราะช่วยทำให้เกิดความมีชีวิตชีวาขึ้นมา และชื่อของตัวละครก็ควรสอดคล้องกับฉากหรือสถานที่ของอายุ และเพศ หรืออาจตั้งชื่อที่เมื่อเด็กอ่านออกเสียงดังๆ แล้วเกิดความตลกขบขัน

อย่าง ตู๊ต๊ะ ตุ่มตุ่ย ต้วมเตี้ยม เป็นต้น และที่สำคัญควรหลีกเลี่ยงการตั้งชื่อตัวละครที่ใกล้เคียงกัน เพราะก่อให้เกิดความสับสนแก่เด็กได้

บทสนทนา (Dialogue) คือ คำพูดของตัวละครที่โต้ตอบกันในเรื่อง ซึ่งเป็นองค์ประกอบสำคัญที่ทำให้วรรณกรรมสำหรับเด็กทุกประเภทน่าอ่านกว่าการบรรยายแต่เพียงอย่างเดียว บทสนทนาที่ดีจะต้องมีองค์ประกอบดังนี้ (มาโนช ดินลานสกุล, 2547 : 47)

- ต้องมีความสมจริง และทำให้เกิดความน่าสนใจ และมีชีวิตชีวา อาทิ บทสนทนาที่มีอารมณ์ขัน
- ช่วยให้รู้จักนิสัยใจคอของตัวละคร
- ช่วยให้เรื่องคืบหน้าไป คือ ทำให้ผู้อ่านรู้เรื่องเพิ่มขึ้น
- ช่วยให้เห็นสภาพสังคม ประเพณีวัฒนธรรม การศึกษา และสภาพเศรษฐกิจควบคู่ไปด้วย

ฉาก (Setting/Atmosphere) ในบรรดาหนังสือภาพสำหรับเด็กทั้งหมด มีอยู่หลายเล่มด้วยกันที่ได้ชื่อว่าเป็นหนังสือ “คลาสสิก” ที่ประทับใจผู้อ่านทั้งเด็กและผู้ใหญ่อยู่เสมอเมื่อหยิบขึ้นมาอ่าน เช่น หนังสือเรื่อง “มีหมวกมาขายจ้า” (Caps for Sale) โดยแอสเฟิร์ สโlobบอดกินา เป็นหนังสือที่ดัดแปลงมาจากนิทานเก่าแก่ของอินเดีย แม้ว่าจะมีอายุถึง 70 ปีแล้ว แต่ก็ยังได้รับความนิยมเสมอมา หนังสือเรื่อง “แมวล้านตัว” โดยแวนดา ก๊อก เป็นหนังสือภาพสำหรับเด็กที่มีอายุยืนที่สุดของอเมริกาที่มีตีพิมพ์อยู่ในปัจจุบัน ภาพต้นฉบับสร้างด้วยการลงหมึกดำสีเดียว ช่วยให้เกิดกลิ่นอายของความเป็นพื้นถิ่นและให้อารมณ์ที่แตกต่างจากหนังสือเด็กเล่มอื่นๆ เป็นต้น ซึ่งการที่หนังสือเหล่านี้เป็นที่ชื่นชอบของเด็กหลายยุคหลายสมัย ส่วนหนึ่งเป็นเพราะว่า ผู้แต่งสามารถเขียนหรือวาดสถานที่ในเรื่อง หรือที่เรียกว่า “ฉากและบรรยากาศ” ได้อย่างวิจิตรงดงามหรือสมบูรณ์ตรงกับความจริง ทำให้เกิดความน่าสนใจ น่าติดตามตั้งแต่ต้นจนจบ

ฉาก หมายถึง สถานที่และสิ่งแวดล้อม ตลอดจนบรรยากาศต่างๆ และเวลาที่เรื่องนั้นๆ เกิดขึ้น เป็นองค์ประกอบสำคัญอย่างหนึ่งที่ช่วยให้ผู้อ่านเห็นภาพความคิดของผู้แต่งชัดเจนขึ้น ซึ่งประเภทของฉากมีดังนี้

- ฉากที่มีความสมจริง หมายถึง ฉากที่ผู้แต่งได้บรรยายหรือวาดฉากเสมือนเกิดเหตุการณ์นั้นขึ้นจริงๆ

- ฉากที่ช่วยในการดำเนินเรื่อง หมายถึง การบรรยายฉากเพื่อบอกสภาพของสถานที่นั้นๆ ซึ่งในบางครั้ง ตัวละครบางตัวจำเป็นต้องแสดงพฤติกรรมบางอย่าง เพราะฉากบังคับให้ทำหรือเพราะบรรยากาศเป็นเครื่องยั่วยวนจิตใจ
- ฉากที่ช่วยให้ผู้อ่านมองเห็นลักษณะของตัวละครชัดเจน

อย่างไรก็ดี ฉากในหนังสือภาพประกอบสำหรับเด็กนั้นควรมีบรรยากาศที่เด็กคุ้นเคยและอบอุ่น เพื่อให้เด็กเกิดอารมณ์ร่วม เสมือนเข้าไปอยู่ในเหตุการณ์นั้นจริงๆ

การศึกษาในเรื่องของโครงสร้างการเล่าเรื่องนั้น มีความสำคัญต่อการดัดแปลงหนังสือภาพสำหรับเด็กพิจารณาการมองเห็นมาก เนื่องจากอาจมีการตัดทอนหรือเพิ่มเติมองค์ประกอบบางอย่าง เช่น บทสนทนาของตัวละคร เพื่อเติมเต็มความเข้าใจให้กับเด็กในส่วนที่ภาพอาจทำหน้าที่บอกเล่าได้ดีไม่เพียงพอ หรือในบางครั้งอาจจะต้องเปลี่ยนแปลงฉากและสถานที่ในเนื้อเรื่อง เพราะเด็กบางกลุ่มบางคนอาจไม่คุ้นเคยกับสถานที่ตามท้องเรื่องของหนังสือภาพต้นฉบับ

3.2.2. ภาพประกอบ

ตั้งแต่เด็กจนโต หลากๆ คนคงได้อ่านหนังสือกันมามากมายหลายสิบเล่ม ทั้งแบบเรียนตำราวิชาการ วารสารต่างๆ ที่เต็มไปด้วยความรู้อัดแน่นอยู่ในเล่ม ไปจนถึงการ์ตูนเล่มบางหนังสือนิทาน รวมไปถึงวรรณกรรมแสนสนุก ซึ่งบางเล่มก็น่าเบื่อ ในขณะที่บางเล่มก็น่าตื่นตาตื่นใจ เพราะมีองค์ประกอบบางอย่าง ไม่ว่าจะเป็นภาษาหรือสำนวนที่ใช้ ลักษณะของออกแบบรูปเล่มและการจัดหน้า ที่ช่วยช่วยให้เนื้อหาในเล่มนั้นเด่นขึ้นมา และหนึ่งในองค์ประกอบสำคัญที่ขาดไม่ได้ก็คือ ภาพประกอบหนังสือ (Illustration)

ในส่วนของหนังสือภาพสำหรับเด็กนั้น ภาพประกอบถือว่ามีสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะเด็กมักจะชอบความเพลิดเพลินชอบความสนุกและชอบอ่านหนังสือด้วยภาพมากกว่าตัวหนังสือ ภาพที่งดงาม ชัดเจน มีชีวิตชีวา มีความหมาย เข้าใจง่าย จะเชิญชวนให้เด็กสนใจหยิบหนังสือขึ้นมาดู มาอ่าน หนังสือสำหรับเด็กจึงไม่ควรขาดภาพประกอบเป็นอันขาด (รัฐจวน อินทรกำแหง, 2517 : 113-117)

ด้วยเหตุนี้ จึงมีผู้ให้ความหมายของภาพประกอบหนังสือไว้ว่า ภาพประกอบหนังสือหมายถึง ภาพประกอบในสิ่งพิมพ์ต่างๆ มีหน้าที่ช่วยให้ผู้อ่านเรื่องราวจากตัวหนังสือเข้าใจ

เรื่องราวได้ดีขึ้น ทำให้สิ่งพิมพ์สวยงาม และเป็นที่น่าสนใจ สามารถอธิบายและรวบรวมความสนใจไปสู่ส่วนที่เป็นตัวหนังสือ ภาพประกอบนั้นมีด้วยกันหลายลักษณะและมีวิธีในการสร้างภาพที่หลากหลาย (สนั่น ปัทมะทิน, 2520 : 99 อ้างถึงใน เรวัต การพจน์, ม.ป.ป. : 16)

ในขณะที่ผดุง พรหมมูล (2547 : 73-74) ได้สรุปความหมายของภาพประกอบหนังสือไว้ว่า ภาพประกอบหนังสือคือภาพที่จัดทำขึ้นด้วยเทคนิคการสร้างสรรคทางศิลปะหรือกระบวนการทางเทคโนโลยีอื่นๆ อาจสร้างสรรค์ด้วยวิธีการเขียนภาพ ระบายสี การพิมพ์ การถ่ายภาพ หรือสร้างสรรค์ด้วยภาพสามมิติ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อใช้ประกอบเรื่องราวที่เขียนช่วยอธิบายสิ่งที่ยากแก่การเข้าใจให้เข้าใจได้ง่ายขึ้น และบางครั้งก็ช่วยนำเสนอเรื่องราวที่เป็นเรื่องจินตนาการ นิยาย นิทาน ให้ปรากฏออกมาเป็นภาพวาดหรืองานรูปแบบอื่น ดังนั้น การจัดทำภาพประกอบ จึงเป็นสิ่งที่จำเป็นที่สุดในการพิมพ์หนังสือต่างๆ ตั้งแต่แบบเรียนจนถึงหนังสืออ่านทั่วๆ ไป เพื่อเป็นการแสดงให้เห็นรูปร่างของวัตถุ สถานที่ หรือเหตุการณ์ต่างๆ ทั้งในประวัติศาสตร์ ในปัจจุบัน หรือในอนาคต (ประยูร จรรยาวัช, 2510 : 161-166 อ้างถึงใน ฉลองชัย สุรวฒนบุรณ, 2515 : 12)

3.3. หน้าที่และบทบาทของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก

เกริก ยूनพันธ์ (2543 : 25-27) ได้กล่าวว่า ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กที่ใช้ประกอบหนังสือประเภทบันเทิงคดีและสารคดี มีหน้าที่และบทบาทดังต่อไปนี้

ภาพประกอบช่วยอธิบายและเสริมเนื้อหาให้ชัดเจน ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กช่วยอธิบายและเสริมสร้างเนื้อหาให้เด็กเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องชัดเจน การนำภาพประกอบมาใช้ในงานหนังสือจึงมีความจำเป็น เพราะภาพประกอบที่ดี มีคุณค่าทางด้านการสื่อความหมาย จะช่วยเสริมสร้างความเข้าใจเชิงความคิดรวบยอด (Concept) และให้รายละเอียด (Detail) ไปพร้อมๆ กัน (ผดุง พรหมมูล, 2547 : 72) โดยเฉพาะสารคดีสำหรับเด็ก ภาพประกอบจะต้องถูกต้องตามความเป็นจริงทุกประการ ในขณะที่ภาพประกอบหนังสือบันเทิงคดีสำหรับเด็ก ภาพประกอบไม่จำเป็นต้องเหมือนจริงก็ได้ โดยศิลปินหรือนักวาดภาพประกอบสามารถคิดสร้างสรรค์ขึ้นมาตามเรื่องราว โดยยังคงความสอดคล้องกับเนื้อหา

ภาพประกอบช่วยดึงดูดความสนใจเด็ก ภาพประกอบบนปกหนังสือสำหรับเด็กจะช่วยให้เด็กสนใจในตัวหนังสือมากขึ้น เพราะเป็นสิ่งแรกที่เด็กเห็น ถ้าปกของหนังสือวาดให้เหมาะสม

กับวัยของเด็ก และมีการออกแบบอย่างสวยงาม จะช่วยให้เด็กสนใจมากยิ่งขึ้น ภาพปกและภาพประกอบในหนังสือควรมีลักษณะอย่างเดียวกัน ภาพประกอบที่ดึงดูดความสนใจของเด็กมีส่วนช่วยให้เด็กอยากอ่านหนังสือ และถ้าเรื่องราวหรือเนื้อหาในหนังสือสนุกชวนติดตามไปด้วย จะเป็นตัวอย่างที่ดีที่จะทำให้เด็กเกิดนิสัยรักการอ่านในที่สุด

ภาพประกอบตรงตามจุดมุ่งหมายของผู้จัดทำ ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กต้องสอดคล้องตรงตามวัตถุประสงค์ของผู้เขียนหนังสือ ดังนั้น นักวาดภาพประกอบจะต้องพบปะกับผู้เขียน พร้อมทั้งรับฟังความคิดเห็นและความต้องการของผู้เขียน เพื่อให้เกิดความเข้าใจ และสามารถวาดภาพได้ตามวัตถุประสงค์ที่ผู้เขียนต้องการนำเสนอได้อย่างสมบูรณ์ แต่หากนักวาดภาพประกอบไม่ได้พบปะกับผู้ประพันธ์ นักวาดภาพประกอบจะต้องศึกษาค้นคว้าหาข้อมูลให้มากที่สุด เพื่อให้ภาพประกอบที่สร้างสรรค์ขึ้นมีความบกพร่องน้อยที่สุด จากนั้นจึงเริ่มร่างภาพออกแบบภาพประกอบ จัดหน้า กำหนดขนาดตัวอักษร แบ่งตอนของเนื้อเรื่องให้เหมาะสม แล้วจึงนำเอาภาพร่าง หรือที่เรียกกันว่า “ดัมมี่” มาให้ผู้เขียนและบรรณาธิการปรึกษาหารือกันอีกครั้ง เพื่อให้เกิดความเข้าใจร่วมกันและได้ภาพประกอบที่ตรงใจทุกคนมากที่สุด

ภาพประกอบสร้างจินตนาการสำหรับเด็ก นอกจากเด็กจะได้ความรู้ ความเข้าใจ จากเนื้อหาหรือเรื่องราวในหนังสือแล้ว เด็กยังได้ฝึกคิดฝันจินตนาการอีกด้วย ซึ่งภาพประกอบนั้นเป็นส่วนสำคัญที่ช่วยเสริมสร้างจินตนาการให้เด็กด้วยเส้น สี แสงและเงา น้ำหนักและเทคนิคในการสร้างสรรค์ ที่สามารถสะท้อนฉาก เหตุการณ์และอารมณ์ความรู้สึกของตัวละครได้เป็นอย่างดี ทำให้เด็กเกิดอารมณ์คล้อยตามและเกิดจินตนาการที่กว้างไกลยิ่งขึ้น

3.4. ลักษณะของภาพประกอบหนังสือที่เด็กชอบ

วิริยะ สิริสิงห (2537 : 26-29) ได้กล่าวถึงความชอบและความไม่ชอบของเด็กที่มีต่อภาพประกอบหนังสือไว้หลายประการ คือ

- เด็กชอบภาพที่มีลักษณะง่าย ๆ ไม่ซับซ้อน อายุมากขึ้นจึงจะชอบภาพซับซ้อนขึ้น
- เด็กชอบภาพที่แสดงการกระทำหรือการผจญภัย
- เด็กชอบภาพสีมากกว่าภาพขาวดำ

- เด็กชอบเรื่องที่มีภาพประกอบมากกว่าเรื่องที่มีภาพประกอบน้อย และชอบภาพใหญ่มากกว่าภาพเล็ก นอกจากนี้ยังชอบภาพที่ตรงกับข้อความมากกว่าภาพที่ไม่ตรงกับข้อความ
- ภาพสีน้ำช่วยให้เกิดจินตนาการได้มากกว่าภาพสีอื่น
- เด็กสนใจภาพที่อยู่ข้างขวามากกว่าข้างซ้าย
- สำหรับเด็กพิการทางการมองเห็นควรใช้ตัวอักษรขนาดพิเศษ (บันลือ ฤกษ์วัน, 2521 : 71)

3.5. หลักในการสร้างสรรค์ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก

ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กนั้นถือเป็นศิลปะแขนงหนึ่ง ดังนั้นศิลปินหรือนักวาดภาพประกอบที่ดีจะต้องมีความรู้ในหลักองค์ประกอบศิลป์ในด้านต่างๆ รวมทั้งสนใจความรู้สึกนึกคิด พฤติกรรมและลักษณะของเด็ก เพื่อให้ภาพประกอบที่สร้างสรรค์ขึ้นมีความวิจิตรงดงาม บันลือ ฤกษ์วัน (2521 : 70) ได้อธิบายถึงหลักในการสร้างสรรค์ภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กไว้ดังนี้

3.5.1. สิ่งแรกที่ต้องคำนึงถึง คือ ตัวผู้อ่าน ศิลปินหรือผู้ที่สร้างสรรค์ภาพประกอบ จำต้องคำนึงถึงช่วงวัยและระดับพัฒนาการของเด็ก สภาพแวดล้อม ประสบการณ์ของเด็กในวัยนั้นๆ เช่นเดียวกับการเลือกคำที่จะใช้ในหนังสือเด็ก เพื่อให้เด็กสามารถเข้าใจภาพที่แสดงประกอบตัวอักษรในแต่ละหน้า

3.5.2. จัดวางภาพให้ง่ายต่อความเข้าใจ มีตัวละครน้อยที่สามารถเน้นให้เด่นชัด ไม่ซับซ้อน ลักษณะของภาพจะต้องเคลื่อนไหว ดุมีชีวิตชีวา ชวนให้เด็กสนใจติดตามเรื่องราวและเหตุการณ์ที่จะเกิดขึ้นต่อไป ทำให้เกิดความจดจำ กระจายที่จะอ่าน และควรให้ความสำคัญกับวัตถุประสงค์และสี ตลอดจนการเคลื่อนไหว ควรออกแบบให้ตรงกับความเป็นจริง ไม่ผิดเพี้ยน ซึ่งจะทำให้เกิดความเข้าใจผิดขึ้นได้

3.5.3. สี เป็นสิ่งที่ควรให้ความสำคัญเป็นอย่างมาก เพราะเป็นสิ่งที่ช่วยให้เด็กสนใจในการอ่านหนังสือมากขึ้น สำหรับหนังสือภาพของเด็กเล็ก ควรเน้นสีฉูดฉาด เช่น เขียว แดง น้ำเงิน ดำ ดังนั้น ภาพอาจจะใช้สีที่เกินข้อเท็จจริงไปบ้างก็ได้ แต่ก็ควรเลือกใช้สีที่เหมาะสม อย่างไรก็ตาม เรื่องสีของภาพนั้นก็เป็นที่น่าสังเกตว่า “สำหรับเด็กไทยนั้นไม่ค่อยชอบสีทึบๆ

เช่น สีฟ้า สีเทา อาจจะเป็นเนื่องจากการอยู่โซนร้อนเลยชอบสีร้อน แต่เด็กทางประเทศตะวันตก มักจะชอบสีมืด ๆ ซึ่งอาจจะขึ้นอยู่กับดินฟ้าอากาศก็ได้” (ฉวีวรรณ คูหาภินันท์, 2527 : 138)

3.5.4. ขนาดของภาพประกอบ เป็นสิ่งสำคัญที่จะต้องนำมาพิจารณาในการจัดทำหนังสือเด็กด้วย ยิ่งภาพใหญ่เด็กก็สามารถสังเกตเห็นรายละเอียดของภาพได้สะดวก ความต่อเนื่องของภาพย่อมช่วยให้เด็กสนใจ เพราะทำให้เข้าใจเหตุการณ์ได้ดี ทั้งยังชวนให้ติดตามเรื่องด้วย โดยเด็กเล็ก ควรใช้ภาพขนาด $\frac{1}{4}$ ของหน้ากระดาษ ในชั้นที่เด็กพอจะอ่านได้บ้างแล้ว คือ ระดับประถมศึกษาปีที่ 3-4 ควรใช้ภาพขนาดครึ่งหนึ่งของหน้ากระดาษ ส่วนในเด็กระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 5-6 ที่อ่านหนังสือได้แล้วควรใช้ภาพขนาด $\frac{1}{4}$ ของหน้า

แม้ว่าหลายคนอาจจะมองว่า ภาพประกอบน่าจะมีสำคัญเฉพาะกับเด็กที่มีสายตาปกติเท่านั้น แต่ในความเป็นจริงแล้ว เด็กพิการทางการมองเห็นก็สามารถเข้าถึงภาพประกอบหนังสือผ่านการสัมผัสด้วยมือและนิ้วได้ นอกจากนั้น ในส่วนของเด็กที่ตาบอดเลือนราง และเด็กที่มีได้พิการทางการมองเห็นตั้งแต่กำเนิด ก็ยังสามารถเข้าใจในเรื่องของสีสันทและรูปแบบของภาพได้ ดังนั้น แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือภาพสำหรับเด็กจึงสามารถนำมาใช้ในการดัดแปลงหนังสือภาพเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็นได้เช่นเดียวกัน เพราะเด็กพิการทางการมองเห็นนั้นก็เป็น “เด็ก” คนหนึ่งที่มีความสนใจและมีพัฒนาการหลายด้านคล้ายคลึงกับเด็กทั่วไป

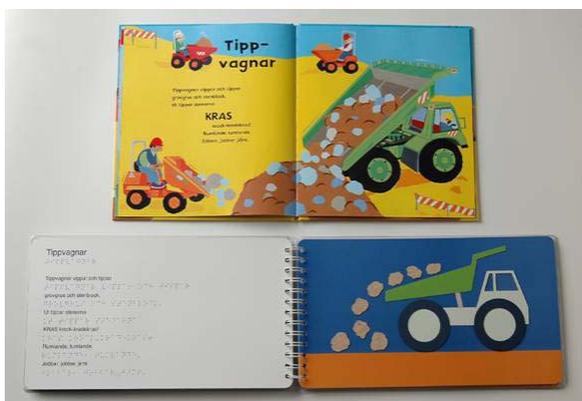
4. แนวคิดเกี่ยวกับหนังสือภาพสำหรับเด็กพิการทางการมองเห็น

เป็นที่ทราบกันดีอยู่แล้วว่า หนังสือภาพสำหรับเด็กมีความสำคัญต่อพัฒนาการของเด็ก ๆ ทุกคนรวมไปถึงเด็กพิการทางการมองเห็นด้วย และเห็นได้ชัดเจนว่า ทุกวันนี้ เด็กอยู่ในโลกแห่งสัญลักษณ์และตัวอักษร พวกเขาพบเห็นมันได้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัว ทั้งป้ายโฆษณา กลองขนม ป้ายร้านค้าต่าง ๆ รวมไปถึงป้ายจราจรด้วย และนั่น ทำให้พวกเขาเรียนรู้ถึงความแตกต่างของตัวอักษรและสัญลักษณ์เหล่านั้นอย่างรวดเร็ว ซึ่งสิ่งเหล่านี้จัดเป็นก้าวแรกของการพัฒนาทักษะการอ่าน

อย่างไรก็ตาม เด็กพิการทางการมองเห็นนั้น ย่อมเข้าใจตัวอักษรและสัญลักษณ์ทั่วไปได้น้อยกว่าเด็กที่สายตาปกติ แต่ก็มีกระบวนการรับรู้อักษรเบรลล์ขึ้นมาเพื่อให้ใกล้เคียงกับตัวอักษรมากที่สุด ซึ่งเด็ก ๆ สามารถพบและสัมผัสได้จากสิ่งแวดล้อมรอบตัวเช่นกัน เช่น อักษรเบรลล์ที่

ปุ่มลิฟท์ หรือที่บริเวณขวดผลิตภัณฑ์ทำความสะอาดร่างกาย เป็นต้น ดังนั้น อักษรเบรลล์จึงมีความสำคัญมากต่อเด็กพิการทางการมองเห็น

และในส่วนของการรับรู้ด้านภาพนั้น หนังสือภาพเพื่อการสัมผัส (Tactile Picture Book) ถูกผลิตขึ้นมาเป็นพิเศษเพื่อช่วยขยายความเข้าใจของเด็กพิการทางการมองเห็น โดยเฉพาะกับสิ่งที่เขาสัมผัสไม่ได้ อย่างภูเขาไฟหรือไดโนเสาร์ และสิ่งที่เขาสัมผัสได้บ้างแต่ไม่สามารถรับรู้รูปร่างและลักษณะโดยรวมทั้งหมดอย่างต้นไม้ การสัมผัสภาพจากหนังสือจะช่วยให้เด็กเข้าใจว่าลักษณะของต้นไม้เป็นอย่างไร

รูปที่ 1 ภาพแสดงการตัดแปลงภาพสิ่งของที่มีขนาดใหญ่มากที่เด็กสัมผัสได้แต่ไม่สามารถรับรู้รูปร่างโดยรวมทั้งหมดได้อย่าง รถขนดิน มีการปรับให้มีรายละเอียดน้อย ง่ายต่อการสัมผัส

Beatrice Christensen Sköld (2007 : 3) ได้ให้คำนิยามของหนังสือภาพเพื่อการสัมผัสไว้ว่า เป็นหนังสือที่มีการปรับเปลี่ยนหรือทำให้สูงขึ้นเพื่อให้สามารถอ่านได้ด้วยนิ้ว ภาพในหนังสือประเภทนี้ต้องมีรายละเอียดน้อย และมีโครงสร้างที่ง่ายต่อการเข้าใจ สรุปได้ว่า หนังสือภาพเพื่อการสัมผัส ต้องสื่อสารกับผู้อ่านผ่านการสัมผัสเป็นหลัก และรูปภาพจะต้องสูงขึ้นมาพอที่จะสัมผัสด้วยปลายนิ้วได้

สำหรับการสร้างสรรค์หนังสือภาพเพื่อการสัมผัสนั้น สามารถทำได้หลายวิธีด้วยกัน แต่วิธีที่นิยมกันโดยทั่วไปคือการใช้กระดาษพอง (Swellpaper) และการปะติดวัสดุที่มีพื้นผิวแตกต่างกัน (Collage) ทั้งนี้ จะต้องพิจารณาวัยของเด็กด้วย เช่น เด็กวัยหัดเดิน จะชอบรูปภาพง่ายๆ และแต่ละหน้าจะต้องใช้คำแค่ 1 คำหรืออาจใช้เป็นกลอนก็ได้ ในขณะที่เด็กที่โตขึ้นมาเล็กน้อย จะชอบเรื่องที่มีเนื้อหาในแง่ดี และมีภาพเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน แต่ไม่ควรยาวเกิน 20 หน้า และที่สำคัญขนาดของอักษรเบรลล์จะต้องใหญ่มากๆ นอกจากนั้น ในหนังสือควรมีภาพไม่เกิน

10 ภาพ เพื่อมิให้หนังสือหนาและทื่อทระจนเกินไป ซึ่งสามารถสรุปเป็นหลักสำคัญในการออกแบบหนังสือภาพสำหรับเด็กพิการทางการมองเห็นได้ดังนี้ (Beatrice Christensen Sköld and Annica Norberg, 2007 : 3-8)

4.1. การออกแบบข้อความในหนังสือสำหรับเด็กพิการทางการมองเห็น

หลักสำคัญง่าย ๆ ของการออกแบบข้อความก็คือ ข้อความที่อยู่ในส่วนของเนื้อเรื่องจะต้องแยกออกจากตัวภาพอย่างชัดเจน แต่ในขณะเดียวกันจะต้องอธิบายภาพได้ด้วย นอกจากนี้ ควรออกแบบให้ผู้ใหญ่ที่มีสายตาศกติดอ่านได้ เพื่อให้สามารถอ่านออกเสียงให้เด็กพิการทางการมองเห็นฟังได้ทั้งเด็กตาบอดและเด็กตาบอดเหลือนราง โดยกลุ่มหลังจะสามารถฟังพร้อมกับมองรูปภาพและอ่านอักษรเบรลล์ไปด้วยได้

รูปที่ 2 ภาพแสดงตัวอย่างการจัดวางข้อความ 2

รูปแบบในหนังสือภาพสำหรับเด็กของประเทศสวีเดน

สำหรับการจัดวางข้อความนั้นจะต้องอยู่ทางซ้ายเสมอ ในขณะที่รูปภาพควรอยู่ทางด้านขวา และอักษรเบรลล์แต่ละบรรทัดควรมีความยาวไม่เกิน 15-20 เซนติเมตร

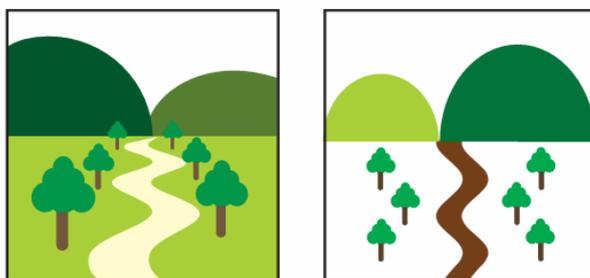
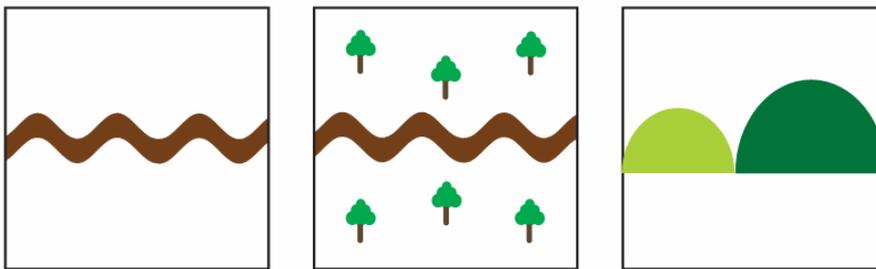
4.2. การออกแบบภาพในหนังสือสำหรับเด็กพิการทางการมองเห็น

หลักการสำคัญในการออกแบบภาพในหนังสือสำหรับเด็กพิการทางการมองเห็น ที่ผู้สร้างสรรค์ภาพจะต้องใส่ใจมีดังนี้

- องค์ประกอบใดที่มีความสำคัญที่สุดในแต่ละภาพ

- องค์ประกอบใดบ้างที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวได้ ซึ่งเป็นเรื่องราวที่มีได้บอกไว้ในส่วนของข้อความ
- องค์ประกอบใดบ้างที่ช่วยเพิ่มอรรถรสบางสิ่งบางอย่างให้กับเนื้อหา

เมื่อพิจารณาหลักการทั้ง 3 ข้อเรียบร้อยแล้ว ให้เริ่มร่างเค้าโครงอย่างง่ายขึ้น ซึ่งผู้สร้างสรรค์ภาพไม่จำเป็นต้องวาดแสดงแสงและเงาลงไป เพราะในโลกของเด็กพิการทางการมองเห็นนั้น แสงและเงามีความหมายต่อพวกเขาอย่างมาก รวมไปถึงการวาดภาพทัศนียภาพที่แสดงสัดส่วนอันสมจริง (Perspective) ด้วย เนื่องจากเด็กๆ จะไม่เข้าใจว่าเหตุใดวัตถุที่อยู่ไกลจึงมีขนาดเล็กกว่าวัตถุที่อยู่ใกล้ ดังนั้น จึงควรจัดวางให้มีลักษณะสองมิติแบบง่ายๆ (Simple 2-D Viewpoints) (Tactile Book Advancement Group, 2008 : 1-2) และเว้นที่ว่างระหว่างองค์ประกอบต่างๆ แต่ถ้าเราต้องการจะบรรยายฉากหรือทัศนียภาพ อาจทำได้โดยการจัดวางองค์ประกอบแต่ละหน้าให้เรียงตามเนื้อเรื่องไปตามลำดับ (Step-by-Step) และสำหรับวัตถุต่างๆ ไม่ควรจัดทำให้มีลักษณะเป็นภาพสาม มิติเหมือนกับที่ตาของเราเห็น เพราะเส้นที่ประกอบกันเป็นรูปทรงหรือมุมต่างๆ จะทำให้การแปลความหมายของเด็กพิการทางการมองเห็นผิดเพี้ยนไปได้

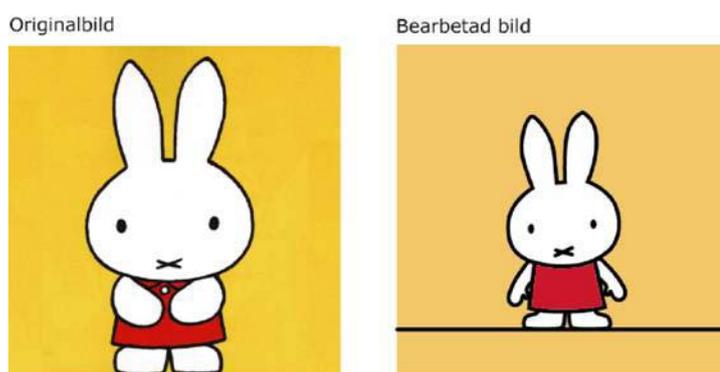
wrong

right

รูปที่ 3 ภาพแสดงตัวอย่างการจัดวางภาพทัศนียภาพ 2 รูปแบบ ด้านบนเป็นการจัดวางภาพแบบ “Step-by-Step” ส่วนด้านล่างขวา เป็นการจัดวางภาพแบบ “Simple 2-D Viewpoints”

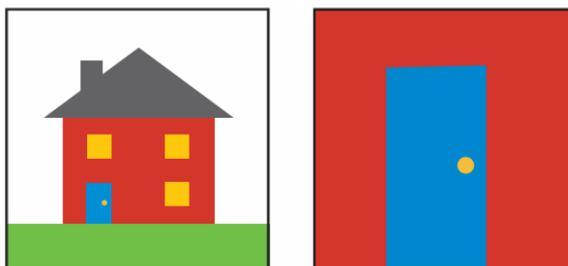
ในกรณีที่ต้องการวาดภาพมนุษย์หรือสัตว์ที่มีบทบาทและแสดงลักษณะท่าทางเหมือนมนุษย์นั้น ควรวาดให้คนหรือสัตว์นั้นๆ หันหน้าตรงมายังผู้อ่าน และควรวาดเต็มตัว โดย

แขนและขาจะต้องยื่นออกจากร่างกายอย่างชัดเจน แต่หากมีการวาดซ้ำจะต้องวาดให้มีขนาดและสัดส่วนเท่าเดิม นอกจากนี้ ควรใส่ใจในเรื่องของสีด้วย เพราะเด็กตามบอดเลียนรางจะมองเห็นได้ชัดเจนขึ้นหากใช้สีเส้นที่ตัดกัน ทางที่ดีที่สุดควรใช้พื้นหลังสีเข้ม และวัตถุสีอ่อน แต่ในทางกลับกันก็ทำได้เช่นกัน นอกจากนี้ เด็กพิการทางการมองเห็นบางคนยังมองเห็นประกายจากวัสดุที่เป็นโลหะได้อีกด้วย

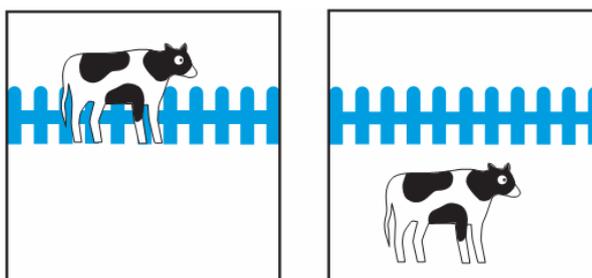
รูปที่ 4 ภาพจากหนังสือภาพเรื่อง The Miffy-book มีการใช้สีเส้นที่ตัดกันดี แต่รูปกระต่ายในฉบับดั้งเดิมนั้น อาจทำให้เด็กพิการทางการมองเห็นรับรู้ได้ยาก ดังนั้น จึงต้องดัดแปลงรูปภาพเล็กน้อย โดยออกแบบให้แขนของกระต่ายยื่นออกมา เพื่อให้เด็กพิการทางการมองเห็นเข้าใจได้ อย่างไรก็ตาม รายละเอียดดั้งเดิมก็มิได้เปลี่ยนไป

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่ง ที่ผู้สร้างสรรค์หนังสือภาพควรใส่ใจคือ รายละเอียดขององค์ประกอบที่มากจนเกินไป รวมไปถึงการใช้พื้นผิวหลายประเภทในหน้าเดียวกันด้วย เพราะจะทำให้เด็กเกิดความสับสนได้ง่าย การเน้นที่ลักษณะเด่นบางอย่างขององค์ประกอบจะทำให้เกิดประสิทธิภาพมากกว่า (Tactile Book Advancement Group, 2008 : 7-9) เช่น ภาพม้าลาย อาจเน้นในส่วนของริ้วสีดำด้วยวัสดุที่ต่างจากส่วนขนที่เป็นสีขาว ภาพของแมว อาจเน้นเฉพาะใบหน้าที่ทำจากขนสัตว์เทียม และติดหนวดที่ทำจากพลาสติก เป็นต้น หรือในบางกรณี เช่น หากเราต้องการนำเสนอเรื่องราวที่เกิดขึ้นในวันที่อากาศร้อนจัด และมีแสงแดดจ้า การใช้ภาพดวงอาทิตย์กลมโตมีรัศมีเปล่งประกายอยู่รอบๆ นั้นมีความหมายต่อเด็กๆ เหล่านี้น้อยมาก ดังนั้น การเลือกใช้ภาพของวัตถุสิ่งของอื่นๆ ที่พวกเขานึกถึงหรือใช้ในวันที่มีอากาศร้อน อาทิ หมวก แกว่น้ำ จึงเหมาะสมกว่า เป็นต้น

รูปที่ 5 ภาพแสดงตัวอย่างการจัดวางภาพ “บ้าน” ซึ่งในหนังสือสำหรับเด็กทั่วๆ ไป มักแสดงภาพบ้านทั้งหลัง แต่หากเราต้องการสร้างสรรค์ภาพเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็น ควรเน้นที่องค์ประกอบบางอย่างที่เด็กเคยสัมผัส เช่น ประตู หน้าต่าง เป็นต้น

นอกจากนั้น การจัดวางภาพที่ทับซ้อนกัน ในบางครั้ง ผู้จัดทำก็จำเป็นต้องหลีกเลี่ยง เพราะทำให้เกิดความสับสนได้ (Tactile Book Advancement Group, 2008 : 12-13)

รูปที่ 6 แสดงภาพการจัดวางภาพวัวที่อยู่ในคอก ไม่จำเป็นต้องจัดวางภาพวัวและรั้วกันทับซ้อนกัน เด็กพิการทางการมองเห็นก็สามารถเข้าใจได้

4.3. วัสดุที่เหมาะสมต่อการสร้างสรรค์หนังสือสำหรับเด็กพิการทางการมองเห็น

การเลือกวัสดุสำหรับองค์ประกอบที่ต่างกันในแต่ละภาพนั้น สิ่งที่ต้องคำนึงถึงมากที่สุดคือ อย่าให้วัสดุที่เลือกมาหั่นความสนใจของเด็กไปเสียหมด แต่ควรเลือกวัสดุที่มีพื้นผิวแตกต่างกันในแต่ละองค์ประกอบ เน้นที่การรับรู้ที่วัสดุเหล่านั้นจะให้กับเด็กได้ โดยไม่ต้องคำนึงถึงสัมผัสทางสายตา

กระดาษ ควรเลือกกระดาษที่หนา อาจเป็นกระดาษแข็งที่เหนียวและไม่ขาดง่าย เนื่องจากหนังสือนั้นจะถูกเด็กเปิดอ่านหลายต่อหลายครั้ง

กาว เลือกกาวที่ไม่มีกลิ่นเหม็น ซึ่งเมื่อแห้งแล้วจะไม่เป็นอุปสรรคต่อการอ่าน ที่อาจทำให้ความเข้าใจเกี่ยวกับรายละเอียดของภาพเปลี่ยนไป ส่วนการรวมเล่ม ควรเย็บเล่มด้วยสันหุ้ม

การสร้างสรรคหนังสือภาพสำหรับเด็กพิการทางการมองเห็น มิได้ใช้แค่ความรู้ความสามารถด้านการออกแบบเท่านั้น แต่ผู้สร้างสรรค์จะต้องเข้าใจธรรมชาติของเด็กๆ ที่แตกต่างกันไปจากเด็กสายตปกติ ซึ่งจะทำให้สามารถจัดวางองค์ประกอบ รวมไปถึงคัดเลือกวัสดุได้อย่างเหมาะสม อันจะส่งผลให้หนังสือทุกเล่มที่ได้สร้างสรรค์ขึ้น เป็นหนังสือที่เข้าถึงความรู้สึกของเด็ก และกลายเป็นหนังสือเล่มโปรดที่พวกเขาอยากหยิบขึ้นมาอ่านซ้ำแล้วซ้ำอีก

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในปัจจุบัน งานวิจัยอันเกี่ยวเนื่องกับหนังสือภาพสำหรับเด็กที่มีความพิการทางการมองเห็นนั้นมีค่อนข้างน้อย เนื่องจากเป็นสื่อที่ยังไม่แพร่หลายในสังคมไทย อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมและพบว่าม้งานวิจัยที่เกี่ยวข้องดังนี้

Kaneko Takeshi (2004 : 37-57) ทำการวิจัยเรื่อง Educational Activities Using of Picture Books for Blind Children : A Case Study มีวัตถุประสงค์เพื่อสร้างสรรค์หนังสือภาพสำหรับเด็กพิการทางการมองเห็นที่เข้าใจง่ายด้วยการสัมผัสและให้ความสนุกสนาน ซึ่งผู้วิจัยได้ทำการทดสอบเรื่องพัฒนาการด้านการรับรู้ทางการสัมผัส การปลูกฝังจินตนาการ และความสนใจที่จะเรียนรู้อักษรเบรลล์ของเด็กหญิงที่พิการทางการมองเห็นจำนวน 1 คน โดยเริ่มการทดสอบตั้งแต่อายุ 3 ปี-6 ปี 2 เดือน ในช่วงต้นของการทดสอบ ผู้วิจัยได้ใช้หนังสือภาพสำหรับเด็กจำนวน 5 เล่มที่สร้างสรรค์ขึ้นเองด้วยการปะติดวัสดุที่มีผิวสัมผัสหลากหลายแบบ มีรูปร่างง่ายๆ ที่มีลักษณะเหมือนหรือคล้ายกัน แต่ช่วยให้เด็กเกิดความสุขโดยปรับเปลี่ยนขนาดทิศทาง และตำแหน่งในหน้าที่อยู่ถัดไป ส่วนเนื้อหา นั้น จะพิมพ์โดยใช้ตัวอักษรธรรมดา เพื่อให้ผู้ใหญ่อ่านให้เด็กหญิงฟังในขณะที่เธอสัมผัสภาพ ส่วนตัวอักษรเบรลล์นั้นจะถูกพิมพ์ลงในแผ่นใสและติดเพิ่มลงไปใ้ภายหลัง รายชื่อหนังสือรูปแบบแรกนี้ ได้แก่ “Balloon” “The Wind and the Tree” “Soap” “Nut” และ “Cat” ส่วนในช่วงหลัง จะเริ่มทำการทดสอบเด็กหญิงในขณะที่มีอายุได้ 4 ปี 5 เดือน โดยใช้หนังสือภาพสำหรับเด็กแบบ Stereo Copying จำนวน 5 เล่ม ได้แก่ “The Turtle Picnic” “Norikami” “Adventure of Marble Boy” “Butterfly” และ “The Sea Bathing Turtle” ที่สร้างสรรค์ด้วยโปรแกรมคอมพิวเตอร์ ซึ่งช่วยแยกองค์ประกอบที่ผู้วิจัยต้องการเน้นให้เด่นชัดขึ้นได้ นอกจากนี้ แต่ละองค์ประกอบจะมีตำแหน่งและรายละเอียดที่แม่นยำและเรียบง่าย โดยใช้องค์ประกอบที่มีรูปร่างเหมือนกัน แต่มีขนาดและตำแหน่งต่างกัน เพื่อให้ง่ายต่อการเปรียบเทียบด้วยมือทั้งสองข้าง

จากผลการศึกษา พบว่า ในด้านการรับรู้ด้วยการสัมผัส เด็กหญิงเปลี่ยนจากการสัมผัสเฉพาะปลายนิ้วในช่วงแรก เธอรู้จักคันหาองค์ประกอบต่างๆ ที่อยู่ตำแหน่งต่างกันในแต่ละหน้า รู้จักเชื่อมโยงความสัมพันธ์ขององค์ประกอบ 2 องค์ประกอบที่อยู่ในหน้าเดียวกัน สำหรับการลากมือเพื่อติดตามตำแหน่งที่เปลี่ยนไปขององค์ประกอบต่างๆ นั้น เธอสามารถลากมือไปตามเส้นทแยง หรือเส้นตั้งที่มีความยาวประมาณ 10 เซนติเมตร แต่ไม่สามารถลากมือไปตามเส้นที่ขดเป็นเกลียว และเส้นโค้งได้ ในส่วนของความคิดและจินตนาการนั้น เด็กหญิงสามารถถ่ายทอดบางส่วนของเรื่องราวที่อ่านได้ด้วยการแสดงท่าทางต่างๆ นอกจากนั้น เด็กหญิงยังสนใจที่จะเรียนรู้อักษรเบรลล์อีกด้วย

ยุพา มหามาตร (2551 : 134-151) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การสร้างสรรค์งานศิลปะภาพพิมพ์นูนต่ำเพื่อเด็กพิการทางสายตา (Creative Printmaking for Visually Impaired Children) เพื่อศึกษาถึงการตอบสนองในสภาวะอารมณ์ของเด็กพิการทางสายตาที่มีอายุระหว่าง 15-20 ปี จำนวน 12 คน โดยใช้ทัศนธาตุ (Visual Element) อันได้แก่ จุด (Point) เส้น (Line) รูปทรง (Form) และพื้นผิว (Texture) ซึ่งเป็นสิ่งที่สามารถสื่อความหมายตามความรู้สึกที่แตกต่างกัน และใช้เทคนิคในการพิมพ์ภาพ 3 รูปแบบ คือ การพิมพ์ภาพด้วยแม่พิมพ์โลหะ เทคนิคภาพพิมพ์ไม้ และเทคนิคภาพพิมพ์กระเบื้องยาง ในการสร้างสรรค์ทัศนธาตุแต่ละประเภท และมีการจัดทำเป็นนิทาน 3 เรื่อง คือ เรื่อง “กบผู้ว่าเหว” จัดทำด้วยเทคนิคภาพพิมพ์โลหะ “เสือดาวจุดหาย” จัดทำด้วยแม่พิมพ์ไม้ และ “ตุ๊กเอ๋ยตุ๊กแก” จัดทำด้วยแม่พิมพ์กระเบื้องยาง

ในการทดสอบทัศนธาตุทั้ง 4 นั้น ผู้วิจัยได้แบ่งเด็กออกเป็น 4 กลุ่ม ตามเงื่อนไขของอายุ ระดับสติปัญญา ประสบการณ์ และการมองเห็น พบว่า เด็กที่มีอายุมาก มีประสบการณ์ในการเรียนรู้รูปร่างต่างๆ รอบตัว มีความฉลาดทางอารมณ์และสติปัญญา และเด็กที่มีการมองเห็นเลือนรางสามารถเข้าใจสื่อที่สร้างขึ้นได้เป็นอย่างดี ซึ่งแต่ละเทคนิคการพิมพ์ก็มีข้อดีข้อเสียต่างกันไป เช่น แม่พิมพ์โลหะและแม่พิมพ์ไม้เหมาะกับการสร้างสรรค์ภาพที่ใช้จุดหรือเส้นตามลำดับ ส่วนแม่พิมพ์กระเบื้องยางเหมาะกับการถ่ายทอดลักษณะของพื้นผิวที่ละเอียด เป็นต้น

จากงานวิจัยดังกล่าว ผู้วิจัยได้สังเกตเห็นว่า สามารถนำแนวคิด กระบวนการ ตลอดจนวิธีที่ผู้วิจัยที่จัดทำงานวิจัยในแต่ละเรื่องดำเนินการสัมภาษณ์และทดสอบหนังสือภาพกับเด็กๆ มาดัดแปลง เพื่อใช้ในการจัดทำวิทยานิพนธ์ต่อไป

บทที่ 3

วิธีดำเนินการวิจัย

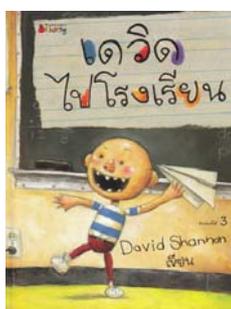
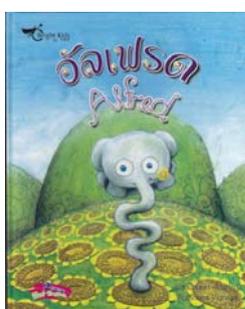
การวิจัยเรื่อง การดัดแปลงหนังสือภาพ เพื่อเด็กพิการทางการมองเห็น เป็นการวิจัยเชิงสร้างสรรค์ (Creative Research) ที่มุ่งศึกษากระบวนการดัดแปลงหนังสือภาพสำหรับเด็ก ภายใต้โครงการ 108 หนังสือดี เปิดหน้าต่างแห่งโอกาสในการพัฒนาเด็กปฐมวัยที่มีเนื้อหาส่งเสริมให้รู้จักคุณค่าและมีความมั่นใจในตัวเอง เพื่อเด็กพิการทางการมองเห็นอายุ 6-8 ปี พร้อมทั้งศึกษาการรับรู้ ทักษะคิด และสุนทรียรสของหนังสือภาพที่ดัดแปลงแล้วด้วย ซึ่งมีรายละเอียดดังนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ในการวิจัยครั้งนี้มีประชากรและกลุ่มตัวอย่าง 2 ประเภท ได้แก่

1.1. หนังสือและเอกสาร

- หนังสือภาพสำหรับเด็กในโครงการ 108 หนังสือดี เปิดหน้าต่างแห่งโอกาสในการพัฒนาปฐมวัยที่มีเนื้อหาที่ส่งเสริมให้รู้จักคุณค่าและมีความมั่นใจในตัวเอง จำนวน 3 เรื่อง คือ เดวิดไปโรงเรียน ยักษ์สองตน และงวงยาวๆ ของซังอัลเฟรด นอกจากนี้ยังมีหนังสือและเอกสารอันเกี่ยวเนื่องกับโครงการ 108 หนังสือดี เปิดหน้าต่างแห่งโอกาสในการพัฒนาปฐมวัยอีกด้วย

รูปที่ 7 แสดงภาพหนังสือภาพสำหรับเด็ก 3 เล่มที่ผู้วิจัยเลือกดัดแปลง

- ตำราวิชาการ หนังสือ และเอกสารที่มีเนื้อหาเกี่ยวข้องกับเด็กที่พิการทางการมองเห็น สื่อเฉพาะกิจสำหรับเด็กที่พิการทางการมองเห็น การสร้างสรรค์หนังสือภาพสำหรับเด็กสายตาบอด และการสร้างสรรค์หนังสือภาพสำหรับเด็กที่พิการทางการมองเห็น

1.2. ประเภทบุคคล

ได้แก่ นักเรียนที่พิการทางการมองเห็นอายุ 6-8 ปี ที่ศึกษาอยู่โรงเรียนสอนคนตาบอด กรุงเทพฯ จำนวน 16 คน

1.3. การเลือกประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- สำหรับหนังสือภาพสำหรับเด็กนั้น ผู้วิจัยได้ใช้วิธีการเลือกแบบเจาะจง (Purposive Sampling) โดยเลือกเล่มที่มีเนื้อหาที่ช่วยให้เด็กเกิดความรู้สึกรู้สึกมั่นใจและภาคภูมิใจในตัวเอง มีเนื้อหาที่ไม่ซับซ้อนและไม่ยาวจนเกินไป และเป็นหนังสือสำหรับเด็กที่เหมาะสมกับเด็กที่มีอายุ 6-8 ปี ซึ่งมีจำนวน 3 เล่มคือ คือ เดวิดไปโรงเรียน ยักษ์สองตน และวงยาวๆ ของช่างอัลเฟรด
- สำหรับเด็กนักเรียนที่พิการทางการมองเห็น อายุระหว่าง 6-8 ปี ในเขตกรุงเทพมหานครนั้น จะใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างตามสะดวก (Convenience Sampling) โดยในขั้นตอนนี้จะทำการขออนุญาตทางโรงเรียนสอนคนตาบอด กรุงเทพฯ ให้ช่วยจัดหาเด็กนักเรียนที่เหมาะสมและว่างต่อการทดสอบ

2. การเก็บรวบรวมข้อมูล

2.1. การดัดแปลงหนังสือภาพสำหรับเด็ก

ผู้วิจัยจะเริ่มออกแบบรูปแบบและเนื้อหาในการดัดแปลงหนังสือแต่ละเล่ม โดยอาจตัดทอนจากรูปภาพเดิมหรือเพิ่มเติมรูปภาพใหม่ เช่นเดียวกับตัวเนื้อเรื่อง อาจมีการเพิ่มหรือลดเนื้อเรื่องบางส่วนของบางเล่มออกบ้าง และด้วยความต่างกันของแต่ละเล่มนี้เอง ส่งผลให้บางเล่มอาจใช้วิธีการแกะกระดาษเพิ่มเพื่อให้อंकประกอบนูนเด่นขึ้นมา บางเล่มอาจใช้วิธีเจาะกระดาษให้เป็นรู บางเล่มอาจใช้วิธีการปะติดวัสดุที่ก่อให้เกิดผิวสัมผัสแบบต่างๆ และอาจมีการใช้เทคนิคต่างๆ ผสมกัน

ขั้นตอนต่อมา ผู้วิจัยจะเสาะหาและคัดเลือกวัสดุต่างๆ โดยเริ่มที่กระดาษ ได้แก่ กระดาษที่ใช้เป็นฐาน ต้องมีความหนาพอสมควร เพื่อให้มีความแข็งแรงเพียงพอที่จะเจาะหรือ ร่องรับวัสดุที่ปะติดเพิ่มเข้าไป และต้องแข็งแรงไม่ขาดง่าย เนื่องจากหนังสือนั้นอาจถูกเด็กเปิด อ่านหลายครั้ง กระดาษหรือวัสดุที่มีลักษณะเป็นแผ่น เช่น กระดาษสา กระดาษทราย แผ่น พลาสติก ผ้าสักหลาด เป็นต้น ที่ช่วยให้เกิดผิวสัมผัสต่างๆ กัน นอกจากนี้ จะทำการจัดเตรียม วัสดุอื่นๆ อีก เช่น ขนสัตว์เทียม เชือก เป็นต้น ที่ช่วยกระตุ้นการสัมผัสให้กับเด็ก นอกจากนี้ กระดาษและวัสดุต่างๆ แล้ว กาวหรือเทปกาวก็มีความสำคัญเช่นกัน ผู้วิจัยจะเลือกกาวที่เมื่อ แห้งแล้วไม่มีกลิ่นฉุน และไม่ใช่อุปสรรคต่อการสัมผัสภาพ แต่ต้องยึดติดกับวัสดุได้อย่างแน่น หนา ไม่หลุดง่าย

เมื่อเลือกวัสดุอุปกรณ์ต่างๆ ครบแล้ว ผู้วิจัยจะเริ่มลงมือสร้างหนังสือแต่ละเล่มขึ้นมา โดยเริ่มที่การทำในส่วนของภาพก่อน ซึ่งภาพนั้นจะอยู่ในหน้าด้านขวาของหนังสือเสมอ และเนื้อ เรื่องจะอยู่ในหน้าทางด้านซ้ายของหนังสือ โดยจะพิมพ์เนื้อเรื่องด้วยตัวอักษรปกติและอักษร เบรลล์ ซึ่งอักษรเบรลล์นั้นจะเขียนลงบนสติ๊กเกอร์ใสหรือแผ่นใสแล้วจึงตัดมาแปะเพิ่มลงใน หนังสือภาพ

หลังจากสร้างสรรค์หนังสือภาพแต่ละเล่มเรียบร้อยแล้วจะเย็บเล่มโดยการใช้ห่วง เพราะ ง่ายต่อการเปิดอ่าน

2.2. การทดสอบการรับรู้หนังสือภาพสำหรับเด็กที่ดัดแปลงแล้ว ของเด็กที่พิการ ทางการมองเห็น

ก่อนการทดสอบหนังสือภาพสำหรับเด็กนั้น ผู้วิจัยจะนำหนังสือภาพแต่ละเล่มไปนำเสนอต่อ ผู้เชี่ยวชาญด้านการผลิตหนังสือภาพสำหรับเด็ก คือ อาจารย์มารีนา วงศ์เงินยวง ผู้อำนวยการ โรงเรียนสอนคนตาบอด กรุงเทพฯ และอาจารย์ขวัญชนก หมั่นคำ อาจารย์ประจำโรงเรียนสอนคน ตาบอด กรุงเทพฯ เพื่อขอคำแนะนำว่ามีส่วนใดที่ควรจะต้องแก้ไขหรือไม่ และควรแก้ไขอย่างไรจึง จะทำให้เด็กที่พิการทางการมองเห็นเกิดความเข้าใจ

ผู้วิจัยจะทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจำนวน 8 ครั้ง แต่ละครั้งจะใช้เด็กจำนวน 2 คน ซึ่งผู้วิจัย จะอ่านหนังสือเล่มใดเล่มหนึ่งให้เด็กแต่ละคนฟังก่อนแล้วจึงทำการสัมภาษณ์ จากนั้นจึงจะอ่านเล่ม ต่อไป

ผู้วิจัยจะทดสอบการรับรู้ 2 ส่วนใหญ่ๆ คือ การรับรู้ ทักษะคดี และสุนทรียรสในด้านภาพและด้านเนื้อหา ในส่วนของภาพนั้นจะสังเกตการแสดงออกในลักษณะต่างๆ เช่น การแสดงออกทางสีหน้า การแสดงออกทางมือและนิ้ว เป็นต้น และบันทึกเสียงพร้อมทั้งจดบันทึกสิ่งที่น่าสนใจที่เกิดขึ้นขณะที่เด็กอ่านหนังสือด้วย นอกจากนั้นจะทำการสัมภาษณ์เด็กแต่ละคน เพื่อดูการรับรู้ ทักษะคดี และสุนทรียรสในด้านภาพด้วยการถามคำถามเกี่ยวกับลักษณะขององค์ประกอบสำคัญ เช่น ช้างชอบกินอะไร ยักษ์มีลักษณะเป็นอย่างไร เป็นต้น และจะดูด้วยว่าเด็กๆ มีการแสดงท่าทางประกอบสิ่งที่พูดหรือไม่ อย่างไร สำหรับการรับรู้ด้านเนื้อหานั้น จะสอบถามตามองค์ประกอบของโครงสร้างการเล่าเรื่อง คือ แก่นเรื่อง โครงเรื่อง บทสนทนา ฉาก และตัวละคร เช่น คิดว่าเรื่องนี้เกิดขึ้นที่ไหน ตัวละครตัวนี้เป็นนิสัยเป็นอย่างไร หนังสือที่อ่านให้ข้อคิดอะไร เป็นต้น

3. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ได้แก่ หนังสือภาพสำหรับเด็กที่พิการทางการมองเห็น ที่ดัดแปลงมาจากหนังสือภาพสำหรับเด็กในโครงการ 108 เปิดหน้าต่างแห่งโอกาสในการพัฒนาปฐมวัย จำนวน 3 เล่ม คำถามในการสัมภาษณ์ และเครื่องบันทึกเสียง

4. การวิเคราะห์และนำเสนอข้อมูล

ในการนำเสนอข้อมูลนั้น ผู้วิจัยจะนำเสนอหนังสือภาพสำหรับเด็กที่พิการทางการมองเห็นในลักษณะเป็นรูปเล่มจำนวน 3 เล่ม และใช้วิธีการพรรณนาวิเคราะห์ (Analysis Description) ซึ่งผลของการวิเคราะห์จะนำมาจากการสัมภาษณ์ การสังเกตกลุ่มตัวอย่างในขณะที่อ่านหนังสือและจากการบันทึกภาพ จากนั้นจะอธิบายรายละเอียดที่ได้จากการวิเคราะห์ตามประเด็นที่ต้องการศึกษา คือ การรับรู้ในด้านภาพและเนื้อหาของเด็กนั่นเอง

บทที่ 4

กระบวนการดัดแปลงหนังสือภาพเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็น

ในการดำเนินการวิจัยครั้งนี้ จะแบ่งออกเป็น 2 ส่วนหลักด้วยกัน คือ การดัดแปลงหนังสือภาพสำหรับเด็กในโครงการ 108 หนังสือดี เปิดหน้าต่างแห่งโอกาสในการพัฒนาเด็กปฐมวัย เพื่อเด็กพิการทางการมองเห็น และการทดสอบหนังสือภาพสำหรับเด็กที่ผ่านการดัดแปลงแล้ว ซึ่งในบทนี้จะกล่าวเฉพาะการดัดแปลงหนังสือภาพเท่านั้น

การดัดแปลงหนังสือภาพสำหรับเด็กในโครงการ 108 หนังสือดี เปิดหน้าต่างแห่งโอกาสในการพัฒนาเด็กปฐมวัย เพื่อเด็กพิการทางการมองเห็น

1. การดัดแปลงหนังสือภาพสำหรับเด็กเรื่อง “งวงยาว ๆ ของช้างอัลเฟรด”

“งวงยาว ๆ ของช้างอัลเฟรด” โดยฟรานเชสกา วิกเนกา แปลโดย ผศ. รพินทร์ ณ ถลาง เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับช้างน้อยตัวหนึ่งที่มีงวงยาวเกินกว่าช้างทั่วไป และรู้สึกว่างวงของตัวเองนั้นผิดปกติ ซึ่งนั่นทำให้อัลเฟรดไม่กล้าที่จะเล่นกับสัตว์ตัวอื่นๆ ทั้งๆ ที่เขาก็อยากจะทำเล่นอยากจะทำสนุกสนานเช่นกัน อยู่มาวันหนึ่ง อัลเฟรดได้ยินเสียงร้องขอความช่วยเหลือจากเด็กหญิงที่ไม่กล้าลื่นลงมาจากไม้ลื่น เพราะกลัวความสูง และไม่มีสัตว์ตัวใดช่วยเธอได้เลย แต่อัลเฟรดรู้ว่างวงที่ยาวมากๆ ของเขาสามารถช่วยเด็กหญิงคนนี้ได้ และในที่สุด เด็กหญิงคนนี้ก็ปลอดภัยนับตั้งแต่นั้น เด็กหญิงและอัลเฟรดก็เป็นเพื่อนรักกัน ซึ่งมิตรภาพครั้งนี้ก็ได้แบ่งปันไปจนทั่วทั้งสวนสัตว์ อัลเฟรดไม่ต้องเหงาอยู่คนเดียวอีกแล้ว

1.1. การดัดแปลง และออกแบบภาพ

ในการดัดแปลงหนังสือภาพเรื่อง “งวงยาว ๆ ของช้างอัลเฟรด” นี้ ผู้วิจัยจะเน้นที่การดัดแปลง “ภาพ” ให้ใกล้เคียงกับตัวหนังสือต้นฉบับมากที่สุด เนื่องจากภาพในหนังสือมีความน่าสนใจ โดยเฉพาะภาพงวงของอัลเฟรด ที่มีเอกลักษณ์สำคัญคือ งวงที่ยาวมากเกินกว่าช้างทั่วไป ซึ่งผู้วิจัยต้องการที่จะทดสอบว่า กลุ่มตัวอย่างจะสามารถรับรู้และเข้าใจลักษณะของงวงของอัลเฟรดที่ได้จัดทำผ่านทางสัมผัสได้หรือไม่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะดัดแปลงและ

ออกแบบหนังสือภาพเล่มนี้ให้มีลักษณะเป็นหนังสือภาพเพื่อการสัมผัสเป็นหลัก (Tactile Picture Book)

จากหลักการในการออกแบบภาพในหนังสือสำหรับเด็กพิการทางการมองเห็น นั้น ควรจะจัดทำไม่เกิน 10 หน้า ดังนั้นจึงต้องมีการตัดทอนและเลือกสรรเฉพาะองค์ประกอบที่สำคัญออกบ้าง เพื่อให้ได้ภาพที่สามารถสื่อสารกับกลุ่มตัวอย่างได้โดยไม่จำเป็นต้องอธิบายอย่างละเอียด ดังนี้

หน้าปก จากภาพต้นฉบับ จะเห็นได้ว่าเป็นภาพของอัลเฟรดผู้กวางของตัวเองเป็นปม ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า การตัดแปลงภาพอัลเฟรดภาพนี้เป็นภาพเพื่อการสัมผัสเป็นหลักนั้นไม่เหมาะสม เพราะ การจัดทำภาพวงที่เป็นปมนั้น ภาพอาจมีลักษณะซับซ้อนและซ้อนทับกัน ซึ่งเป็นสิ่งที่ควรหลีกเลี่ยง ตามหลักการจัดวางภาพโดยเพื่อหลีกเลี่ยงความสับสน (Tactile Book Advancement Group, 2008) นอกจากนี้ ภาพยังไม่เชื่อมโยงกับชื่อหนังสือ “วงยาวๆ ของข้างอัลเฟรด” อีกด้วย และที่สำคัญภาพหน้าปกนี้ ถือเป็น การเปิดตัวอัลเฟรดให้กลุ่มตัวอย่างรู้จักเป็นครั้งแรก จึงควรตัดแปลงภาพให้สื่อถึงรูปร่างของวงที่แท้จริงของอัลเฟรด ตามหน้าที่และบทบาทของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็ก ที่จะต้องช่วยอธิบายให้เด็กเกิดความเข้าใจที่ถูกต้องชัดเจน (เกริก ยุ้นพันธ์, 2543)

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่า การเลือกเอาจุดเด่นของอัลเฟรดคือ ส่วนของวงที่ “ยาว” เกินกว่าข้างทั่วไปมาใช้ทำเป็นภาพหน้าปก จะทำให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความเข้าใจในสิ่งที่ผู้วิจัยต้องการสื่อสารได้ดีกว่าการใช้ภาพต้นฉบับ และยังเชื่อมโยงกับชื่อหนังสืออีกด้วย นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังคงลักษณะของหน้าและหูให้เหมือนเดิม แต่ตัดส่วนตัวและขาออก เพื่อให้ภาพมีความซับซ้อนน้อยที่สุด และให้กลุ่มตัวอย่างได้จดจ่อกับส่วนวงยาวๆ ของอัลเฟรด ซึ่งเป็นเอกลักษณ์ของหนังสือภาพเรื่องนี้ เปรียบเสมือน “Keyword” ให้กลุ่มตัวอย่างสามารถเข้าใจภาพในหน้าต่อๆ ไปได้ง่ายขึ้น ตามหลักการการออกแบบภาพในหนังสือสำหรับเด็กพิการทางการมองเห็นที่กล่าวว่า ไม่ควรมีรายละเอียดขององค์ประกอบที่มากจนเกินไป (Tactile Book Advancement Group, 2008)

รูปที่ 8 แสดงภาพการตัดแปลงภาพหน้าปกของเรื่องงวงยาวๆ ของช้างอัลเฟรด

จากภาพปกของเรื่องงวงยาวๆ ของช้างอัลเฟรด จะเห็นว่ามึลักษณะซับซ้อน ไม่เหมาะแก่การตัดแปลงเป็นภาพเพื่อการสัมผัส เพราะก่อให้เกิดความสับสนได้ ดังนั้นจึงตัดแปลงให้ง่ายขึ้น ด้วยการ “คลี่” ปมที่งวงของอัลเฟรดออก

หน้าที่ 1 ตัดแปลงจากหน้าที่ 1 และ 2 ของหนังสือต้นแบบ ซึ่งมีรายละเอียด

ค่อนข้างมาก ดังนั้นผู้วิจัยจึงลดทอนองค์ประกอบบางอย่างที่ไม่จำเป็นและไม่มีผลต่อเนื้อหาของเรื่อง เช่น ต้นไม้ ไม้เลื้อย ชิงช้า เป็นต้น ตามหลักการออกแบบที่เน้นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดในแต่ละภาพ และเลือกเฉพาะองค์ประกอบที่สามารถบอกเล่าเรื่องราวได้ของ Beatrice Christensen Sköld (2007) แต่ได้เพิ่มองค์ประกอบอื่น คือ สัตว์ต่างๆ ได้แก่ เป็ดและยีราฟ เพื่อสร้างบรรยากาศให้ดูเป็นสวนสัตว์ตามฉากของเรื่อง ซึ่งการที่ผู้วิจัยเลือกใช้สัตว์ 2 ชนิดนี้ เพราะเป็นสัตว์ที่มีรูปร่างเป็นเอกลักษณ์ชัดเจน แตกต่างจากสัตว์อื่นๆ (ยีราฟมีคอยาวกว่าสัตว์ทั่วไป ส่วนในกรณีของเป็ดนั้น สัตว์ที่มีรูปร่างใกล้เคียงก็มีเพียงนกและไก่) ซึ่งจะช่วยลดความสับสนของกลุ่มตัวอย่างที่มีต่อภาพลงได้ ตามหลักการออกแบบภาพโดยเน้นที่จุดเด่นเป็นสำคัญตามที่ได้กล่าวไปแล้ว

ในส่วนของช้างอัลเฟรด ตัวละครหลักของเรื่องนั้น ผู้วิจัยคงรูปแบบดั้งเดิมเอาไว้ โดยใช้ภาพช้างเต็มตัว ที่หันวงไปในทิศทางเดียวกันกับภาพช้างบนหน้าปก ซึ่งจากหลักการออกแบบภาพจากการวิจัยเรื่อง Educational Activities Using of Picture Books for Blind Children : A Case Study (Kaneko Takeshi, 2004) ที่มีการเลือกใช้องค์ประกอบที่มีรูปร่างเหมือนหรือคล้ายกันในหน้าที่อยู่ติดกันนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าควรนำหลักการนี้มาใช้ เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างสามารถเชื่อมโยงรูปร่างงวงของอัลเฟรดในหน้านี้กับหน้าปกได้ และอาจช่วยให้กลุ่มตัวอย่างหางวง

ของอัลเฟรดเจอได้เร็วกว่า เพราะวางอยู่ในทิศทางที่กลุ่มตัวอย่างเคยสัมผัสมาแล้ว นอกจากองค์ประกอบที่กล่าวมาแล้ว ผู้วิจัยได้เลือกจัดวางดอกไม้ไว้ที่ขอบล่างทั้งด้านซ้ายและขวา โดยออกแบบให้มีลักษณะโค้งเหมือนกลีบดอกไม้ของจริง ส่วนพื้นหลังออกแบบเป็นทุ่งหญ้าและภูเขา เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างทราบถึงฉากและสถานที่ในเรื่อง อันจะช่วยเน้นย้ำให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจถึงบรรยากาศของเรื่อง

รูปที่ 9 แสดงภาพการดัดแปลงภาพหน้าที่ 1 ของเรื่องงวงยาว ๆ ของช่างอัลเฟรด

จากภาพเปรียบเทียบระหว่างภาพต้นฉบับและภาพที่ดัดแปลงแล้ว จะเห็นว่า ในภาพต้นฉบับมีองค์ประกอบที่ไม่ “ช่วย” ในการเล่าเรื่องหรือเชื่อมโยงสัมพันธ์กับฉาก ผู้วิจัยจึงตัดออก และเสริมภาพสัตว์ที่เชื่อมโยงกับเรื่องมากกว่า

หน้าที่ 2 สำหรับหน้านี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบสร้างสรรค์ขึ้นใหม่ โดยอ้างอิงจากหน้าที่และบทบาทในการอธิบายตัวเนื้อหาของภาพประกอบหนังสือดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น เพราะเห็นว่าในตัวหนังสือต้นฉบับยังไม่มีภาพที่เข้ากับตัวข้อความที่ว่า “...เขานิ่สัยดีและขี้เล่น แต่ดูสิ! เขาไม่เหมือนช้างตัวอื่นๆ เลย” ดังนั้นผู้วิจัยจึงเลือกออกแบบโดยใช้ภาพช้างหลายๆ ตัว เพื่อเปรียบเทียบความแตกต่างระหว่างอัลเฟรดกับช้างตัวอื่นๆ ซึ่งจะมีทั้งช้างที่มีขนาดเท่ากับอัลเฟรด และช้างที่มีขนาดใหญ่กว่า เพื่อทดสอบว่ากลุ่มตัวอย่างสามารถแยกอัลเฟรดออกจากช้างตัวอื่นๆ ได้หรือไม่ นอกจากนั้น ภาพที่ออกแบบใหม่ยังช่วยเสริมตัวข้อความที่กล่าวว่าอัลเฟรดมีลักษณะแตกต่างจากช้างตัวอื่นๆ อีกด้วย ดังนั้น ภาพนี้น่าจะสามารถสื่อสารกับกลุ่มตัวอย่างได้อย่างครบถ้วนกว่าภาพดั้งเดิม เมื่อกลุ่มตัวอย่างได้ฟังหรือได้อ่าน ก็สามารถจะสัมผัสภาพไปพร้อมๆ กันได้ เปรียบเสมือนกับการชมภาพยนตร์การ์ตูน ที่บ่อยครั้งภาพกับข้อความจะไปในทิศทางเดียวกัน

อย่างไรก็ตาม ได้ออกแบบให้อัลเฟรดยังคงมีท่าทางและอากัปกริยาเหมือนกับหน้าที่ผ่านมา เป็นการชี้้นำให้กลุ่มตัวอย่างได้เชื่อมโยงระหว่างอัลเฟรดในหน้าที่ 2 นี้ กับอัลเฟรดในหน้าแรก ตามหลักการเชื่อมโยงภาพแต่ละหน้าโดย Kaneko Takeshi (2004) สำหรับวัสดุที่ใช้ทำตัวช้างอัลเฟรด จะเป็นแผ่นยางพารา เพื่อให้เกิดความนูนเด่นขึ้นมา ส่วนช้างตัวอื่นๆ ใช้ฐานเป็นกระดาษแข็ง เพราะไม่ต้องการให้นูนมากเกินไป ซึ่งอาจก่อให้เกิดการเข้าใจผิดได้ โดยกลุ่มตัวอย่างอาจจะคิดไปว่าช้างทุกตัวคืออัลเฟรด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกเน้นที่ตัวอัลเฟรดเป็นหลัก ตามหลักการเน้นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุดดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังเพิ่มลูกเล่นเล็กน้อย โดยเพิ่มองค์ประกอบพิเศษ คือ ผลไม้ของช้างแต่ละตัว สำหรับอัลเฟรดคือแอปเปิ้ล ส่วนของตัวอื่นๆ คือมังคุด แดงโม กัลวล และส้ม เพื่อทดสอบว่ากลุ่มตัวอย่างจะสนใจรายละเอียดเล็กๆ น้อยๆ เหล่านี้หรือไม่ จะทราบหรือไม่ว่าเป็นผลไม้ หรือจะคิดว่าเป็นส่วนหนึ่งของวงของช้าง

รูปที่ 10 แสดงภาพการดัดแปลงภาพหน้าที่ 2 ของเรื่องวงยาวๆ ของช้างอัลเฟรด

จากภาพต้นฉบับ แสดงภาพในหน้าที่ 2 ซึ่งออกแบบขึ้นมาใหม่ เพื่อย้ำให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจได้อย่างชัดเจนว่าอัลเฟรดนั้นต่างจากช้างตัวอื่นอย่างไร และยังเข้ากับตัวข้อความอีกด้วย

หน้าที่ 3 ผู้วิจัยดัดแปลงจากหน้า 5 และ 6 ของหนังสือต้นฉบับเล็กน้อย เพราะท่าทางของอัลเฟรดนั้นน่าสนใจ และน่าจะชวนให้กลุ่มตัวอย่างอยากที่จะติดตามและสัมผัสกับภาพ อย่างไรก็ตาม ลักษณะท่าทางของอัลเฟรดไม่ว่าจะเป็นการนั่งหรือนอนอาจไม่เหมาะสมสำหรับเด็กพิการทางการมองเห็น เพราะเมื่อทำออกมาเป็นภาพเพื่อการสัมผัสแล้ว ขาของอัลเฟรดย่อมซ้อนทับกันซึ่งอาจทำให้กลุ่มตัวอย่างไม่เข้าใจภาพได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงลดทอนให้เหลือเฉพาะหัวของอัลเฟรด และปรับเปลี่ยนจากท่านอนคว่ำให้เป็นทำยืนหันข้าง เพื่อลดความสับสนอัน

เนื่องมาจากรายละเอียดที่มากจนเกินไป ตามหลักการจัดวางภาพเพื่อหลีกเลี่ยงการทับซ้อนกัน (Tactile Book Advancement Group, 2008) เพราะในภาพนี้ยังมีองค์ประกอบมากมายที่มีความสำคัญและควรทำให้กลุ่มตัวอย่างหันมาสนใจ คือ ดอกไม้และใบไม้ เชือก และถุงที่อัลเฟรดนำมาปกปิดวงยาวๆ ของตนเอง องค์ประกอบเหล่านี้ แม้จะไม่ใช่องค์ประกอบหลัก แต่เป็นองค์ประกอบที่จะช่วยเติมเต็มภาพทั้งหน้าให้สมบูรณ์ และช่วยให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความเข้าใจในตัวข้อความตามหน้าที่ของภาพประกอบที่ควรจะช่วยอธิบายหรือเสริมเนื้อหาให้ชัดเจนยิ่งขึ้น อาจกล่าวได้ว่า เป็นสิ่งที่ช่วยให้กลุ่มตัวอย่าง “เห็นภาพ” และจินตนาการได้ว่าอัลเฟรดกำลังทำท่าทางอย่างไร ซึ่งในการจัดทำนั้น ผู้วิจัยเลือกใช้ใบไม้และดอกไม้สำเร็จรูป เพื่อให้หุ่นขึ้นมาจากวงของอัลเฟรด และยังมีใบไม้ที่กลุ่มตัวอย่างสามารถพลิกไปพลิกมาได้ เหมือนกับเวลาที่พวกเขาจับดอกไม้ใบไม้จริง ซึ่งเป็นการเน้นที่การรับรู้ที่วัสดุเหล่านั้นจะให้กับเด็กได้ตามหลักการของ Beatrice Christensen Sköld (2007)

รูปที่ 11 แสดงภาพการดัดแปลงภาพหน้าที่ 3 ของเรื่องวงยาวๆ ของช้างอัลเฟรด

จากภาพต้นฉบับ เป็นภาพอัลเฟรดที่กำลังซ่อนวงของตัวเองในลักษณะต่างๆ จะเห็นได้ว่าลักษณะท่าทางของอัลเฟรดนั้นซับซ้อน ซึ่งหากทำให้ง่ายขึ้น หรือตัดออกจะไม่มีผลกระทบต่อเนื้อเรื่อง ส่วนภาพที่ดัดแปลงแล้ว จะเห็นว่าคงไว้เพียงแคหัว หรือปรับเปลี่ยนให้เป็นท่าทางที่ง่ายขึ้น

หน้าที่ 4 ดัดแปลงจากหน้าที่ 7 และ 8 ของหนังสือภาพ ซึ่งผู้วิจัยได้ดัดแปลงจากพุ่มไม้เป็นต้นไม้แทน เนื่องจากคำว่า “พุ่มไม้” มีลักษณะเป็นต้นไม้เล็กๆ เตี้ยๆ ซึ่งโดยส่วนใหญ่แล้วไม่น่าจะซ่อนสัตว์ใหญ่ๆ อย่างช้างได้ กล่าวคือ ลักษณะของภาพประกอบที่ดี มิใช่แค่สวยงามเท่านั้น แต่ต้องมีคุณค่าทางด้านการศึกษาความหมาย ภาพจึงอาจต้องมีความสมจริงด้วย (ผดุงพรหมมูล, 2547) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตัดกระดาษรูปใบไม้เล็กๆ เพื่อให้ใกล้เคียงกับลักษณะของใบไม้ที่กลุ่มตัวอย่าง เคยสัมผัสมากที่สุด แต่จะไม่ติดใบไม้ให้เรียบสนิทไปกับพื้นหลัง เพราะต้องการ

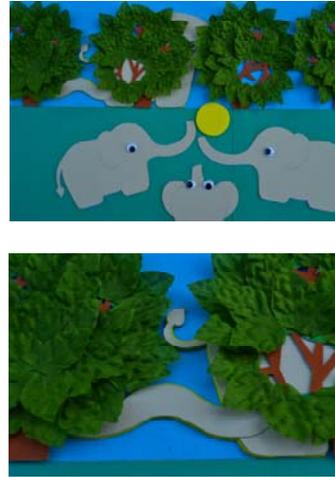
ให้กลุ่มตัวอย่าง สามารถพลิกใบไม้ไปมาได้เหมือนกับเวลาที่เคยสัมผัสใบไม้จริง ส่วนตัวอัลเฟรด นั้น ออกแบบให้ซ่อนอยู่หลังต้นไม้ ซึ่งขัดแย้งกับหลักการออกแบบภาพเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็น ที่กล่าวไว้ว่าไม่ควรจะจัดวางองค์ประกอบซ้อนทับกัน เนื่องจากภาพนี้ ผู้วิจัยต้องการ จะขยายคำว่า “ซ่อน” ให้ชัดเจนและเห็นภาพมากขึ้น เพราะภาพที่ตีนั้น จะต้องช่วยอธิบายและ เสริมตัวข้อความให้ชัดเจนยิ่งขึ้น ตามหลักการที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ซึ่งโดยปกติ เวลาที่เรา ซ่อนสิ่งของบางอย่าง สิ่งของนั้นก็จะถูกบางสิ่งบางอย่างปิดบังให้พ้นไปจากสายตาอยู่แล้ว ดังนั้น การจัดวางให้อัลเฟรดอยู่หลังต้นไม้ จึงน่าจะสมเหตุสมผลมากกว่าการแยกองค์ประกอบทั้งสอง ออกจากกัน ซึ่งจะกลายเป็นว่า ตำแหน่งของอัลเฟรด ไม่แตกต่างจากข้างตัวอื่น ๆ นอกจากนั้น การจัดวางองค์ประกอบเช่นนี้ ยังช่วยให้กลุ่มตัวอย่าง สนใจที่จะค้นหา โดยสามารถพลิกใบไม้ ตรงนั้นตรงนี้ เพื่อหาว่าอัลเฟรดนั้นซ่อนตัวอยู่บริเวณใดได้

ในส่วนของข้างอีก 3 ตัวนั้น ผู้วิจัยยังคงรูปแบบเดิมเอาไว้ เพราะเห็นว่ามีลักษณะไม่ ซับซ้อนอยู่แล้ว อย่างไรก็ตามจะต้องไม่ให้องค์ประกอบส่วนนี้เตนหนุนเด่นมากเกินไป เพราะ อาจจะไปดึงความสนใจจากตัวอัลเฟรดที่ผู้วิจัยวางไว้ให้เป็นองค์ประกอบหลัก ในขณะที่เดียวกัน หากกลุ่มตัวอย่างจับมาที่บริเวณนี้ จะต้องรู้ทันทีว่าไม่ใช่อัลเฟรดอย่างแน่นอน ดังนั้น วงของ ข้างทั้งสาม จะต้องสั้นกว่าวงของอัลเฟรด อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมองว่า ถึงแม้กลุ่มตัวอย่างจะ ไม่ได้สัมผัสองค์ประกอบในส่วนนี้ก็ตาม พวกเขาก็ยังสามารถเข้าใจเนื้อเรื่องได้อยู่ แต่การที่ ผู้วิจัยมิได้ตัดออกไป เพราะเห็นว่า หากเด็กสัมผัสและเข้าใจในส่วนนี้ จะช่วยเติมเต็มการรับรู้ใน ส่วนของเนื้อเรื่องได้ถูกต้องยิ่งขึ้น ตรงตามหลักการที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น

ภาพต้นฉบับหน้าที่ 7-8

ภาพที่มีการตัดแปลงแล้วหน้าที่ 4

รูปที่ 12 แสดงภาพการตัดแปลงภาพหน้าที่ 4 ของเรื่องวงยาวๆ ของช่างอัลเฟรด

จากภาพต้นฉบับ จะเห็นว่า รูปร่างของอัลเฟรดนั้นไม่เหมาะกับการตัดแปลงเป็นภาพเพื่อการสัมผัสเลย เพราะส่วนตัวบังวงเกือบทั้งหมด ส่วนภาพบนขวา เป็นภาพที่ตัดแปลงสมบูรณ์แล้ว จะเห็นได้ว่า อัลเฟรดและช้างตัวอื่นๆ แยกออกจากกันอย่างชัดเจน ช่วยให้กลุ่มตัวอย่างไม่สับสน สำหรับภาพล่าง จะเห็นได้ว่า ส่วนหางและวงของอัลเฟรดจะโผล่ขึ้นมาเล็กน้อย เป็นองค์ประกอบเล็กๆ ที่จะช่วยให้กลุ่มตัวอย่างหาตัวอัลเฟรดเจอได้

หน้าที่ 5 สำหรับหน้านี้ ผู้วิจัยยังคงรูปภาพเดิมจากหน้าที่ 10 ซึ่งเป็นภาพอัลเฟรดร้องไห้ มีน้ำตาเม็ดโตๆ หยดลงมาจากตา แต่จะมีการเพิ่มรายละเอียดให้มากขึ้น เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความเข้าใจว่าเป็นภาพช่างอัลเฟรด เพราะจากเดิมจะมีเพียงแค่ส่วนใบหน้าเท่านั้น และยังเป็นหน้าที่กลุ่มตัวอย่างจะได้สัมผัสกับ “วงยาวๆ” ของอัลเฟรดซึ่งเป็นองค์ประกอบที่ผู้วิจัยวางให้เป็นส่วนที่สำคัญที่สุดของเรื่องน้อยที่สุด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงออกแบบให้มีส่วนหู และวงเพิ่มขึ้นมาเล็กน้อย ซึ่งน่าจะช่วยให้กลุ่มตัวอย่างสามารถเชื่อมโยงภาพช่างอัลเฟรดในหน้านี้กับภาพช่างอัลเฟรดในหน้าที่ผ่านมาได้ ตามหลักการออกแบบภาพให้มีลักษณะคล้ายกันในแต่ละหน้าของ Kaneko Takeshi (2004) แม้ว่าจะมีลักษณะไม่เหมือนกันทั้งหมดก็ตาม และยังจัดวางองค์ประกอบเหล่านี้ให้มีระดับความสูงที่ต่างกัน แทนการแยกองค์ประกอบโดยการใช้อิวิธสัมผัสเพียงอย่างเดียว เพราะหากจัดทำให้หูของช่างมีอิวิธสัมผัสต่างจากใบหน้า กลุ่มตัวอย่างอาจไม่ทราบว่านี่คือส่วนหนึ่งของช่างอัลเฟรดก็เป็นได้ และในส่วนของน้ำตานั้น จะอยู่ในส่วนบนที่สุด เพราะเป็นองค์ประกอบที่จะช่วยให้กลุ่มตัวอย่าง เข้าใจเรื่องราว และยังสามารถอธิบาย

ข้อความได้อีกด้วย ดังนั้น การเน้นองค์ประกอบหรือลักษณะที่สามารถสื่อความหมายได้จริงนั้น จึงเป็นสิ่งที่ช่วยให้เกิดประสิทธิภาพในการสื่อสารภาพและเรื่องราวมากที่สุด (Tactile Book Advancement Group, 2008)

รูปที่ 13 แสดงภาพการดัดแปลงภาพหน้าที่ 5 ของเรื่องวงยาวๆ ของช่างอัลเฟรด

จากภาพต้นฉบับจะเห็นว่า เน้นแค่ส่วนตาของอัลเฟรดเป็นหลัก ซึ่งอาจไม่ได้สื่อสารกับกลุ่มตัวอย่างว่าใครกำลังร้องไห้อยู่ ส่วนภาพที่ดัดแปลงแล้ว มีการเพิ่มรายละเอียดให้มากขึ้น เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจทันทีว่า ภาพนี้คือภาพของอัลเฟรดที่กำลังร้องไห้อยู่

หน้าที่ 6 ผู้วิจัยเลือกดัดแปลงจากหน้า 13 โดยได้ปรับเปลี่ยนท่าทางของเด็กหญิงที่เป็นตัวละครเอกอีกตัวหนึ่งเล็กน้อย จากที่นั่งเกาะแท่งเหล็กที่เป็นมือจับ มาเป็นการนั่งห้อยขาไปทางไม้ลื่นแทน เพราะ ช่วยให้สัมผัสง่าย ไม่ไปซ้อนทับกับตัวไม้ลื่นมากนัก และยังเป็นท่าทางการเล่นไม้ลื่นที่กลุ่มตัวอย่างน่าจะคุ้นเคยคือ ห้อยขาลงมาทางส่วนที่เป็นกระดานลื่น ซึ่งการดัดแปลงเช่นนี้ จะสามารถสื่อความหมายกับตัวกลุ่มเป้าหมายได้ดีที่สุด ซึ่งผู้วิจัยดัดแปลงโดยอ้างอิงจากคำแนะนำของอาจารย์มารีนา วงศ์เงินยวง ผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กพิการทางการมองเห็นที่ได้แนะนำให้อิงประสบการณ์ที่น่าจะเคยเกิดขึ้นจริงกับตัวกลุ่มตัวอย่าง

ในส่วนของสัตว์ต่างๆ ที่มามุงดูเด็กหญิง ผู้วิจัยเห็นว่าค่อนข้างมีความสำคัญแม้ว่าจะน้อยกว่าตัวเด็กหญิงก็ตาม เนื่องจาก ตัวข้อความได้กล่าวไว้ว่าไม่มีสัตว์ตัวใดสามารถช่วยเด็กหญิงได้เลย ดังนั้น การให้กลุ่มตัวอย่างได้สัมผัสกับสัตว์ชนิดต่างๆ ไม่ว่าจะเป็นม้าลาย กวาง หรือเต่า จะทำให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจถึงว่าเพราะสัตว์เหล่านี้มีขนาดเล็ก และไม่สูงพอที่จะช่วย

เด็กหญิงได้ ซึ่งจะส่งผลให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจว่าปัญหาของเรื่องจะคลี่คลายได้อย่างไร กล่าวคือ เป็นการใช้ภาพเพื่อเสริมตัวเนื้อหาตามทฤษฎีข้างต้นนั่นเอง

สิ่งสำคัญอีกประการหนึ่งที่ต้องคำนึงถึงในภาพนี้ คือ การเรียงลำดับความสำคัญขององค์ประกอบในภาพ โดยผู้วิจัยได้กำหนดให้ตัวเด็กหญิงเป็นองค์ประกอบที่สำคัญที่สุด จึงทำให้นูนเด่นขึ้นมามากกว่าองค์ประกอบอื่นๆ เมื่อกลุ่มตัวอย่างสัมผัสจะได้รู้สึกถึงองค์ประกอบนี้ได้ทันที

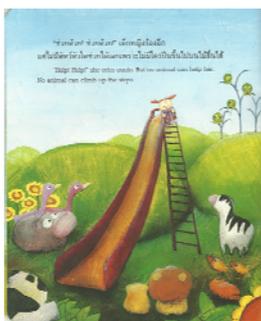
รูปที่ 14 แสดงภาพการดัดแปลงภาพหน้าที่ 6 ของเรื่องวงยาวๆ ของช่างอัลเฟรด

จะเห็นได้ว่า ผู้วิจัยคงรูปแบบเดิมไว้ค่อนข้างมาก แต่ได้ใช้สัตว์ชนิดเดียวกับภาพต้นฉบับทั้งหมด เพราะเห็นว่าควรใช้ภาพสัตว์เช่นเดียวกับในหน้าที่ 1 คือ เป็ดและยีราฟ เพราะเป็นภาพที่กลุ่มตัวอย่างจะได้สัมผัสมาก่อนแล้วในหน้าที่ 1 ส่วนสัตว์ชนิดอื่นๆ จะเลือกสัตว์ที่มีลักษณะโดดเด่นชัดเจน เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างไม่ต้องใช้เวลาในการตีความมากเกินไป

หน้า 7 ผู้วิจัยเลือกดัดแปลงจากหน้าที่ 16 ซึ่งมีองค์ประกอบหลักคือ เด็กหญิงและไม้ลื่นเหมือนกับหน้าที่ผ่านมา ต่างกันที่มีการตัดสัตว์เกือบทุกชนิดออกไป เหลือไว้แต่เพียงเป็ดเท่านั้น เพื่อย้ำให้กลุ่มตัวอย่างทราบว่าหน้านี้เป็นเหตุการณ์ที่ต่อเนื่องจากหน้าที่ผ่านมา สำหรับส่วนที่เพิ่มเข้ามาคือ ช่างอัลเฟรด ซึ่งผู้วิจัยได้ดัดแปลงท่าทางเล็กน้อย จากที่ยืนหันหลัง และยื่นวงไปหาเด็กหญิง เป็นภาพอัลเฟรดยืนหันข้างเหมือนกับตัวช่างอัลเฟรดในหน้าที่ 1-3 ซึ่งจะช่วยให้เด็กเกิดการรับรู้ได้ดีขึ้น ตามแนวคิดด้านพัฒนาการทางร่างกายของเด็กพิการทางการมองเห็น ที่จะเข้าใจรูปร่างของวัตถุได้มากขึ้นหากสัมผัสซ้ำๆ (ซูซีพ อ่อนโคกสูง, 2527) อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยมิได้จัดวางภาพอัลเฟรดให้หันไปในทิศทางเดียวกับภาพในหน้า 1-3 เนื่องมาจาก

ต้องการทดสอบว่า กลุ่มตัวอย่างจะสามารถเชื่อมโยงภาพของอัลเฟรดในหน้านี้กับหน้าดังกล่าวได้หรือไม่ โดยอ้างอิงตามหลักการการเชื่อมโยงภาพในแต่ละหน้า ดังที่กล่าวไปแล้วข้างต้น

ภาพต้นฉบับหน้าที่ 16

ภาพที่มีการตัดแปลงแล้วหน้าที่ 7

รูปที่ 15 แสดงภาพการตัดแปลงภาพหน้าที่ 7 ของเรื่องวงยาวๆ ของช่างอัลเฟรด

จากภาพต้นฉบับ จะเห็นได้ว่าภาพอัลเฟรดมีลักษณะซับซ้อน ไม่เหมาะกับการนำมาทำเป็นภาพเพื่อการสัมผัส เพราะรูปร่างอาจจะไม่ชัดเจน และไม่สามารถสื่อสารกับกลุ่มตัวอย่างได้ ดังนั้นผู้วิจัยจึงตัดแปลงภาพอัลเฟรดให้มีลักษณะดังภาพด้านขวา ซึ่งมีรูปร่างเหมือนกับภาพอัลเฟรดในหน้าที่ผ่านมา

หน้า 8 เนื่องจากภาพต้นฉบับจากหนังสือหน้า 17-18 นั้นง่ายต่อการตัดแปลง และไม่มี ความซับซ้อนมากนัก ผู้วิจัยจึงมิได้ตัดทอนองค์ประกอบต่างๆ ของตัวเด็กหญิงออก เพราะเห็นว่าหากตัดแปลงภาพนี้เป็นภาพเพื่อการสัมผัส ที่เน้นในด้านของพื้นผิวให้มีความเหมือนจริง กลุ่มตัวอย่างน่าจะเข้าใจได้ไม่ยาก เพราะพื้นผิวแต่ละอย่าง ไม่ว่าจะเป็นเสื้อผ้าที่ใช้ผ้าจริง เส้นผมที่ใช้เชือกซึ่งมีลักษณะเป็นเส้น หรือเกสรของดอกไม้ที่ใช้กระดาษสีชิ้นเล็กๆ ปะติดทับกันให้มีความขรุขระ ก็ล้วนแล้วแต่จัดทำขึ้นโดยอิงมาจากการสัมภาษณ์อาจารย์มารีนา วงศ์เงินยวง ที่แนะนำให้เน้นประสบการณ์ที่คาดว่ากลุ่มตัวอย่างน่าจะเคยสัมผัสมาก่อน เพราะเป็นสิ่งที่อยู่ใกล้ตัวพวกเขาทั้งสิ้น

ภาพต้นฉบับหน้าที่ 17-18

ภาพที่มีการดัดแปลงแล้วหน้าที่ 8

รูปที่ 16 แสดงภาพการดัดแปลงภาพหน้าที่ 8 ของเรื่องวงยาวๆ ของช่างอัลเฟรด

จะเห็นได้ว่า ภาพต้นฉบับและภาพที่ดัดแปลงแล้วมีลักษณะคล้ายกันมาก ต่างกันเพียงภาพที่ดัดแปลงแล้วจะเพิ่มในส่วนของพื้นผิวที่คล้ายกับของจริง

หน้า 9 ดัดแปลงจากหน้า 19 และ 20 ของหนังสือต้นฉบับ ซึ่งเป็นฉากที่มีสัตว์หลายชนิดรวมอยู่ด้วยกัน ทั้งช้าง แรคคูน และนก แต่ผู้วิจัยได้เลือกใช้เต่าและเป็ดแทน เพราะเป็นสัตว์ที่มีในหน้าที่ผ่านมา เมื่อกลุ่มตัวอย่างสัมผัสจะได้สามารถตีความได้เร็วขึ้นกว่าการใช้สัตว์ชนิดใหม่ และสำหรับตัวช่างอัลเฟรดนั้น จะคงลักษณะเดิมเอาไว้ เพราะภาพนี้มีลักษณะและการจัดวางอยู่ในทิศทางเดียวกับหน้าที่ 7 เมื่อกลุ่มตัวอย่างได้สัมผัส น่าจะทำให้สามารถเชื่อมโยงระหว่างภาพทั้งสองหน้านี้ได้ และทำให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ ผู้วิจัยได้เพิ่มตัวเด็กหญิงไว้ในภาพนี้ด้วย เนื่องจากเห็นว่า เด็กหญิงถือเป็น “เพื่อน” คนสำคัญที่สุดของอัลเฟรด เพราะช่วยดึงตัวอัลเฟรดออกมาจากความเหงา และความคิดที่ว่าตัวเองนั้นผิดปกติ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องการให้มีเด็กหญิงเล่นอยู่กับสัตว์ต่างๆ ด้วยในหน้าสุดท้าย เพื่อให้ตัวละครหลักทั้งสองได้อยู่ด้วยกัน ซึ่งจะทำให้เรื่องราวมีความสมบูรณ์ยิ่งขึ้น และกลุ่มตัวอย่างจะได้ไม่สงสัยว่า เพราะเหตุใดเด็กหญิงซึ่งเป็นตัวละครสำคัญจึงหายไป ดังนั้น “เด็กหญิง” จึงถือเป็นองค์ประกอบที่ช่วยในการบอกเล่าเรื่องราวได้อีกทางหนึ่ง (Beatrice Christensen Sköld, 2007)

ภาพต้นฉบับหน้าที่ 19-20

ภาพที่มีการดัดแปลงแล้วหน้าที่ 9

รูปที่ 17 แสดงภาพการดัดแปลงภาพหน้าที่ 9 ของเรื่องงวงยาวๆ ของช่างอัลเฟรด

จะเห็นว่า ภาพที่ดัดแปลงแล้วนั้น จะเพิ่มตัวเด็กหญิงเข้ามา โดยตัวของเด็กหญิงและอัลเฟรดจะมีลักษณะไม่ต่างจากภาพในหน้าที่ 7 กล่าวคือ อยู่ในทิศทางเดียวกัน เพื่อที่จะช่วยให้กลุ่มตัวอย่างสามารถเชื่อมโยงภาพทั้งสองเข้าด้วยกันได้

1.2. การดัดแปลงข้อความ

ในการจัดทำหนังสือภาพเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็นนั้น ตามหลักการออกแบบข้อความของ Beatrice Christensen Sköld (2007) อักษรเบรลล์แต่ละบรรทัดควรมีความยาวไม่เกิน 15-20 เซนติเมตร ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้มีการตัดทอนข้อความบางส่วนออกเพื่อให้ความกระชับ และเหมาะสมต่อการดัดแปลงเป็นอักษรเบรลล์ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้มีการดัดแปลงข้อความให้เข้ากับภาพด้วย เพราะหนังสือภาพนั้นทั้งภาษาและภาพเป็นสัดส่วนที่สัมพันธ์กัน โดยที่มีอาจจะแยกจากกันได้ (Maurine Margaret and Stewig, 1995) ซึ่งผู้วิจัยนำเอาหลักการทั้ง 2 ประการนี้มาใช้ในการดัดแปลงข้อความ ดังนี้

หน้าที่ 1

ตารางที่ 1 การดัดแปลงข้อความหน้าที่ 1 ของเรื่องงวงยาวๆ ของช่างอัลเฟรด	
ข้อความดั้งเดิมหน้าที่ 2-3	ข้อความที่ดัดแปลงแล้วหน้าที่ 1
หน้าที่ 2 : นี่คือเรื่องราวของลูกช่างน้อยตัวหนึ่งชื่ออัลเฟรด อัลเฟรดมีงวงที่ยาวมาก หน้าที่ 3 : อัลเฟรดอาศัยอยู่ในสวนสัตว์...	นี่คือเรื่องราวของลูกช่างตัวหนึ่งชื่ออัลเฟรด อัลเฟรดมีงวงที่ยาวมาก เขาอาศัยอยู่ในสวนสัตว์กับช่างและสัตว์ต่างๆ

การที่ผู้วิจัยตัดคำว่า “น้อย” ออก เนื่องจากไม่ต้องการให้ข้อความนั้นยาวมากจนเกินไป และเกรงว่าคำว่าน้อยนั้น จะทำให้กลุ่มตัวอย่าง เข้าใจไปว่าอัลเฟรดเป็นช่างที่มีขนาดเล็ก ไม่ใช่ช่างที่มีอายุน้อย ซึ่งอาจจะทำให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความสับสนที่ภาพกับคำไม่สัมพันธ์กัน และยังเปลี่ยนคำว่าอัลเฟรดในบางตำแหน่ง ให้เป็นคำสรรพนามแทนด้วย นอกจากนั้น ยังเพิ่มในส่วนท้ายของประโยคคือ “...กับช่างและสัตว์ต่างๆ” เพราะอยากปูทางให้กลุ่มตัวอย่าง รู้ว่าในหน้านี้และหน้าต่อๆ ไปจะมีภาพช่างตัวอื่นและสัตว์อื่นๆ ด้วย

หน้าที่ 2

ตารางที่ 2 การดัดแปลงข้อความหน้าที่ 2 ของเรื่องงวงยาวๆ ของช่างอัลเฟรด	
ข้อความดั้งเดิมหน้าที่ 3	ข้อความที่ดัดแปลงแล้วหน้าที่ 2
หน้าที่ 3 : ...เขานิสัตย์ดีและขี้เล่น แต่ดูสิ! เขาดูไม่เหมือนช่างตัวอื่นๆ เลย เพราะเขามีงวงที่ยาวมาก ๆ	อัลเฟรดเป็นช่างนิสัตย์ดีและขี้เล่น แต่ดูสิ! เขาไม่เหมือนช่างตัวอื่นๆ เลย เพราะเขามีงวงที่ยาวมาก ๆ

ผู้วิจัยได้เปลี่ยนจากคำสรรพนาม “เขา” ตัวแรกเป็นคำว่า “อัลเฟรด” เพราะเห็นว่าเป็นการเริ่มต้นหน้าใหม่ แต่ตัดคำว่า “มาก” ตรงท้ายประโยคออก เพราะอยากให้ข้อความกระชับขึ้น

หน้าที่ 3

ตารางที่ 3 การดัดแปลงข้อความหน้าที่ 3 ของเรื่องงวงยาวๆ ของช่างอัลเฟรด	
ข้อความดั้งเดิมหน้าที่ 4-6	ข้อความที่ดัดแปลงแล้วหน้าที่ 3
หน้าที่ 4 : ช่างน้อยอัลเฟรดผู้นำสงสารพยายามทุกวิถีทางที่จะช้อนงวงยาวๆ ของตัวเอง หน้าที่ 5 : ทั้งม้วนงวงเป็นก้อนกลมๆ ช้อนงวงไว้ในถุง ผูกงวงให้เป็นปม หรือแม้แต่เอาดอกไม้ใบไม้มาปิดไว้ แต่ไม่ว่าจะทำอย่างไรอัลเฟรดก็ช้อนงวงยาวๆ ไม่ได้อยู่ดี หน้าที่ 6 : แต่ไม่ว่าจะทำอย่างไร อัลเฟรดก็ช้อนงวงยาวๆ ไม่ได้อยู่ดี	อัลเฟรดน้อยที่นำสงสารพยายามช้อนงวงยาวๆ ของตัวเอง เขาทั้งม้วนงวงเป็นก้อนกลม ผูกงวงให้เป็นปม ช้อนงวงไว้ในถุง หรือแม้แต่เอาดอกไม้ใบไม้มาปิดไว้ แต่ไม่ว่าจะทำอย่างไรอัลเฟรดก็ช้อนงวงยาวๆ ไม่ได้อยู่ดี

โดยส่วนใหญ่ ผู้วิจัยไม่ได้เปลี่ยนแปลงข้อความมากนัก เพียงแต่ทำให้กระชับขึ้น ยกเว้น คำว่า “ดอกไม้ใบหญ้า” ที่ผู้วิจัยเปลี่ยนเป็น “ดอกไม้ใบไม้” แทน เพราะเห็นว่าจะตรงกับภาพ ใบไม้ที่กลุ่มตัวอย่างเคยสัมผัสมากกว่า

หน้าที่ 4

ตารางที่ 4 การดัดแปลงข้อความหน้าที่ 4 ของเรื่องงวงยาวๆ ของช้างอัลเฟรด	
ข้อความดั้งเดิมหน้าที่ 7-8	ข้อความที่ดัดแปลงแล้วหน้าที่ 4
หน้าที่ 7 : อัลเฟรดอายุมากจนไม่อยากพูดจាកับใครทั้งนั้น อัลเฟรดจึงแอบหลบอยู่ตามพุ่มไม้และร้องไห้ทุกวัน หน้าที่ 8 : วันทั้งวันได้แต่เฝ้ามองเพื่อนๆ เล่นกันอย่างสนุกสนาน	อัลเฟรดอายุมากจนไม่อยากเล่นกับใคร เขาได้แต่หลบอยู่หลังต้นไม้ และเฝ้ามองเพื่อนๆ เล่นกันอย่างสนุกสนาน

ผู้วิจัยเห็นว่า ข้อความในหน้าที่ 7-8 นี้ สามารถตัดทอนคำที่ไม่จำเป็นออกได้ค่อนข้างมาก เพื่อมิให้ข้อความมีขนาดยาวจนเกินไป เพราะเมื่อนำไปแปลเป็นภาษาเบรลล์แล้ว จะมียาวกว่า 20 เซนติเมตร นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังได้เปลี่ยนคำว่า “พุ่มไม้” เป็นคำว่า “ต้นไม้” เพื่อให้เข้ากับภาพที่ได้จัดทำขึ้น

หน้าที่ 5

ตารางที่ 5 การดัดแปลงข้อความหน้าที่ 4 ของเรื่องงวงยาวๆ ของช้างอัลเฟรด	
ข้อความดั้งเดิมหน้าที่ 9	ข้อความที่ดัดแปลงแล้วหน้าที่ 5
หน้าที่ 9 : อัลเฟรดอยากให้วงของตัวเองมีขนาดปกติเหลือเกิน	อัลเฟรดร้องไห้ทุกวัน เขาอยากให้วงของตัวเองมีขนาดปกติเหลือเกิน

การที่ผู้วิจัยเพิ่มเติมข้อความในส่วนต้นประโยค เนื่องจากเห็นว่า จะช่วยให้ชี้ให้กลุ่มตัวอย่างรู้ว่าการกระทำของตัวละครคืออะไร และกระตุ้นให้เกิดสัมผัสสองคัพประกอบคือส่วนของน้ำตาได้อย่างตรงจุด ซึ่งจะช่วยให้เกิดการรับรู้ได้ดีขึ้นตามพัฒนาการทางด้านร่างกายของเด็ก

พิการทางการมองเห็นโดยซูซีฟ อ่อนโคกสูง (2527) ที่หากได้รับการกระตุ้นอย่างถูกต้องตรงประเด็น ก็จะสามารภเกิดการรับรู้ได้ดีขึ้น

หน้าที่ 6

ตารางที่ 6 การดัดแปลงข้อความหน้าที่ 6 ของเรื่องงวงยาวๆ ของช่างอัลเฟรด	
ข้อความดั้งเดิมหน้าที่ 11 และหน้าที่ 13	ข้อความที่ดัดแปลงแล้วหน้าที่ 6
<p>หน้าที่ 11 : วันหนึ่ง ขณะที่อัลเฟรดกำลังนั่งอยู่เพียงลำพังเช่นเคย เขาก็ได้ยินเสียงร้อง “ช่วยด้วย!” อัลเฟรดมองผ่านพุ่มไม้ จึงเห็นว่าสัตว์ตัวอื่นๆ กำลังรีบวิ่งไปที่ไม้สน มีเด็กหญิงตัวเล็กๆ คนหนึ่งนั่งอยู่บนไม้สนนั้น แต่ไม่กล้าลงลงมา</p> <p>หน้าที่ 13 : “ช่วยด้วย! ช่วยด้วย!” เด็กหญิงร้องอีก แต่ไม่มีสัตว์ตัวใดช่วยได้เลยเพราะไม่มีใครปีนไปบนไม้สนได้</p>	<p>วันหนึ่ง ขณะที่อัลเฟรดกำลังนั่งอยู่ลำพังเช่นเคย เขาก็ได้ยินเสียงร้อง “ช่วยด้วย ช่วยด้วย” เมื่อออกมาดู อัลเฟรดจึงเห็นว่าม็เด็กหญิงตัวเล็กๆ คนหนึ่งนั่งอยู่บนไม้สน แต่ไม่กล้าลงลงมา และไม่มีสัตว์ตัวใดปีนขึ้นไปช่วยได้เลย</p>

เนื่องจากข้อความทั้งหมดนั้นยาวมาก ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องตัดออกหลายคำ โดยเฉพาะคำที่ซ้ำกันอย่าง “ช่วยด้วย!” “เด็กหญิง” และ “ไม้สน” เป็นต้น

หน้าที่ 7

ตารางที่ 7 การดัดแปลงข้อความหน้าที่ 7 ของเรื่องงวงยาวๆ ของช่างอัลเฟรด	
ข้อความดั้งเดิมหน้าที่ 14-15	ข้อความที่ดัดแปลงแล้วหน้าที่ 7
<p>หน้าที่ 14 : แต่อัลเฟรดรู้ว่าตัวเองช่วยได้ จึงรีบวิ่งไปยังไม่สิ้นทันที</p> <p>หน้าที่ 15 : อัลเฟรดยืนงวงยาวๆ ขึ้นไปถึงส่วนบนสุดของไม้สั่นแล้วร้องบอกเด็กหญิงว่า “จับแน่นๆ นะ” เด็กหญิงกอดงวงของอัลเฟรดไว้ แล้วอัลเฟรดก็ค่อยๆ อุ้มเธอลงมา “โชคดีจัง ที่ฉันมีงวงที่ยาวกว่าใคร ถึงทำในสิ่งที่ช่างตัวอื่นทำไม่ได้”</p>	<p>แต่อัลเฟรดรู้ว่าตัวเองช่วยได้ เขายืนงวงที่ยาวมากๆ ออกไป และค่อยๆ อุ้มเด็กหญิงลงมาวางบนพื้นอย่างปลอดภัย “โชคดีจัง ที่งวงของฉันยาวกว่าใครถึงทำในสิ่งที่ช่างตัวอื่นทำไม่ได้” อัลเฟรดคิด</p>

เนื่องจากข้อความทั้งหมดนั้นยาวมาก ผู้วิจัยจึงจำเป็นต้องทำให้กระชับขึ้น

หน้าที่ 8

ตารางที่ 8 การดัดแปลงข้อความหน้าที่ 8 ของเรื่องงวงยาวๆ ของช่างอัลเฟรด	
ข้อความดั้งเดิมหน้าที่ 17	ข้อความที่ดัดแปลงแล้วหน้าที่ 8
<p>หน้าที่ 17 : ขอขอบคุณนะจ๊ะที่ช่วยฉัน</p>	<p>“ขอบคุณนะจ๊ะที่ช่วยฉัน” เด็กหญิงให้ดอกไม้แก่อัลเฟรดแทนคำขอบคุณ</p>

การที่ผู้วิจัยเพิ่มในส่วนท้ายประโยค เนื่องจากอยากชี้ให้กลุ่มตัวอย่าง เห็นว่าการกระทำของเด็กหญิงเป็นอย่างไร ซึ่งจะช่วยให้กลุ่มตัวอย่างสามารถเชื่อมโยงข้อความและภาพเข้าด้วยกัน และ “เห็นภาพ” มากขึ้น

หน้าที่ 9

ตารางที่ 9 การดัดแปลงข้อความหน้าที่ 9 ของเรื่องวงยาวๆ ของซังอัลเฟรด	
ข้อความดั้งเดิมหน้าที่ 19 และหน้าที่ 22	ข้อความที่ดัดแปลงแล้วหน้าที่ 9
<p>หน้าที่ 19 : ในไม่ช้า อัลเฟรดกับเด็กหญิงก็เป็นเพื่อนรักกัน</p> <p>หน้าที่ 22 : อยู่นี่อัลเฟรดไม่อายุอีกแล้ว ทุกวันอัลเฟรดจะออกไปเล่นกับเพื่อนๆ อย่างสนุกสนาน อัลเฟรดคิดว่า “ฉันมีความสุขจริงๆ ที่มีบางสิ่งที่มีบางสิ่งไม่เหมือนใคร</p>	<p>ในไม่ช้าอัลเฟรดและเด็กหญิงก็เป็นเพื่อนรักกัน ตอนนี้อัลเฟรดไม่อายุอีกแล้ว ทุกวันเขาจะออกไปเล่นกับเพื่อนๆ อย่างสนุกสนาน อัลเฟรดคิดว่า “ฉันมีความสุขจริงๆ ที่มีบางสิ่งไม่เหมือนใคร”</p>

ในหน้าที่นี้ ผู้วิจัยได้ปรับเปลี่ยนข้อความมาก เพียงแต่ใช้คำสรรพนามแทนคำนามในบางที่เท่านั้น เพื่อให้ข้อความสั้นกระชับมากขึ้น

1.3. การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

จากการสัมภาษณ์อาจารย์มารีนา วงศ์เงินยวง ผู้เชี่ยวชาญด้านเด็กพิการทางการมองเห็นและผู้อำนวยการโรงเรียนสอนคนตาบอด กรุงเทพฯ ได้ให้ความคิดเห็น 2 ด้านหลักๆ ด้วยกัน ดังนี้

1.3.1. ด้านความทนทาน

- ควรเปลี่ยนไปใช้กาวชนิดใหม่ที่มีความเหนียวมากขึ้น เนื่องจากกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้นั้นอยากรู้อยากเห็นไม่ต่างจากเด็กทั่วไป แต่พวกเขาไม่สามารถใช้สายตาค้นหาหรือเพ่งมองได้ ดังนั้น กลุ่มตัวอย่าง จึงใช้มือคลำและดึงองค์ประกอบต่างๆ ออกมา หากใช้กาวที่ไม่เหนียวพอ หรือ ใช้วัสดุที่ไม่แข็งแรง ขาดได้ง่าย อย่างดอกไม้และใบไม้กระดาษ ภาพจะชำรุดเสียหายเมื่อเปิดอ่านหลายๆ ครั้ง
- ในส่วนของเนื้อเรื่องที่ผู้วิจัยพิมพ์ด้วยคอมพิวเตอร์ หากสัมผัสบ่อยๆ เข้า หมึกก็จะเลอะเลือน และอาจเปื่อยยุ่ยได้ง่ายด้วย อาจารย์มารีนาได้แนะนำให้แปะสติ๊กเกอร์ทับอีกชั้น เพื่อไม่ให้ผิวกระดาษชำรุดได้ง่าย

1.3.2. ด้านประสบการณ์ของเด็กพิการทางการมองเห็น

- การจัดทำแอปเปิ้ล ผลไม้ของอัลเฟรดตัวเอกของเรื่อง (จากภาพในหน้าที่ 43) ควรใช้วัสดุที่สัมผัสแล้วรู้ทันทีที่มีความกลมมนและเรียบลื่นเหมือนผิวแอปเปิ้ลที่พวกเขาเคยสัมผัส เช่นเดียวกับแตงโม ควรใช้วัสดุที่ต่างกันในการทำเปลือกและเนื้อแตงโม เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างรู้ว่ามีส่วนสองชั้น
- งวงที่ผูกเป็นปมในหน้าที่ 3 นั้น (จากภาพในหน้าที่ 44) ควรทำให้ให้เด็กจับแล้วรู้สึกว่าเป็นปม ซึ่งการใช้กระดาษจะทำให้เด็กไม่เข้าใจและสามารถเชื่อมโยงภาพกับประสบการณ์ของพวกเขาได้ รวมไปถึงองค์ประกอบเล็กๆ บางอย่างที่ไม่ควรมองข้าม เช่น เขาสัตว์ รางข้าง ที่ควรจะทำให้แตกต่างจากส่วนอื่นๆ เพราะว่ามีลักษณะเป็นมัน
- สำหรับเนื้อเรื่องนั้น อาจารย์มารีนาได้ชี้แนะว่า ควรเปลี่ยนข้อความในหน้าที่ 9 คือ “แต่อัลเฟรดรู้ว่าตัวเองช่วยได้ เขายืนงวงที่ยาวมากๆ ออกไป และค่อยๆ อุ้มเด็กหญิงลงมาวางบนพื้นอย่างปลอดภัย โขดศิ่วจิ้ง ที่งวงของฉันทาวกว่าใครถึงทำในสิ่งที่ข้างตัวอื่นทำไม่ได้” อัลเฟรดคิด” เนื่องจากคำว่า “อุ้ม” นั้น ตามความเคยชินของกลุ่มตัวอย่างจะเข้าใจว่า การอุ้ม คือการใช้มือและแขนทั้งสองข้างโอบรอบสิ่งของ วัตถุ หรือสัตว์แล้วยกขึ้นมา ดังนั้น ข้างที่ไม่มีมือจึงไม่สามารถแสดงท่าทางเช่นนี้ได้ จึงควรเปลี่ยนคำใหม่ อาจใช้คำว่า “พิน” แทน

1.4. การแก้ไขหนังสือภาพ

หลังจากรับฟังความคิดเห็นของผู้เชี่ยวชาญแล้ว ผู้วิจัยได้เพิ่มกาวชนิดใหม่ที่สามารปะติดวัสดุได้แน่นหนาขึ้น โดยเลือกใช้กาวตราช้างสำหรับติดวัสดุบางอย่าง เช่น ติดแผ่นยางพารา กับหญ้าเทียม เป็นต้น สำหรับการติดกระดาษ ได้เปลี่ยนจากการใช้กาวแท่งเป็นกาวขาว ซึ่งกาวสองชนิดนี้ เมื่อแห้งแล้วจะไม่เป็นอันตรายต่อเด็ก และไม่เกิดรอยที่อาจทำให้เด็กเกิดความสับสนเมื่อสัมผัส อย่างไรก็ตาม เฉพาะส่วนหน้าปก ต้องใช้กาวร้อนติดส่วนหน้าและวงของอัลเฟรดลงบนพื้นหลังที่เคลือบสติ๊กเกอร์แล้ว เพราะกาวชนิดอื่นไม่สามารถติดลงบนสติ๊กเกอร์ได้ นอกจากนี้ยังแก้ไขหนังสือภาพ ดังนี้

หน้าปก แปะสติ๊กเกอร์สีทับลงไปในส่วนที่เป็นกระดาษสีและส่วนที่พิมพ์ชื่อเรื่อง เพื่อป้องกันไม่ให้ตัวหนังสือเลอะเลือน

หน้าที่ 1 เสริมความแข็งแรงด้วยการใช้กาวยึดกระดาษติดองค์ประกอบต่างๆ ลงบนหญ้าเทียม เพื่อให้เกิดความทนทาน ไม่หลุดง่ายเมื่อกลุ่มตัวอย่าง เปิดและสัมผัสหลายๆ ครั้ง

หน้าที่ 2 ในส่วนของแอปเปิ้ลเปลี่ยนจากการใช้กระดาษและแผ่นยางพาราเป็นการใช้ลูกบิดสีแดงแทน เพราะลูกบิดมีความกลมมนเหมือนผลแอปเปิ้ล และยังมีผิวสัมผัสที่เรียบลื่นคล้ายเปลือกแอปเปิ้ลอีกด้วย จึงสื่อความหมายกับกลุ่มตัวอย่างที่เคยสัมผัสแอปเปิ้ลในลักษณะที่เป็นผลกลมๆ ได้ดีกว่า นอกจากนี้ ยังปรับเปลี่ยนแต่งโม จากที่ใช้กระดาษ มาเป็นการใช้หญ้าเทียมตรงส่วนของเปลือกด้านในของแตงโม (สีเขียว) ส่วนเนื้อแตงโม (สีแดง) ใช้กระดาษตามเดิม เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างสามารถแยกแยะได้ว่า ส่วนใดเป็นเนื้อแตงโม และส่วนใดเป็นเปลือก ซึ่งจะช่วยให้ความได้ตรงจุดมากขึ้น ตามหลักการออกแบบภาพในหนังสือเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็น ที่เน้นว่าการจัดแปลงองค์ประกอบใดๆ ก็ตาม จะต้องทำให้สามารถสื่อความหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพมากที่สุดตามที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

ภาพที่มีการตัดแปลงแล้วหน้าที่ 2

ภาพที่มีการแก้ไขแล้วหน้าที่ 2

รูปที่ 18 แสดงภาพการแก้ไขภาพหน้าที่ 2 ของเรื่องงวงยาวๆ ของช่างอัลเฟรด

หน้าที่ 3-4 เปลี่ยนจากดอกไม้และใบไม้กระดาษเป็นดอกไม้ผ้าและใบไม้พลาสติกที่มีความแข็งแรงทนทานกว่ามาก เนื่องจากผู้วิจัยมีได้ติดองค์ประกอบเหล่านี้ให้ราบเรียบไปกับพื้นหลัง ดังนั้นกลุ่มตัวอย่างจึงสามารถจับพลิกไปมาต่าง ๆ ได้ หากใช้กระดาษที่บอบบาง องค์ประกอบเหล่านี้ย่อมขาดได้ง่าย ส่วนภาพอัลเฟรดที่ผูกวงเป็นปม ได้มีการนำเชือกมาผูกให้เป็นปมและปะติดที่วงเพื่อให้เด็กเข้าใจ และสามารถรับรู้ได้ว่าลักษณะของปมนั้นเป็นอย่างไร ถ้าช่างสามารถผูกวงของตัวเองได้จริงๆ จะมีลักษณะอย่างไร จับแล้วจะรู้สึกเช่นไร ส่วนภาพอัลเฟรดซ่อนวงไว้ในถุงนั้น ก็มีการเปลี่ยนจากถุงพลาสติกเป็นถุงผ้า เพื่อความคงทน เพราะถุงพลาสติกนั้น หากฉีกบริเวณริมๆ ถุงก็สามารถขาดได้

ภาพที่มีการดัดแปลงแล้วหน้าที่ 4

ภาพที่มีการแก้ไขแล้วหน้าที่ 4

รูปที่ 19 แสดงภาพการแก้ไขภาพหน้าที่ 4 ของเรื่องวงยาวๆ ของช่างอัลเฟรด

จากภาพ ในหน้าที่ 3-4 ที่ผ่านการแก้ไขแล้ว จะเห็นว่าผู้วิจัยมีการปรับเปลี่ยนจากดอกไม้กระดาษเป็นดอกไม้ผ้าให้เข้ากับธรรมชาติของเด็กพิการทางการมองเห็น ที่ไม่สามารถกะประมาณแรงที่ตนเองใช้จับองค์ประกอบต่างๆ ได้ เพื่อป้องกันหนังสือขาดและเสียหาย

หน้าที่ 7 ผู้วิจัยได้ใช้คำว่า “พัน” ตามคำแนะนำของอาจารย์มารีนา เพราะเห็นว่า คำๆ นี้ น่าจะสื่อความหมายกับกลุ่มตัวอย่างได้ดีกว่า กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างที่เป็นเด็กพิการทางการมองเห็นจะสามารถจินตนาการได้ว่า อัลเฟรดนั้นในเชิงวง “พัน” ตัวเด็กหญิงอย่างไร โดยอาจจะเทียบเคียงกับการใช้เชือกพันสิ่งของก็เป็นได้

ตารางที่ 10 การแก้ไขข้อความหน้าที่ 7 ของเรื่องงวงยาวๆ ของช่างอัลเฟรด	
ข้อความที่ดัดแปลงแล้วหน้าที่ 7	ข้อความที่แก้ไขแล้วหน้าที่ 7
แต่อัลเฟรดรู้ว่าตัวเองช่วยได้ เขายืนงวงที่ยาวมาก ๆ ออกไป และค่อย ๆ อุ้มเด็กหญิงลงมาวางบนพื้นอย่างปลอดภัย “โชคดีจัง ที่งวงของฉันทายาวกว่าใครถึงทำในสิ่งที่ช่างตัวอื่นทำไม่ได้” อัลเฟรดคิด	แต่อัลเฟรดรู้ว่าตัวเองช่วยได้ เขายืนงวงที่ยาวมาก ๆ ออกไปเด็กหญิงนั่งลงบนงวงของอัลเฟรด แล้วอัลเฟรดก็ใช้งวงพันรอบตัวเธอ แล้ววางเธอลงบนพื้นอย่างปลอดภัย “โชคดีจังที่งวงของฉันทายาวกว่าใคร ถึงทำในสิ่งที่ช่างตัวอื่นทำไม่ได้

จากกระบวนการทั้งหมด สามารถสรุปเป็นหลักการในการดัดแปลงและออกแบบหนังสือภาพเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็นเรื่อง “งวงยาว ๆ ของช่างอัลเฟรด” ได้ดังนี้

1.5. หลักที่ผู้วิจัยในการดัดแปลงและออกแบบหนังสือภาพเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็นเรื่อง “งวงยาว ๆ ของช่างอัลเฟรด”

1.5.1. หลักในการดัดแปลงและออกแบบภาพ

- การเน้นองค์ประกอบต่าง ๆ

มี 2 ลักษณะด้วยกัน คือ การเน้นให้องค์ประกอบโดดเด่นขึ้นมา (หน้าปก หน้าที่ 1-2 หน้าที่ 5 หน้าที่ 6-7 หน้าที่ 9) เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างรู้สึกสะดุดมือ เมื่อสัมผัสกับองค์ประกอบ ซึ่งการทำเช่นนี้ผู้วิจัยจะเลือกใช้เมื่อต้องการสื่อสารกับกลุ่มตัวอย่างว่าองค์ประกอบที่เน้นเด่นขึ้นมา นั้นเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญในแต่ละหน้า อีกลักษณะหนึ่งคือ การเน้นในส่วนที่สามารถสื่อความหมายกับกลุ่มตัวอย่างได้ กล่าวคือ จะเน้นองค์ประกอบที่มีเอกลักษณ์ไม่เหมือนองค์ประกอบอื่น เช่น งวงของอัลเฟรด ที่ยาวแตกต่างจากช่างทั่วไป เป็นต้น เมื่อกลุ่มตัวอย่างสัมผัส ก็น่าจะทราบได้ทันทีว่าคืออะไร และเมื่อได้สัมผัสอีกครั้ง ก็จะทำให้รับรู้ได้เร็วขึ้น

- การเชื่อมโยงองค์ประกอบในแต่ละหน้าเข้าด้วยกัน

ในหลายๆ หน้า ผู้วิจัยจะใช้องค์ประกอบที่ซ้ำกัน เช่น การใช้ภาพอัลเฟรดที่มีรูปร่างและจัดวางอยู่ในทิศทางเดียวกันในแต่ละหน้า (หน้าที่ 1-3 และ หน้าที่ 7 กับหน้าที่ 9) การใช้

ภาพสัตว์ซ้ำกัน เป็นต้น เนื่องมาจากงานวิจัยเรื่อง Educational Activities Using of Picture Books for Blind Children ได้มีการออกแบบภาพให้แต่ละหน้ามีความคล้ายกันนั้น ผู้วิจัยเห็นว่าหลักการนี้นำมาดัดแปลงเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างสามารถเชื่อมโยงองค์ประกอบในแต่ละหน้าได้ เช่น เมื่อกลุ่มตัวอย่างสัมผัสภาพช้างอัลเฟรดในหน้าปกแล้วมาสัมผัสภาพอัลเฟรดในหน้าที่ 1 ภาพนี้ จะสามารถสื่อสารกับกลุ่มตัวอย่างได้ง่ายขึ้น เพราะมีลักษณะไม่แตกต่างกันมากนัก

- **การเชื่อมโยงองค์ประกอบกับประสบการณ์ของเด็กพิการทางการมองเห็น**

จากการเด็กพิการทางการมองเห็นสามารถรับรู้สิ่งต่างๆ ผ่านการสัมผัสเป็นหลัก ผู้วิจัย จึงดัดแปลงภาพให้เข้ากับประสบการณ์ของเด็กพิการทางการมองเห็น โดยเฉพาะพื้นผิวและ รูปทรงต่างๆ ที่จะใช้วัสดุที่ใกล้เคียงกับเวลาที่เด็กพิการทางการมองเห็นได้สัมผัสกับสิ่งเหล่านั้น มากที่สุด เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความเข้าใจในองค์ประกอบ จากการเชื่อมโยงผิวสัมผัสที่ผู้วิจัย จัดทำขึ้นกับผิวสัมผัสที่เคยจับ

- **การจัดวางองค์ประกอบให้ทับซ้อนกัน**

ตามหลักการการออกแบบภาพนั้น ไม่ควรจะจัดวางภาพให้ทับซ้อนกัน เพราะจะทำให้ เด็กพิการทางการมองเห็นรู้สึกสับสนได้ แต่ในการดัดแปลงหนังสือภาพเล่มนี้ ผู้วิจัยเห็นว่า การ จัดทำภาพให้ทับซ้อนกันจะเข้ากับตัวข้อความมากกว่า (หน้าที่ 4) และยังเป็นการทำให้กลุ่ม ตัวอย่างเห็นภาพมากขึ้นได้ด้วย

1.5.2. หลักในการดัดแปลงและออกแบบข้อความ

- **การดัดแปลงข้อความให้สั้นกระชับขึ้น**

จากหลักการในการดัดแปลงข้อความเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็น ที่เน้นให้อักษร เบรลล์มีความสั้นกระชับนั้น ทำให้ผู้วิจัยต้องลดทอนข้อความให้สั้นลง เนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่าง ที่มีอายุ 6-8 ปีนั้น บางคนอาจจะอ่านอักษรเบรลล์ยังไม่คล่อง

- **การใช้คำที่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ของเด็กพิการทางการมองเห็น**

ในบางครั้ง คำบางคำอาจไม่สามารถสื่อความหมายให้เด็กพิการทางการมองเห็นเข้าใจได้ อย่างเช่น คำว่า “อุ้ม” ในหน้าที่ 7 ดังที่ได้กล่าวมาแล้ว ดังนั้นจะต้องเลือกใช้คำที่ช่วยต่อเติมจินตนาการให้เด็กพิการทางการมองเห็นสามารถ “เห็นภาพ” ตามที่ผู้วิจัยต้องการจะสื่อสารให้ได้ดีที่สุด

- **การตัดแปลงข้อความให้ตรงกับภาพ**

ในหน้าที่ 1 3-4 และ 8 ผู้วิจัยจะตัดแปลงข้อความให้ตรงกับภาพที่เปลี่ยนไป เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างสามารถเชื่อมโยงระหว่างภาพและข้อความได้

2. การดัดแปลงหนังสือภาพสำหรับเด็กเรื่อง “ยักษ์สองตน”

“ยักษ์สองตน” เรื่องและภาพโดย ปรีดา ปัญญาจันทร์ เป็นเรื่องราวเกี่ยวกับยักษ์ใจดีสองตนชื่อว่า ยักษ์เหลืองและยักษ์ม่วง ยักษ์ทั้งสองรู้สึกเหงามากที่ไม่มีใครกล้าเข้ามาใกล้กับพวกเขาเลย ทั้งคู่จึงชวนกันเล่นถมดินเป็นภูเขา และตัดถนนเพื่อสร้างสนามเด็กเล่น โดยหวังอย่างเต็มที่ว่าจะมีเด็กๆ มาเล่นที่สนามเด็กเล่นของพวกเขาบ้าง แต่แล้วก็เกิดฝนตกหนักขึ้นเสียก่อน สนามเด็กเล่นและบ้านของพวกเขาต่างก็ถูกน้ำท่วม ยักษ์เหลืองและยักษ์ม่วงจึงขึ้นไปสร้างบ้านหลังใหม่อยู่หลังเขา ซึ่งไม่มีใครสังเกตเห็น และนั่นก็ทำให้เด็กๆ กล้ามาเล่นที่สนามเด็กเล่นของพวกเขา เมื่อยักษ์ทั้งสองได้ฟังเสียงใสๆ ของเด็กๆ ทุกวัน พวกเขาจึงไม่รู้สึกเหงาอีกต่อไปแล้ว

2.1. การดัดแปลง และออกแบบภาพ

ในการดัดแปลงหนังสือภาพเล่มนี้ผู้วิจัยตั้งใจจะดัดแปลงภาพออกเป็น 3 ลักษณะด้วยกัน ได้แก่ ภาพเพื่อการสัมผัสที่มีลักษณะเหมือนกับเรื่องวงยาวๆ ของช่างอัลเฟรด ภาพที่มีการสอดแทรกเกม และภาพที่กลุ่มตัวอย่างสามารถเล่นได้ โดยมีจุดมุ่งหมายหลักคือ ต้องการให้ภาพช่วยเล่าเรื่อง และทำให้กลุ่มตัวอย่างไม่รู้สึกลำบาก ซึ่งสามารถดัดแปลงได้ ดังนี้

2.1.1. การดัดแปลงเป็นภาพเพื่อการสัมผัส

ผู้วิจัยเลือกดัดแปลงภาพในลักษณะนี้เพื่อใช้ในการบอกเล่าถึงฉากหรือตัวละคร ซึ่งตัวภาพต้นฉบับนั้นจะเป็นภาพนิ่งๆ ไม่เห็นเคลื่อนไหวของตัวละครมากนัก ซึ่งแม้ว่าจะทำเป็นเกมหรือภาพที่เด็กสามารถเล่นได้ก็มิได้ช่วยให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจหรือตีความองค์ประกอบในภาพนั้นๆ ได้มากขึ้นเท่าใดนัก หรืออาจจะดึงความสนใจของกลุ่มตัวอย่างไปจนหมด จนไม่สามารถตีความภาพนั้นๆ ได้ กล่าวคือ การดัดแปลงเป็นภาพเพื่อการสัมผัสนั้น ก็เพียงพอแล้วที่ “ภาพ” จะอธิบายและช่วยเสริมเรื่องราวให้มากขึ้น ตามหน้าที่และบทบาทของภาพประกอบ (เกริก ยุ้นพันธ์, 2543) การดัดแปลงเป็นภาพเพื่อการสัมผัส มีรายละเอียดดังนี้

หน้าปก จัดทำเป็นภาพยักษ์เหลืองและยักษ์ม่วง อยู่ทางซ้ายและขวาของหน้ากระดาษ และติดข้อความอธิบายชื่อเรื่องและผู้แต่งไว้ตรงกลาง การที่นำยักษ์ทั้งสองตนมาจัดวางไว้ในหน้านี้ เพื่อ “เปิดตัว” ตัวละครหลักของเรื่องให้กลุ่มตัวอย่างได้ทำความรู้จัก และทราบคร่าวๆ ว่าองค์ประกอบของตัวยักษ์มีอะไรบ้าง ซึ่งเป็นจุดเด่นที่สำคัญของหนังสือภาพเรื่องนี้ ตามหลักการในการออกแบบภาพโดย Beatrice Christensen Sköld (2007) ที่ให้ “ใส่ใจ” กับองค์ประกอบที่มี

ความสำคัญที่สุด ดังนั้น ผู้วิจัยจึงไม่เลือกตัดแปลงโดยคงรูปภาพเดิมของหน้าปกไว้ เพราะหน้าปกต้นฉบับมีรายละเอียดเยอะมากเกินไป

นอกจากนั้น ชื่อเรื่องของเรื่องนี้ยังเน้นไปที่ตัวของยักษ์สองตน ดังนั้น การเน้นเฉพาะยักษ์จึงน่าจะเป็นวิธีที่เหมาะสมที่สุด ซึ่งผู้วิจัยได้จัดทำภาพยักษ์เป็นภาพเพื่อการสัมผัสที่เน้นไปที่รูปร่างเป็นหลัก โดยตัดแผ่นยางพาราให้มีรูปร่างเหมือนกับยักษ์ในเรื่อง และการที่ผู้วิจัยไม่เลือกทำภาพหน้าปกเป็นเกมก็เพราะอยากคงรูปร่างของยักษ์ไว้ให้กลุ่มตัวอย่างได้ลองสัมผัส

รูปที่ 20 แสดงภาพการตัดแปลงภาพหน้าปกของเรื่องยักษ์สองตน

จากภาพเป็นการเปรียบเทียบระหว่างภาพต้นฉบับกับภาพที่ตัดแปลงแล้ว จะเห็นได้ว่าภาพที่ตัดแปลงนั้นมีรายละเอียดน้อยกว่า และเน้นไปที่ยักษ์สองตนซึ่งเป็นตัวละครหลักของเรื่อง

หน้าที่ 1 ภาพต้นฉบับหน้าที่ 2-3 นี้มีลักษณะเป็นฉากที่ดูนิ่ง ไม่เคลื่อนไหว ผู้วิจัยจึงออกแบบเป็นภาพเพื่อการสัมผัส เพื่อให้ภาพนั้นเชื่อมโยงกับข้อความตามหลักการออกแบบที่ได้กล่าวไว้ข้างต้นเท่านั้น โดยมีจุดมุ่งหมายเพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้ทราบองค์ประกอบในหน้านี้โดยรวมเท่านั้น มิได้ต้องการให้เด็กต้องไปจดจ่อหรือใส่ใจมาก เพราะหน้านี้ไม่มีความสำคัญต่อการดำเนินเรื่องราวในหน้าต่อๆ ไปนัก เพียงแต่เป็นการเกริ่นนำเรื่องเท่านั้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงยังคงลักษณะเดิมไว้ แต่ในส่วนของตนไม่รีบมึ้นนั้น เปลี่ยนเป็นสนามหญ้าที่จัดทำด้วยหญ้าเทียมและกระดาษทรายแทน หากทำเป็นต้นไม้ต้นเล็กๆ มาติดรวมกัน กลุ่มตัวอย่างอาจจะดึงออกมาเล่น ส่งผลให้หนังสือเสียหายได้ นอกจากนี้ หญ้าเทียมและกระดาษทรายยังสามารถสื่อถึงพื้นผิวจริงให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจได้ง่ายกว่าด้วย ซึ่งตรงตามคำ

สัมภาษณ์ของอาจารย์มารีนา วงษ์เงินยวง ที่ได้แนะนำให้ผู้วิจัยตัดแปลงภาพโดยอิงจากประสบการณ์ที่กลุ่มตัวอย่างได้สัมผัส

ในส่วนของน้ำในบึงนั้น ถือเป็นผิวสัมผัสที่ทำให้เหมือนกับของจริงได้ค่อนข้างยาก ซึ่งอาจารย์มารีนาได้แนะนำว่า สิ่งที่น่าจะนำมาสื่อให้กลุ่มตัวอย่างทราบได้มากที่สุดคือความลื่น ดังนั้น จึงใช้กระดาษสีฟ้าแปะทับด้วยสติ๊กเกอร์ใส เพื่อให้ผิวสัมผัสเรียบลื่นเหมือนกับน้ำ นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังได้เพิ่มสัตว์ในบึงขึ้นมาด้วย เพื่อเน้นย้ำเพิ่มเติมให้กลุ่มตัวอย่างทราบแน่ชัดว่าเป็นฉากบึง โดยใช้สัตว์เซรามิกที่มีรูปร่างคล้ายของจริง ซึ่งการที่ผู้วิจัยใช้รูปจำลองแทนการทำเป็นภาพหุ่นต๋านั้น เพราะเห็นว่าจะสามารถสื่อสารได้ตรงประเด็น โดยที่กลุ่มเป้าหมายไม่ต้องตีความมากโดยไม่จำเป็น เพราะภาพนั้นสามารถ “เสริม” ข้อความได้มากขึ้น นอกจากนี้ อาจจะช่วยเพิ่มอรรถรสบางสิ่งบางอย่างให้กับเนื้อหาได้ (Beatrice Christensen Sköld, 2007) กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างอาจจะรู้สึกสนุกขึ้นที่ได้ทายว่าในบึงมีสัตว์อะไรบ้าง

รูปที่ 21 แสดงภาพการตัดแปลงภาพหน้าที่ 1 ของเรื่องยักษ์สองตน

จะเห็นได้ว่า ภาพที่ตัดแปลงแล้วมีการเพิ่มองค์ประกอบเข้าไปเพื่อเน้นย้ำให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจว่าภาพนี้เป็นภาพอะไร

หน้าที่ 2 ดัดแปลงจากหน้าที่ 4-5 ของหนังสือต้นฉบับ แต่ลดทอนตัวยักษ์ให้เหลือเฉพาะส่วนหัว ตัว และแขน เพราะภาพต้นแบบมีลักษณะท่าทางที่ซับซ้อนเกินไป อาจทำให้เกิดความสับสนได้ ตามหลักการออกแบบภาพของ Beatrice Christensen Sköld (2007) ที่กล่าวว่า หากวาดภาพคน หรือภาพที่มีลักษณะคล้ายกับคน ให้วาดส่วนแขนยื่นออกมาจากร่างกายอย่างชัดเจน และการเน้นเฉพาะส่วนนี้ ก็น่าจะเพียงพอแล้วที่จะทำให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจองค์ประกอบต่างๆ ของตัวยักษ์ แต่เนื่องมาจากเด็กที่ตามอดสนิทไม่สามารถมองเห็นสีสันได้

ผู้วิจัยจึงต้องเพิ่มลักษณะประจำตัวของยักษ์แต่ละตัว โดยยักษ์ม่วงได้เพิ่มเขาแหลมๆ ส่วนยักษ์เหลืองคงลักษณะเดิมไว้ เพื่อเป็นองค์ประกอบที่ช่วยให้กลุ่มตัวอย่าง แยกแยะความแตกต่างของยักษ์ทั้งสองตัวแทนการใช้สี และการที่ผู้วิจัยเลือกเพิ่มเขาแทนการใช้วิธีอื่น เช่น การเลือกใช้วัสดุที่ต่างกันในการทำตัวยักษ์แต่ละตัว เป็นต้น เพราะอาจารย์มารีนาได้แนะนำว่าในสื่อต่างๆ ก็มีการนำเสนอภาพยักษ์ที่มีเขา ซึ่งกลุ่มตัวอย่างอาจจะเคยได้ยินได้ฟังมาบ้าง

รูปที่ 22 แสดงภาพการดัดแปลงภาพหน้าที่ 2 ของเรื่องยักษ์สองตน

จะเห็นได้ว่า ภาพต้นฉบับนั้นใช้สีในการแยกความแตกต่างระหว่างยักษ์ทั้งสองตน ในขณะที่ภาพที่ดัดแปลงแล้ว ผู้วิจัยได้เพิ่มเขาแหลมๆ บนส่วนหัวของยักษ์ม่วง เพื่อเป็นองค์ประกอบให้เด็กๆ แยกความแตกต่างระหว่างยักษ์สองตนได้

หน้าที่ 5 ผู้วิจัยได้ดัดแปลงจากหน้าที่ 14-15 ที่เป็นฉากฝนตก โดยเปลี่ยนเป็นฉากน้ำท่วมแทน เพราะการทำให้เป็นภาพเม็ดฝนนั้น จะทำให้มีองค์ประกอบหลายอย่างมากเกินไป กลุ่มตัวอย่างอาจจะต้องใช้เวลาในการอ่านหน้านี้นานเกินไป กว่าที่จะเข้าใจองค์ประกอบทั้งหมดได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงออกแบบให้เป็นภาพภูเขาของยักษ์ ที่ถูกน้ำท่วมจนเกือบหมด เหลือเพียงแต่ส่วนยอดของภูเขาที่โผล่พ้นน้ำขึ้นมาแทน เพราะยังสามารถเชื่อมโยงกับภาพฝนตกซึ่งเป็นภาพต้นฉบับได้ และไม่ทำให้เนื้อเรื่องนั้นผิดเพี้ยนไป

ภาพต้นฉบับหน้าที่ 14-15

ภาพที่มีการตัดแปลงแล้วหน้าที่ 5

รูปที่ 23 แสดงภาพการตัดแปลงภาพหน้าที่ 5 ของเรื่องยักษ์สองตน

จะเห็นได้ว่า ภาพต้นฉบับเป็นฉากฝนตกที่ดูซับซ้อน ในขณะที่ภาพที่ตัดแปลงแล้ว เป็นภาพน้ำท่วมที่ง่ายและตีความง่ายกว่า

2.1.2. ภาพที่มีการสอดแทรกเกม

สำหรับเกมนั้น จะนำมาประยุกต์ใช้ในหน้าที่มีความความเคลื่อนไหว และมี “กิจกรรม” อยู่ในหน้านั้นๆ เพราะเด็กย่อมชอบภาพที่แสดงการกระทำหรือการผจญภัยอยู่แล้ว (วริยะ สิริสิงห, 2537) ซึ่งการสร้าง “ภาพ” ให้เป็น “เกม” นั้นจะทำให้กลุ่มตัวอย่างรู้สึกมีส่วนร่วมกับการเรื่องราวเหมือนกับได้เข้าไปผจญภัยด้วยตนเอง และเพื่อไม่ให้อารมณ์ความรู้สึกเกิดความเบื่อ เพราะภาพที่ได้นั้น ควรช่วยดึงดูดความสนใจเด็ก เพื่อให้เกิดความรู้สึกอยากอ่านหนังสือ (เกริก ยूनพันธ์, 2543) นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังใช้เกมในการ “ช่วย” ข้อความเล่าเรื่องอีกด้วย

วิธีการตัดแปลงมีดังต่อไปนี้

หน้าที่ 3 ตัดแปลงจากหน้าที่ 6-9 ของหนังสือต้นฉบับ ซึ่งเป็นฉากที่ยักษ์ทั้งสองกำลังสร้างภูเขา จากกองดินเล็กๆ ในหน้าที่ 6 และ 7 กลายเป็นภูเขาขนาดใหญ่ในหน้าที่ 8 และ 9 ผู้วิจัยเห็นว่า สามารถรวบเข้ามาให้อยู่ในหน้าเดียวกันได้ และยังเป็น “กิจกรรม” ที่มีความต่อเนื่องและเคลื่อนไหว สามารถจินตนาการเป็นภาพได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงได้ออกแบบหน้านี้ให้มีลักษณะเป็นตัวต่อง่าย ๆ 5 ชิ้น โดยใช้กระดาษทรายหลายๆ เบอร์ หลายๆ สี แปะลงบนแผ่นยางพาราที่ตัดเป็นรูปทรงอิสระหลายๆ ชิ้น แล้วแปะซ้อนกัน เพื่อให้มีสัมผัสคล้ายก้อนหินหรือดินเปรียบเสมือนก้อนดินที่ยักษ์ใช้ถมขึ้นจนเป็นภูเขา ซึ่งผู้วิจัยคิดว่าการให้กลุ่มตัวอย่างเล่นเกมเล็กๆ น้อยเช่นนี้ อาจทำให้รู้สึกเข้าถึงและเข้าใจเรื่องราวได้ดีขึ้น เพราะได้ทำกิจกรรมเหมือนกับตัวละครในเรื่อง เท่ากับว่า เกมที่ได้จัดทำขึ้นมีส่วนช่วยในการเล่าเรื่องราวได้ กล่าวคือ กลุ่ม

ตัวอย่างน่าจะเข้าใจถึงการสร้างภูเขาของยักษ์ได้มากขึ้น เป็นการตั้งเรื่องไกลตัวให้เข้ามาใกล้ตัวพวกเขา

รูปที่ 24 แสดงภาพการตัดแปลงภาพหน้าที่ 3 ของเรื่องยักษ์สองตน

จะเห็นว่าภาพในหน้าที่ 6-7 และภาพในหน้าที่ 8-9 เป็นภาพที่มีความต่อเนื่องกัน ที่สามารถใช้เกมในการเล่าเรื่องได้

อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยเกรงว่าชิ้นส่วนตัวต่ออาจจะหลุดหายได้ จึงได้ติดกระเปาะไว้ในหน้าข้างๆ ที่แปะข้อความ เพื่อให้กลุ่มตัวอย่าง นำชิ้นส่วนไปเก็บเมื่อเล่นเสร็จแล้ว ซึ่งผู้วิจัย จะติดกระเปาะไว้ในทุกหน้าที่มีชิ้นส่วน คือ หน้าที่ 3 4 และ 7

ในส่วนของยักษ์สองตนนั้น ผู้วิจัย ได้ออกแบบให้มีลักษณะคล้ายคลึงกับหน้าที่ 2 แต่ปรับให้มีขนาดเล็กลง และส่วนแขนนั้นออกแบบให้ยื่นออกไปข้างลำตัว มีลักษณะท่าทางเหมือนกับกำลังโอบภูเขาอยู่ เพื่อให้ยักษ์ทั้งสองตนเป็นเสมือนเส้นขอบเขตทางด้านบนที่เมื่อสัมผัสแล้วจะได้ทราบว่าจะต้องต่อตัวต่อแต่ละตัวตรงไหน กลุ่มตัวอย่างจะได้ต่อตัวต่อได้ง่ายขึ้น

หน้าที่ 4 หน้านี้ตัดแปลงจากหน้าที่ 10-13 ซึ่งภาพในหน้านี้ มีความต่อเนื่องกับหน้าที่ผ่านมา โดยยังคงเป็น “กิจกรรม” ที่ยักษ์ตัวละครหลักของเรื่องทำอยู่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงออกแบบให้เป็นเกมที่ต่อเนื่องกัน โดยจัดทำเป็นภาพภูเขาเหมือนหน้าที่ 3 แต่ออกแบบให้ตั้งองค์ประกอบออกมาแทนที่การต่อลงไป เปรียบเสมือนการที่ยักษ์นำดินบางส่วนออกมา เพื่อให้เกิดช่องว่างเป็นถนน ซึ่งจะช่วยให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจและติดตามเนื้อเรื่องได้ดีขึ้น ซึ่งการที่ผู้วิจัยตัดแปลง “ถนน” ให้มีลักษณะเช่นนี้ เนื่องมาจากอาจารย์มารีนาได้เคยแนะนำว่า อาจทำให้องค์ประกอบแกะออกมาจากตัวหนังสือได้ เพื่อให้เด็กฝึกการทางการมองเห็นรู้สึกสนุกกับหนังสือมากขึ้น

ภาพต้นฉบับหน้าที่ 10-13

ภาพที่มีการตัดแปลงแล้วหน้าที่ 4

รูปที่ 25 แสดงภาพการตัดแปลงภาพหน้าที่ 4 ของเรื่องยักษ์สองตน

ภาพต้นฉบับในหน้าที่ 10-13 แสดงภาพการทำถนนของยักษ์ทั้งสองตน ซึ่งผู้วิจัยตัดแปลงเป็นเกมให้กลุ่มตัวอย่างตั้งชิ้นส่วนออกมา ซึ่งจะเกิดช่องว่างเป็นถนนขึ้น

ต่อมา ผู้วิจัยได้จัดทำเครื่องเล่นขึ้น โดยทำเพียงแค่ม้ากระดกเพียงอย่างเดียว เพราะว่าน่าจะเป็นเครื่องเล่นที่กลุ่มตัวอย่างเคยเล่น ซึ่งจะติดแม่เหล็กเอาไว้ข้างหลังและบริเวณภูเขา ให้กลุ่มตัวอย่างสามารถนำไปติดได้ เปรียบเสมือนกลุ่มตัวอย่างได้กลายเป็นยักษ์ตัวละครหลักของเรื่อง ได้ถมดิน ตัดถนนและสร้างสนามเด็กเล่น ซึ่งอาจทำให้เด็กเข้าใจเนื้อหาที่ออกจะเป็นเรื่องไกลตัวอยู่บ้าง

หน้าที่ 7 ตัดแปลงจากหน้าที่ 22-23 มีความต่อเนื่องเชื่อมโยงกับภาพในหน้าที่ 10-13 ผู้วิจัยจึงออกแบบให้คล้ายกับหน้าที่ 4 ซึ่งอาจช่วยให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจมากขึ้น เพราะเป็นฉากที่พวกเขาเคยสัมผัสมาแล้ว ตามหลักการออกแบบภาพในแต่ละหน้าให้มีลักษณะคล้ายคลึงกัน ในแต่ละหน้าดังที่ได้กล่าวมาแล้ว แต่ในหน้านี้ จะเพิ่มตัวตุ๊กตาสำเร็จรูปขึ้นมา เพื่อแทนเด็ก ๆ ที่มาเล่นในสนามเด็กเล่น โดยจะติดแม่เหล็กที่ด้านหลังตัวตุ๊กตาและบริเวณภูเขา เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างนำไปติดเล่น เปรียบเสมือนการที่กลุ่มตัวอย่างได้ไปเที่ยวที่สนามเด็กเล่นแห่งนี้ด้วยตัวเอง เป็นการทำให้กลุ่มตัวอย่างเข้าไปมีส่วนร่วมกับเรื่องผ่านเกมที่ผู้วิจัยสร้างขึ้น

ภาพต้นฉบับหน้าที่ 22-23

ภาพที่มีการตัดแปลงแล้วหน้าที่ 7

รูปที่ 26 แสดงภาพการตัดแปลงภาพหน้าที่ 7 ของเรื่องยักษ์สองตน

จะเห็นว่าภาพต้นฉบับมีเนื้อหาและภาพต่อเนื่องกับหน้าที่ 10-13 ดังนั้น ผู้วิจัยจึงตัดแปลงให้คล้ายกับหน้าที่ 4

2.1.3. ภาพที่กลุ่มตัวอย่างสามารถเล่นได้

ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีนี้ ในกรณีที่ภาพต้นฉบับนั้น มีลักษณะที่สามารถทำให้เกิดการกระทำ หรือการผจญภัย ซึ่งเป็นสิ่งที่เด็กชอบ ไม่ว่าจะเป็น การเปิด-ปิด การดึง หรือการกระทำอื่นๆ ที่มากกว่าการสัมผัสจับต้อง จะช่วยเพิ่มความสนุกสนานให้กับกลุ่มตัวอย่างได้ ตามหลักการของ วิริยะ สิริสิงห (2537) ที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น สำหรับการตัดแปลงโดยวิธีนี้นั้น มีดังนี้

หน้าที่ 6 สำหรับหน้านี้ ผู้วิจัยได้ออกแบบขึ้นใหม่ จากภาพดั้งเดิมในหน้าที่ 20-21 ที่ดูเรียบๆ ไม่น่าสนใจ และถ้าทำเป็นภาพเพื่อการสัมผัส ก็อาจทำให้กลุ่มตัวอย่างรู้สึกเบื่อได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงจัดทำเป็นประตูบ้านที่สามารถปิดเปิดได้ ซึ่งเป็นการกระทำที่กลุ่มตัวอย่างต้องเคยทำมาก่อนแล้ว ทำให้ภาพที่ตัดแปลงนำเกิดประสิทธิภาพในการสื่อความหมายมากกว่าการจัดทำภาพบ้านทั้งหลัง ตามหลักการออกแบบภาพในหนังสือเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็นที่เน้นในลักษณะเด่นบางอย่างขององค์ประกอบมากกว่าการเน้นที่รายละเอียดทั้งหมด และยังเชื่อมโยงกับคำแนะนำของอาจารย์มารีนา ที่ให้เน้นที่ประสบการณ์ของกลุ่มตัวอย่างเป็นหลัก

ภาพต้นฉบับหน้าที่ 20-21

ภาพที่มีการตัดแปลงแล้วหน้าที่ 6

รูปที่ 27 แสดงภาพการตัดแปลงภาพหน้าที่ 6 ของเรื่องยักษ์สองตน

จากภาพต้นฉบับที่เป็นบ้านทั้งหลัง จัดทำเป็นประตูบ้านที่สามารถเปิดปิดได้จริง ซึ่งจะสามารถสื่อความหมายโดยอิงจากประสบการณ์จริงของเด็กพิการทางการมองเห็น

2.2. การตัดแปลงข้อความ

แบ่งออกเป็น 2 ส่วนคือ ข้อความที่มีการเพิ่มคำแนะนำในการเล่นเกมนต่าง ๆ ข้อความที่ตัดแปลงให้เข้ากับลักษณะของตัวละครหรือฉาก และข้อความทั่วไป ที่อาจจะมีการคงข้อความเดิมไว้หรือลดทอนให้สั้นลง มีรายละเอียดดังนี้

2.2.1. ข้อความที่มีการเพิ่มคำแนะนำในการเล่นเกมนต่าง ๆ

Maurine Margaret และ Stewig (1995) ได้ให้คำจำกัดความของหนังสือภาพไว้ว่า เป็นหนังสือที่ภาพประกอบมีความสำคัญที่ดัดเทียบกับเนื้อเรื่อง หนังสือภาพนั้นทั้งภาษาและภาพมีความสำคัญเท่าๆ กัน และต่างก็มีคุณค่าทางศิลปะในทิศทางของตัวเอง ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สัมพันธ์กันโดยที่อาจจะแยกจากกันได้ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงต้องเพิ่มเติมข้อความที่มีคำแนะนำในการเล่น เพื่อให้ความสอดคล้องกับภาพที่กลุ่มตัวอย่างสัมผัส ดังนี้

หน้าที่ 3 ดัดแปลงข้อความจากหน้าที่ 6 และ 8 เล็กน้อย แต่เนื่องมาจากผู้วิจัยออกแบบหน้านี้ให้เป็นตัวต่อจึงต้องมีการชี้แนะให้ให้กลุ่มตัวอย่างทราบ ดังนี้

ตารางที่ 11 การตัดแปลงข้อความหน้าที่ 3 ของเรื่องยักษ์สองตน	
ข้อความดั้งเดิมหน้าที่ 6 และหน้าที่ 8	ข้อความที่ตัดแปลงแล้วหน้าที่ 3
หน้าที่ 6 : “เล่นถมดินเป็นภูเขาแก่งากันดีกว่า” ยักษ์ม่วงชวนยักษ์เหลือง หน้าที่ 8 : ทั้งคู่ช่วยกันถมดินเป็นภูเขา...แต่ก็ยังไม่หลายเหงา	“เล่นถมดินเป็นภูเขา แก่งากันดีกว่า” ยักษ์ม่วงชวนยักษ์เหลือง ทั้งคู่ช่วยกันถมดินเป็นภูเขา แต่ก็ไม่หลายเหงา (มีดินสองก้อนอยู่ในกระเป๋าน้องๆ เอามาต่อเป็นภูเขาได้เลยนะ)

หน้าที่ 4

ตารางที่ 12 การตัดแปลงข้อความหน้าที่ 4 ของเรื่องยักษ์สองตน	
ข้อความดั้งเดิมหน้าที่ 10 และหน้าที่ 12-13	ข้อความที่ตัดแปลงแล้วหน้าที่ 4
หน้าที่ 10 : “เล่นตัดถนนกันดีกว่า” ยักษ์เหลืองชวนยักษ์ม่วง หน้าที่ 12 : หลังจากนั้น ยักษ์ม่วงกับยักษ์เหลืองก็ช่วยกันสร้างสนามเด็กเล่นบนภูเขา หน้าที่ 13 : เมื่อสร้างเสร็จ ยักษ์ม่วงกับยักษ์เหลืองต่างเฝ้าคอยให้เด็กๆ มาเล่นในสนาม	“เล่นตัดถนนกันดีกว่า” ยักษ์เหลืองชวนยักษ์ม่วง (น้องๆ ลองดึงเชือกดูซิ) หลังจากนั้น ยักษ์ม่วงกับยักษ์เหลืองก็ช่วยกันสร้างสนามเด็กเล่น และรอคอยให้เด็กๆ มาเล่น (มีเครื่องเล่นอยู่ในกระเป๋าน้องๆเอามาติดหน่อยนะ)

หน้าที่ 7 มีการอธิบายเพิ่มเติม เพราะเกรงว่ากลุ่มตัวอย่าง จะสงสัยเรื่องน้ำท่วม ซึ่งข้อความเดิมไม่ได้กล่าวถึงจุดนี้เลย ดังนั้น จึงปรับเปลี่ยนและเพิ่มเติมข้อความ ดังนี้

ตารางที่ 13 การดัดแปลงข้อความหน้าที่ 7 ของเรื่องยักษ์สองตน	
ข้อความดั้งเดิมหน้าที่ 22-23	ข้อความที่ดัดแปลงแล้วหน้าที่ 7
หน้าที่ 22 : เด็กๆ จึงกล้าขึ้นมาที่สนามเด็กเล่น วิ่งเล่น ส่งเสียงหัวเราะกันอย่างสนุกสนาน หน้าที่ 23 : ยักษ์เหลืองกับยักษ์ม่วงได้ฟังเสียงใสๆ ของเด็กๆ ทุกวัน ยักษ์ทั้งสองไม่เหงาอีกแล้ว	เมื่อน้ำแห้งจนหมดเด็กๆ จึงพากันมาเล่นที่สนามเด็กเล่นอย่างสนุกสนาน ยักษ์ม่วงกับยักษ์เหลืองได้ฟังเสียงใสๆ ของกลุ่มตัวอย่างทุกวัน ยักษ์ทั้งสองไม่เหงาอีกแล้ว (น้องๆ อย่าลืมพากลุ่มตัวอย่าง ที่ซ่อนตัวอยู่ในกระเป๋ามาเล่นด้วยนะ)

การที่ผู้วิจัยได้เพิ่มข้อความดังกล่าวนี้ลงไปในแต่ละหน้า จะช่วยให้เด็กพิจารณาการมองเห็นที่อ่านหนังสือเล่มนี้เพียงคนเดียว สามารถเล่นเกมได้อย่างถูกต้อง และสนุกสนานไปกับหนังสือเล่มนี้ได้ไม่ต่างจากการที่ผู้วิจัยหรือผู้อ่านให้ฟัง เรียกได้ว่าเป็นการช่วยเชื่อมโยงข้อความให้ตรงกับเกมหรือภาพตามหลักการการออกแบบหนังสือภาพสำหรับเด็ก ที่ภาพและข้อความนั้นจะต้องสัมพันธ์กัน

2.2.2. ข้อความที่ดัดแปลงให้เข้ากับลักษณะของตัวละครหรือลักษณะของฉาก

เนื่องมาจากการที่ผู้วิจัยได้ปรับเปลี่ยนภาพยักษ์ม่วงให้มีเขาเพิ่มขึ้นมา ดังนั้นจึงต้องมีการเปลี่ยนแปลงข้อความให้เข้ากับลักษณะของตัวละครด้วย เพราะภาพและข้อความนั้นควรจะสัมพันธ์และเชื่อมโยงกันตามหลักการที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น นอกจากนี้ข้อความนี้ อาจจะมีส่วนช่วยในการชี้้นำให้กลุ่มตัวอย่างได้สัมผัสเปรียบเทียบความแตกต่างของยักษ์ทั้งสองตน การดัดแปลงข้อความมีดังนี้

หน้าที่ 2

ตารางที่ 14 การดัดแปลงข้อความหน้าที่ 2 ของเรื่องยักษ์สองตน	
ข้อความดั้งเดิมหน้าที่ 4-5	ข้อความที่ดัดแปลงแล้วหน้าที่ 2
หน้าที่ 4 : ข้างบึงใหญ่มียักษ์อาศัยอยู่สองตน คือ ยักษ์ม่วงกับยักษ์เหลือง ยักษ์ทั้งสองเป็นเพื่อนรักกัน หน้าที่ 5 : เมื่อไม่มีใครกล้าเข้ามาใกล้บึงใหญ่ ยักษ์ทั้งสองจึงรู้สึกเหงามาก	ข้างบึงใหญ่มียักษ์อาศัยอยู่สองตน คือ ยักษ์ม่วงเขาแหลม กับยักษ์เหลืองหัวโล้น ยักษ์ทั้งสองเป็นเพื่อนรักกัน เมื่อไม่มีใครกล้าเข้ามาใกล้บึงใหญ่ ยักษ์ทั้งสองจึงรู้สึกเหงามาก

เนื่องมาจากการที่ผู้วิจัยได้ดัดแปลงภาพยักษ์ให้มีลักษณะเฉพาะตัวเพิ่มมากขึ้น ดังนั้นจึงต้องเพิ่มเติมข้อความที่อธิบายลักษณะเหล่านี้

หน้าที่ 5

ตารางที่ 15 การดัดแปลงข้อความหน้าที่ 5 ของเรื่องยักษ์สองตน	
ข้อความดั้งเดิมหน้าที่ 14-16	ข้อความที่ดัดแปลงแล้วหน้าที่ 5
หน้าที่ 14 : แต่แล้ว...เกิดฝนตกหนัก หน้าที่ 15 : ฝนตกอยู่หลายวัน หลายสัปดาห์ หลายเดือน จนน้ำท่วม หน้าที่ 16 : ที่อยู่ของยักษ์ม่วงกับยักษ์เหลือง ก็ถูกน้ำท่วม	แต่แล้ว...ก็เกิดฝนตกหนัก หลายวัน หลายสัปดาห์ หลายเดือน จนน้ำท่วม บ้านของยักษ์เหลืองและยักษ์ม่วงก็ถูกน้ำท่วม

แม้ว่าในภาพนี้จะไม่มีการบ้านอยู่ แต่การเปลี่ยนจากคำว่า “ที่อยู่” เป็น “บ้าน” นั้น จะเชื่อมโยงกับหน้าที่ 6 ซึ่งเรียกที่อยู่ของยักษ์ทั้งสองตนว่าบ้าน เป็นการหลีกเลี่ยงความสับสนที่อาจเกิดขึ้นกับกลุ่มตัวอย่างได้

นอกจากนั้น เป็นข้อความที่ดัดแปลงเพียงเล็กน้อย หรือคงข้อความเดิมไว้ทั้งหมด เนื่องจากผู้วิจัยเห็นว่า ข้อความเหล่านี้สามารถสื่อสารกับกลุ่มตัวอย่างได้ดีอยู่แล้ว

หน้าที่ 1 เนื่องจากข้อความในหน้าที่ 2 และ 3 ของหนังสือต้นฉบับนั้นเหมาะสมและตรงกับภาพที่ได้จัดทำขึ้น ดังนั้น ผู้วิจัยจึงคงข้อความเดิมในหนังสือไว้เกือบทั้งหมด ดังนี้

ณ บึงใหญ่แห่งหนึ่ง บึงนี้ไม่มีใครกล้าเข้ามาใกล้เลย เพราะ...

หน้าที่ 6 ดัดแปลงจากหน้าที่ 18 และ 20 เพียงเล็กน้อย ดังนี้

ยักษ์เหลืองกับยักษ์ม่วง จึงไปสร้างบ้านอยู่หลังเขา ทั้งคู่อยู่บ้านใหม่ ที่ไม่มีใครสังเกตเห็น

2.3. การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ

อาจารย์มารีนา วงศ์เงินยวง ได้เน้นในเรื่องประสบการณ์ของเด็กพิการทางการมองเห็น โดยจากที่เป็นสนามเด็กเล่นนั้น กลุ่มตัวอย่างหลายคนไม่เคยเล่นเครื่องเล่นมาก่อน อาจจะทำให้ไม่เข้าใจได้ ซึ่งหากต้องการจะทำเป็นสนามเด็กเล่น ก็ควรจะหารูปจำลองที่เหมือนกับของจริงมาอธิบายให้เด็กฟัง การจัดทำไม้กระดกขึ้นเอง รูปที่ได้นั้นย่อมจะไม่เหมือนกับของสำเร็จรูปที่สัดส่วนถูกต้องมากกว่า ซึ่งจะส่งผลให้เด็กที่ไม่รู้จักเครื่องเล่นไม่เข้าใจสิ่งที่เราต้องการสื่อ ส่วนเด็กที่รู้จักก็อาจจะสับสนได้ เพราะมีลักษณะไม่เหมือนกับไม้กระดกที่เขาเคยสัมผัส

2.4. การแก้ไขหนังสือภาพ

จากความคิดเห็นดังกล่าว ผู้วิจัยจึงเปลี่ยนจากฉากสนามเด็กเล่น เป็นฉากสวนสัตว์แทน เพราะกลุ่มตัวอย่างมีประสบการณ์เกี่ยวกับสัตว์อยู่แล้ว โดยมักจะรู้จักสัตว์ชนิดต่างๆ ที่คุณครูเคยสอน นอกจากนั้นการใช้ตุ๊กตาจำลอง ยังช่วยให้กลุ่มตัวอย่างแบ่งความสนใจมาที่องค์ประกอบเล็กๆ เหล่านี้ได้บ้าง

ภาพไม้กระดก

ภาพตุ๊กตาสัตว์

รูปที่ 28 แสดงภาพการดัดแปลงภาพหน้าที่ 6 ของเรื่องยักษ์สองตน

จากการตัดแปลงภาพ ข้อความ และการสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ สามารถสรุปได้ดังนี้

2.5. หลักที่ผู้วิจัยใช้ในการตัดแปลงและออกแบบหนังสือภาพเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็นเรื่อง “ยักษ์สองตน”

2.5.1. หลักในการตัดแปลงและออกแบบภาพ

- การตัดแปลงเป็นภาพเพื่อการสัมผัส

เพื่อใช้ในการบอกเล่าถึงฉากหรือตัวละคร ซึ่งตัวภาพต้นฉบับนั้นจะเป็นภาพหนึ่ง ๆ ไม่เห็นเคลื่อนไหวของตัวละครมากนัก จะเน้นไปที่การสัมผัสให้ทราบถึงลักษณะและรายละเอียดขององค์ประกอบเป็นหลัก สำหรับในเรื่องนี้จะมีได้เน้นที่ผิวสัมผัสแต่เพียงอย่างเดียว แต่จะเน้นที่รูปทรง โดยการใช้ตุ๊กตาจำลอง ที่มีสัดส่วนใกล้เคียงของจริง ซึ่งน่าจะช่วยให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความเข้าใจ และตีความภาพได้ดียิ่งขึ้น

- การสอดแทรกเกม

สำหรับเกมนั้น จะนำมาประยุกต์ใช้ในหน้าที่มีความเคลื่อนไหว และมี “กิจกรรม” อยู่ในหน้านั้นๆ เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างรู้สึกมีส่วนร่วมกับเรื่องราว เสมือนกับว่าได้เป็นตัวละครต่างๆ ในเรื่อง และนอกจากนั้น ยังใช้เกมในการ “ช่วยข้อความเล่าเรื่อง” อีกด้วย เพื่อไม่ให้เกิดความเบื่อ และมีความสนใจที่จะติดตามเรื่องราวต่อไป นอกจากนั้น ยังช่วยให้พวกเขาแบ่งความสนใจมายังองค์ประกอบเล็กๆ ได้ด้วย

- การเชื่อมโยงองค์ประกอบกับประสบการณ์ของเด็กพิการทางการมองเห็น

ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีนี้ ในกรณีที่ภาพต้นฉบับนั้น มีลักษณะที่สามารถทำให้เกิดการกระทำ ไม่ว่าจะเป็น การเปิด-ปิด การดึง หรือการกระทำอื่นๆ ที่มากกว่าการสัมผัสจับต้อง อันเป็นการกระทำที่เด็กพิการทางการมองเห็นย่อมเคยสัมผัสมาก่อนแล้ว ซึ่งจะเพิ่มความสนุกสนานให้กับกลุ่มตัวอย่างได้ และยังเป็นการเน้นไปที่รายละเอียดที่สามารถสื่อสารกับประสบการณ์จริงของพวกเขาได้ด้วย

2.5.2. หลักในการดัดแปลงและออกแบบข้อความ

- การเพิ่มคำแนะนำในการเล่นเกม

ผู้วิจัยเพิ่มข้อความที่มีลักษณะเช่นนี้ เพื่อที่จะช่วยให้เด็กพิจารณาการมองเห็นที่อ่านหนังสือเล่มนี้เพียงคนเดียว สามารถเล่นเกมได้อย่างถูกต้อง และสนุกสนานไปกับหนังสือเล่มนี้ได้ไม่ต่างจากการที่ผู้วิจัยหรือผู้อ่านให้ฟัง

- ดัดแปลงให้เข้ากับลักษณะของตัวละครหรือลักษณะของฉาก

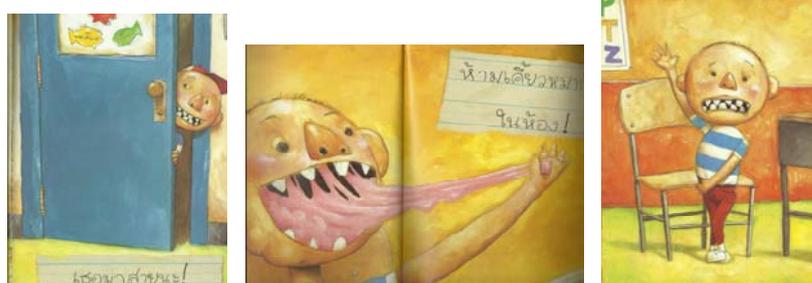
ในส่วนของการดัดแปลงให้เข้ากับตัวละครนั้น จะช่วยให้กลุ่มตัวอย่างสนใจในการเปรียบเทียบความแตกต่างของตัวละครหลักทั้งสอง แต่ในส่วนลักษณะของฉากนั้น จะดัดแปลงเพื่อให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อมิให้กลุ่มตัวอย่างสับสน

3. การดัดแปลงหนังสือภาพสำหรับเด็กเรื่อง “เดวิดไปโรงเรียน”

“เดวิดไปโรงเรียน” เรื่องและภาพโดยเดวิด แชนนอน เป็นเรื่องราวของเด็กชายซนๆ ชื่อ เดวิด เขาชอบมาสาย ชอบเคี้ยวหมากฝรั่งในห้องเรียน ชอบส่งเสียงดัง ทุกสิ่งทุกอย่างที่เขาทำ ล้วนแล้วแต่สร้างความปั่นป่วนให้คุณครูและเพื่อนๆ ไม่มีวันจบสิ้น คุณครูจึงตัดสินใจทำโทษ เดวิด ให้อยู่เช็ดถูทำความสะอาดห้องเรียนหลังเลิกเรียน ซึ่งเดวิดก็ทำอย่างสุดความสามารถ แถมยังได้รับคำชมและรางวัลอีกด้วย ในที่สุด วันอันแสนยุ่งเหยิงของเดวิดก็จบลง เขาได้กลับบ้านไปเล่นกับเพื่อนๆ เสียที

3.1. การดัดแปลง และออกแบบภาพ

เมื่อดูเผินๆ ภาพในเล่มอาจดูมีลักษณะง่ายๆ เหมือนกับเด็กวาด แต่ด้วยความที่หนังสือภาพเล่มนี้เป็นเรื่องราวของเด็ก ที่แสดงท่าทางอาการต่างๆ มากมาย การถ่ายทอดอากัปกริยา เหล่านั้นให้เป็นภาพเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็น จึงค่อนข้างยาก และอาจจะซับซ้อนเกินไป จนทำให้กลุ่มตัวอย่าง สับสนและเกิดความไม่เข้าใจได้ ตามหลักการออกแบบภาพเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็น ที่จำเป็นจะต้องหลีกเลี่ยงภาพที่ซับซ้อนหรือซ้อนทับกัน (Tactile Book Advancement Group, 2008)

รูปที่ 29 ตัวอย่างภาพหน้าที่ 3 หน้าที่ 6-7 และหน้าที่ 8-9 จากเรื่องเดวิดไปโรงเรียน

จากภาพ จะเห็นได้ว่า ลักษณะท่าทางของเดวิดมีความซับซ้อน และหากนำไปดัดแปลงเป็นภาพเพื่อการสัมผัสโดยไม่ตัดทอนเลย ภาพก็อาจจะมีการทับซ้อนกันขององค์ประกอบหลายอย่าง เช่น หมากฝรั่งที่อยู่ในปาก ประตูกับตัวเดวิด เป็นต้น

ดังนั้น ผู้วิจัยจึงออกแบบภาพใหม่เกือบทั้งหมด โดยออกแบบเป็นภาพเพื่อการสัมผัสที่ง่ายและไม่ซับซ้อน และออกแบบเป็นภาพที่เด็กสามารถเล่นได้ด้วย แต่ยังคงตัวละครเอกเป็น เดวิด ที่มีหน้าตา รอยยิ้ม และฟันซี่แหลมๆ เหมือนเดิม เพราะมีเอกลักษณ์ น่าจดจำ โดย

นำเสนอผ่านเหตุการณ์ที่กลุ่มตัวอย่างคุ้นเคย เนื่องจากอาจารย์มารีนาได้เคยให้สัมภาษณ์ไว้ว่า ควรจะจัดทำภาพให้เชื่อมโยงกับประสบการณ์ของเด็ก

นอกจากนั้น จุดมุ่งหมายของผู้วิจัยในการดัดแปลงหนังสือภาพเล่มนี้ คือ ต้องการให้ภาพและข้อความเชื่อมโยงและเสริมซึ่งกันและกัน กล่าวคือ ข้อความนั้นจะต้องทำให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความต้องการที่จะสัมผัสกับภาพ ในขณะเดียวกัน ภาพก็ต้องไม่ดึงความสนใจของกลุ่มตัวอย่างไปจนหมด

3.1.1. การดัดแปลงเป็นภาพเพื่อการสัมผัส

ในส่วนนี้ผู้วิจัยเลือกดัดแปลงโดยใช้หลักการจัดทำภาพ “คน” ซึ่ง Beatrice Christensen Sköld (2007) ได้กล่าวไว้ว่า ควรวาดให้คนหรือสัตว์นั้นๆ หันหน้าตรงมายังผู้อ่าน และควรวาดเต็มตัว โดยแขนและขาจะต้องยื่นออกจากร่างกายอย่างชัดเจน ดังนั้น ผู้วิจัยจึงใช้หลักการนี้ในการออกแบบภาพเดวิดในทุกๆ หน้า แต่อาจจะมีการตัดทอนให้เหลือเฉพาะส่วนศีรษะของเดวิด เพราะต้องการดึงดูดเด่น ซึ่งก็คือส่วนใบหน้าที่มีเอกลักษณ์ ตามหลักการเน้นที่ลักษณะเด่น บางอย่างขององค์ประกอบจะทำให้เกิดประสิทธิภาพมากกว่า (Tactile Book Advancement Group, 2008)

หน้าปก จัดทำเป็นภาพหน้าของเดวิดจำนวน 2 ภาพ โดยใช้แผ่นยางพาราสีเนื้อขนาด 3 มิลลิเมตรทำเป็นส่วนของหน้า ใช้แผ่นยางพาราสีแดงทำเป็นปาก ส่วนพื้นใช้กระดาษแข็งสีขาวเคลือบสติ๊กเกอร์ เพื่อให้ได้ผิวสัมผัสคล้ายกับของจริงมากที่สุด ซึ่งจะช่วยให้กลุ่มตัวอย่างสามารถเชื่อมโยงภาพกับประสบการณ์ของตนเองได้ ตามคำแนะนำของอาจารย์มารีนาข้างต้น

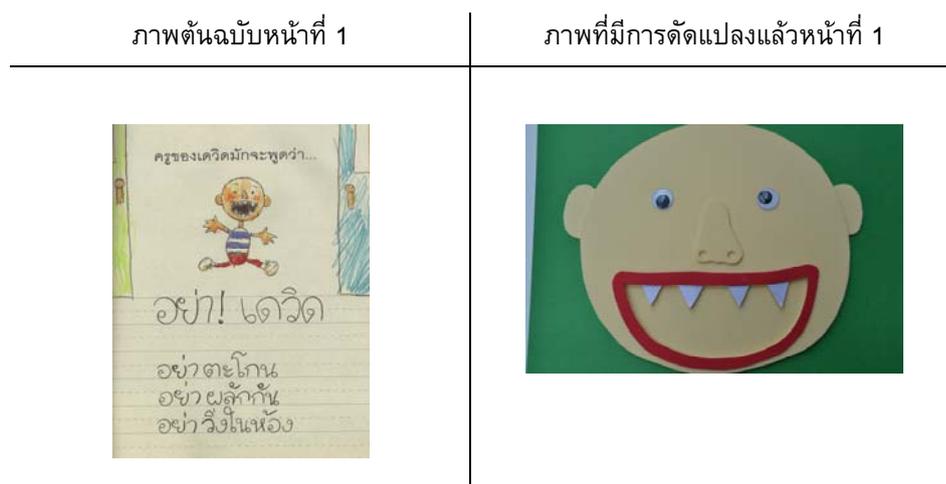
โดยภาพแรกนั้น จะเป็นภาพเดวิดหน้าตาบูดบึ้ง ส่วนภาพที่ 2 เป็นภาพเดวิดยิ้มจนเห็นฟันซี่แหลม ซึ่งเป็นลักษณะที่เด่นที่สุดของเดวิด โดยผู้วิจัยจะจัดวางภาพแรกไว้ที่มุมบนซ้ายมือ ส่วนภาพที่ 2 จัดวางไว้ที่มุมล่างขวามือ

รูปที่ 30 แสดงภาพการดัดแปลงภาพหน้าปกของเรื่องเดวิดไปโรงเรียน

จากภาพจะเห็นได้ว่า ภาพหน้าปกนั้นซับซ้อนมาก ผู้วิจัยจึงมีการลดทอนรายละเอียดให้น้อยลง

หน้าที่ 1 และหน้าที่ 8 จัดทำเป็นภาพหน้าของเดวิดที่กำลังยิ้มอย่างกว้างขนาดใหญ่ เกือบเต็มหน้า เหมือนกับภาพที่ 2 บนหน้าปก โดยใช้วัสดุเดียวกัน เพื่อให้เชื่อมโยงกันตามหลักการจากงานวิจัยเรื่อง Educational Activities Using of Picture Books for Blind Children : A Case Study (Kaneko Takeshi, 2004) และผู้วิจัยยังอยากทราบว่ากลุ่มตัวอย่าง จะรู้หรือไม่ ว่าเดวิดแสดงอารมณ์อย่างไร และมีหน้าตาเป็นอย่างไร

รูปที่ 31 แสดงภาพการดัดแปลงภาพหน้าที่ 1 ของเรื่องเดวิดไปโรงเรียน

จากภาพ จะเห็นได้ว่า ผู้วิจัยได้ลดทอนองค์ประกอบลงค่อนข้างมาก เนื่องจากเห็นว่าหน้าตาของเดวิดนั้นมีเอกลักษณ์และมีความน่าสนใจ หากดัดแปลงโดยคงภาพดั้งเดิมไว้ กลุ่มตัวอย่างอาจจะถูกดึงความสนใจไปที่แขนหรือขา และสนใจส่วนหน้าตาน้อยลง

ภาพต้นฉบับหน้าที่ 28-29

ภาพที่มีการตัดแปลงแล้วหน้าที่ 8

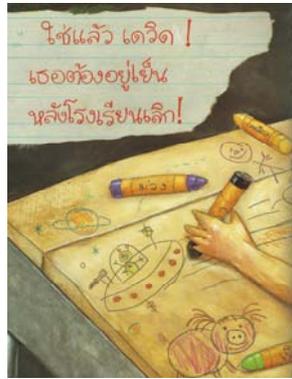

รูปที่ 32 แสดงภาพการตัดแปลงภาพหน้าที่ 8 ของเรื่องเดวิดไปโรงเรียน

จากภาพต้นฉบับ จะเห็นได้ว่า เดวิดแสดงท่าทางดีใจที่ได้รับรางวัลจากคุณครู ผู้วิจัยจึงเลือกจัดทำหน้าที่ 8 ให้เหมือนกับภาพในหน้าที่ 1 เพราะเดวิดแสดงอารมณ์และสีหน้าในลักษณะเดียวกัน นอกจากนั้นยังเป็นการเชื่อมโยงภาพทั้งสองหน้า ซึ่งจะทำให้กลุ่มตัวอย่างตีความภาพได้ง่ายขึ้นด้วย

หน้าที่ 3 สำหรับหน้านี้ผู้วิจัยได้แนวความคิดมาจากภาพในหน้าที่ 28-29 ของหนังสือต้นฉบับ ซึ่งเป็นภาพที่เดวิดขีดเขียนโต๊ะด้วยดินสอและสีจนโต๊ะสกปรก แต่ผู้วิจัยเลือกออกแบบเป็นภาพโต๊ะรกๆ ของเดวิดแทน โดยนำอุปกรณ์การเรียน เช่น ดินสอ สีเทียน เป็นต้น และของเล่นมาจัดวางไว้อย่างไม่เป็นระเบียบ แม้ว่าอุปกรณ์บางอย่างกลุ่มตัวอย่างอาจจะไม่เคยใช้ แต่ก็น่าจะเข้าใจไม่ยาก ซึ่งผู้วิจัยเห็นว่า กลุ่มตัวอย่างเคยมีประสบการณ์ถูกคุณครูเตือนเรื่องนี้มาบ้างแล้ว ซึ่งผู้วิจัยสังเกตจากการไปเยี่ยมชมโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพฯ และเห็นว่าคุณครูจะเตือนให้เด็ก ๆ ดูแลข้าวของของตนเอง อย่างวางเกะกะทิ้งไว้บนโต๊ะ

ภาพต้นฉบับหน้าที่ 24

ภาพที่มีการตัดแปลงแล้วหน้าที่ 3

รูปที่ 33 แสดงภาพการตัดแปลงภาพหน้าที่ 3 ของเรื่องเดวิดไปโรงเรียน

หน้าที่ 4 ตัดแปลงจากหน้าที่ 18 และ 19 ของหนังสือต้นฉบับ ซึ่งเป็นภาพเดวิดขนาดเต็มตัวกำลังเล่นฟุตบอลอยู่ ซึ่งผู้วิจัยเลือกออกแบบให้แขนและขาของเดวิดยื่นออกมาจากตัวอย่างชัดเจนตามหลักการที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น ผู้วิจัยได้เปลี่ยนจากฉากสนามเด็กเล่นเป็นฉากสนามหญ้าแทน เพราะง่ายต่อการจัดทำมากกว่า และเมื่อกลุ่มตัวอย่างสัมผัสบริเวณหญ้าเทียมก็จะทราบได้ทันทีว่าเป็นฉากอะไร

ภาพต้นฉบับหน้าที่ 18-19

ภาพที่มีการตัดแปลงแล้วหน้าที่ 4

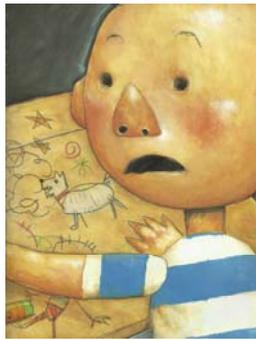

รูปที่ 34 แสดงภาพการตัดแปลงภาพหน้าที่ 4 ของเรื่องเดวิดไปโรงเรียน

หน้าที่ 6 ในฉากนี้ เดวิดถูกคุณครูทำโทษ ผู้วิจัยจึงออกแบบเป็นภาพหน้าของเดวิดที่บูดบึ้ง ไม่ได้ยิ้มแย้มเหมือนในหน้าก่อนๆ โดยใช้ยางพาราแผ่นสีแดงมาตัดเป็นรูปปากที่โค้งลง

ซึ่งการที่ผู้วิจัยออกแบบให้มีลักษณะเช่นนี้ เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้เข้าใจถึงอารมณ์ความรู้สึกของ เดวิด และยังพอที่จะเชื่อมโยงกับภาพในหน้าที่ 1 ได้

ภาพต้นฉบับหน้าที่ 25

ภาพที่มีการตัดแปลงแล้วหน้าที่ 6

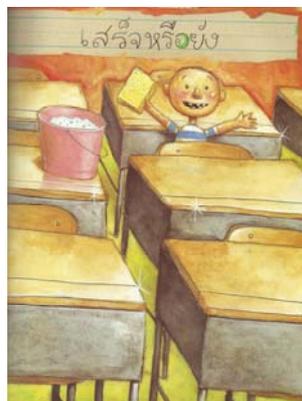

รูปที่ 35 แสดงภาพการตัดแปลงภาพหน้าที่ 6 ของเรื่องเดวิดไปโรงเรียน

จากภาพต้นฉบับและภาพที่ตัดแปลงแล้ว จะเห็นได้ว่า ผู้วิจัยออกแบบให้สีหน้าของเดวิดมีลักษณะ คล้ายกัน เพื่อมิให้สูญเสียอรรถรสของเรื่องราวดั้งเดิมไปมาก

หน้าที่ 7 ผู้วิจัยตัดแปลงจากหน้าที่ 27 ซึ่งเป็นฉากที่เดวิดเซ็ดดูโต๊ะทั้งหมดจนสะอาด แต่ผู้วิจัยเห็นว่าตัดแปลงค่อนข้างยาก เพราะมีความซับซ้อนเป็นอย่างมาก ดังที่ได้กล่าวไปแล้ว ว่าไม่ควรที่จะจัดทำภาพที่ซับซ้อนจนเกินไป (Tactile Book Advancement Group, 2008) ดังนั้น ผู้วิจัยจึงออกแบบให้ง่ายขึ้น โดยใช้ภาพไม้กวาดที่จัดทำขึ้นให้มีลักษณะคล้ายกับของจริง

ภาพต้นฉบับหน้าที่ 27

ภาพที่มีการตัดแปลงแล้วหน้าที่ 7

รูปที่ 36 แสดงภาพการตัดแปลงภาพหน้าที่ 7 ของเรื่องเดวิดไปโรงเรียน

3.1.2. ภาพที่กลุ่มตัวอย่างสามารถเล่นได้

ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีนี้ ในกรณีที่ภาพต้นฉบับนั้น มีลักษณะที่สามารถทำให้เกิดการกระทำ หรือการผจญภัยได้ ตามหลักการของวิริยะ สิริสิงห (2537) ที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น นอกจากนี้ และยังออกแบบให้ภาพเหล่านี้ยังมีความเชื่อมโยงกับข้อความที่มีลักษณะเป็นคำสั่ง หรือคำถามที่ช่วยกระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างต้องการที่จะสัมผัสกับภาพ สำหรับการดัดแปลงโดยใช้วิธีนี้นั้น มีดังนี้

หน้าที่ 2 สำหรับหน้าที่นี้ ผู้วิจัยออกแบบใหม่ทั้งหมด เป็นภาพเดวิดยืนอยู่หลังผ้ามา่าน เพื่อแอบซ่อนคุณครู ซึ่งการที่ผู้วิจัยออกแบบเช่นนี้ เนื่องจากเห็นว่ากลุ่มตัวอย่างน่าจะเข้าใจได้ง่าย และส่วนใหญ่น่าจะเคยสัมผัสกับผ้ามา่านมาบ้างแล้ว เพราะเป็นสิ่งที่ใกล้ตัวกลุ่มตัวอย่าง โดยผู้วิจัยได้จัดทำภาพเดวิดขนาดเต็มตัว ตามหลักการการวาดภาพคนที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น

รูปที่ 37 แสดงภาพผ้ามา่านที่ใช้บังตัวเดวิด ซึ่งสามารถเลื่อนเปิดปิดได้ง่าย

หน้าที่ 5 ผู้วิจัยออกแบบให้เป็นฉากที่เดวิดเอาดินสอของเพื่อนไปซ่อน ดังนั้น จึงจัดทำเป็นภาพบริเวณกระเป๋าสีของเดวิด ที่มีดินสอซ่อนอยู่ ซึ่งกลุ่มตัวอย่าง จะค้นหาเจอได้ไม่ยาก ซึ่งการที่ผู้วิจัยออกแบบเช่นนี้ เพราะเห็นว่า การที่มีเกมเล็กๆ น้อยๆ ให้เด็กเล่นนั้น จะช่วยให้กลุ่มตัวอย่างไม่เบื่อ และทำให้พวกเขาสนใจตัวหนังสือภาพมากขึ้นด้วย

รูปที่ 38 แสดงภาพกระเป๋าสีและดินสอที่เดวิดเอามาซ่อนไว้

3.2. การดัดแปลงและออกแบบข้อความ

จากการที่ผู้วิจัยได้ออกแบบภาพใหม่เกือบทั้งหมด ทำให้มีอาจใช้ข้อความเดิมจากหนังสือต้นฉบับได้ ดังนั้น จึงได้ออกแบบข้อความใหม่ อย่างไรก็ตาม ผู้วิจัยยังคงออกแบบข้อความให้มีลักษณะเป็นคำพูดที่คุ้นหูพูดกับเดวิดเช่นเดิม เพราะเห็นว่า บทสนทนาที่ดีจะต้องมีความสมจริง ทำให้เกิดความน่าสนใจและมีชีวิตชีวา (มาโนช ดินลานสกุล, 2547)

3.2.1. การออกแบบข้อความใหม่

โดยออกแบบให้มีความเชื่อมโยงกับภาพตามหลักการที่ได้อ้างอิงไปแล้วข้างต้น และมีลักษณะเป็นภาษาพูดด้วย

หน้าที่ 2 เป็นฉากที่เดวิดแอบซ่อนคุณครูลูกอยู่หลังผ้าม่าน ผู้วิจัยได้ออกแบบข้อความดังนี้

“เดวิด! เธออยู่ที่ไหน ออกมาเดี๋ยวนี้ละ”

ข้อความดังกล่าว ผู้วิจัยตั้งใจที่จะให้เป็นประโยคคำถาม เพื่อชี้แจงให้กลุ่มตัวอย่าง อยากรู้ว่าเดวิดซ่อนอยู่ที่ไหน ผ้าที่พวกเขาจับอยู่คืออะไร

หน้าที่ 3 เป็นภาพโต๊ะอันแสนรกของเดวิด ผู้วิจัยได้ออกแบบข้อความว่า

“เดวิด! โต๊ะของเธอนี่รกจริง ๆ”

เพื่อให้กลุ่มตัวอย่าง ทราบว่าเหตุการณ์ในหน้านี้เป็นอย่างไร แต่การที่ไม่บอกว่าบนโต๊ะ มีอะไรบ้าง เพราะอยากให้เด็กรู้จักสำรวจและค้นหาองค์ประกอบต่าง ๆ

หน้าที่ 5 เป็นฉากที่เดวิดเอาดินสอของเพื่อนไปซ่อน ซึ่งผู้วิจัยใช้หลักการออกแบบข้อความเช่นเดียวกับหน้าที่ 2 เพราะอยากให้กลุ่มตัวอย่าง รู้จักตั้งคำถามว่าช่องที่พวกเขาหยิบดินสอออกมานั้นคืออะไร

ข้อความสำหรับหน้าที่ 5 มีดังนี้

“เดวิด! เธอเอาดินสอของเพื่อนไปซ่อนที่ไหน”

ส่วนข้อความในหน้าอื่นๆ จะมีการดัดแปลงเฉพาะบางคำเท่านั้น เนื่องจากอาจารย์ขวัญชนก หมั่นคำ ได้ชี้แนะว่าควรจะใช้คำพูดที่ทำให้เด็กเห็นภาพได้ชัดเจนขึ้น ซึ่งคำเหล่านี้ควรจะเป็นคำพูดที่เด็กๆ เคยได้ยินจากคุณครู

หน้าที่ 1 เลือกใช้ข้อความเดิมทั้งหมด เพราะเห็นว่าเป็นข้อความที่บ่งบอกถึงนิสัยของเดวิดได้เหมาะสมแล้ว ข้อความดังกล่าว มีดังนี้

ครูของเดวิดมักจะพูดว่า “อย่า! เดวิด” “อย่าตะโกน” “อย่าผลักรัน” “อย่าวิ่งในห้อง”

หน้าที่ 4 ในส่วนนี้ ผู้วิจัยเห็นว่าน่าจะใช้ข้อความในการอธิบายเหตุการณ์ในภาพให้ชัดเจนขึ้น แม้ว่ากลุ่มตัวอย่าง จะทราบว่าเดวิดกำลังอยู่ในช่วงพัก แต่ก็ยังไม่ทราบอยู่ดีว่าจริงๆ แล้ว เดวิดกำลังทำอะไร ดังนั้น จึงดัดแปลงเป็นข้อความดังนี้

ตารางที่ 16 การดัดแปลงข้อความหน้าที่ 4 ของเรื่องเดวิดไปโรงเรียน	
ข้อความดั้งเดิมหน้าที่ 19	ข้อความที่ดัดแปลงแล้วหน้าที่ 4
หน้าที่ 19 : “เดวิด! หมดเวลาพักแล้ว!”	“หมดเวลาเล่นแล้ว เดวิด!”

หน้าที่ 6

ตารางที่ 17 การดัดแปลงข้อความหน้าที่ 6 ของเรื่องเดวิดไปโรงเรียน	
ข้อความดั้งเดิมหน้าที่ 24	ข้อความที่ดัดแปลงแล้วหน้าที่ 6
หน้าที่ 24 : “ใช่แล้ว เดวิด! เธอต้องอยู่เย็นหลังโรงเรียนเล็ก!”	“ใช่แล้ว! เดวิด เธอต้องถูกทำโทษหลังโรงเรียน”

การที่ผู้วิจัยเปลี่ยนจากคำว่า “อยู่เย็น” เป็น “ถูกทำโทษ” นั้น เพราะคิดว่ากลุ่มตัวอย่าง จะเข้าใจได้ดีกว่า

หน้าที่ 7

ตารางที่ 18 การตัดแปลงข้อความหน้าที่ 7 ของเรื่องเดวิดไปโรงเรียน	
ข้อความดั้งเดิมหน้าที่ 26-27	ข้อความที่ตัดแปลงแล้วหน้าที่ 7
“เดวิด! เสร็จหรือยัง”	“สะอาดมาก เดวิด!”

การใช้ข้อความดังกล่าวแม้จะทำให้กลุ่มตัวอย่างทราบว่าเดวิดกำลังทำความสะอาดห้องอยู่ อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างก็ยังคงตอบคำถามที่ว่าเดวิดทำความสะอาดห้องอย่างไร กวาดถู หรือปัดฝุ่น

หน้าที่ 8 เป็นคำชมเชยของคุณครู ซึ่งผู้วิจัยใช้คำว่า “เก่งมาก! เดวิด” แทนคำว่า “ดีมาก! เดวิด” เพราะดูเป็นภาษาพูดมากกว่า คำว่า “ดีมาก” ซึ่งน่าจะเหมาะกับการเขียนลงบนสมุดการบ้านของกลุ่มตัวอย่างมากกว่า

ตารางที่ 19 การตัดแปลงข้อความหน้าที่ 8 ของเรื่องเดวิดไปโรงเรียน	
ข้อความดั้งเดิมหน้าที่ 29	ข้อความที่ตัดแปลงแล้วหน้าที่ 8
“ดีมาก! เดวิด”	“เก่งมาก! เดวิด”

3.3. การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญและการแก้ไขหนังสือภาพ

โดยส่วนใหญ่แล้ว หนังสือเล่มนี้ไม่ต้องแก้ไขมากนัก อาจารย์มารีนาเพียงแต่แนะนำว่า ในภาพเดวิดเต็มตัวและภาพเสื้อของเดวิด ควรจะติดกระดุมเสื้อด้วย เพื่อให้สมจริงมากยิ่งขึ้น ดังนี้

ภาพที่ตัดแปลงแล้วหน้าที่ 5

ภาพที่แก้ไขแล้วหน้าที่ 5

รูปที่ 39 แสดงภาพการตัดแปลงภาพหน้าที่ 8 ของเรื่องเดวิดไปโรงเรียน

3.4. หลักที่ผู้วิจัยใช้ในการตัดแปลงและออกแบบหนังสือภาพเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็นเรื่อง “เดวิดไปโรงเรียน”

3.4.1. หลักในการตัดแปลงและออกแบบภาพ

- การตัดแปลงเป็นภาพเพื่อการสัมผัส

ในส่วนนี้ผู้วิจัยเลือกตัดแปลงโดยใช้หลักการจัดทำภาพ “คน” ที่ควรวาดให้คนหรือสัตว์นั้นๆ หันหน้าตรงมายังผู้อ่าน และควรวาดเต็มตัว โดยแขนและขาจะต้องยื่นออกจากร่างกายอย่างชัดเจน และยังมีการดึงจุดเด่น ซึ่งก็คือส่วนใบหน้าของเดวิดที่มีเอกลักษณ์ ตามหลักการเน้นที่ลักษณะเด่นบางอย่างขององค์ประกอบจะทำให้เกิดประสิทธิภาพมากกว่า

- การออกแบบภาพให้เกิดการกระทำ

โดยจัดทำเป็นภาพที่กลุ่มตัวอย่างสามารถเล่นได้ ผู้วิจัยเลือกใช้วิธีนี้ ในกรณีที่ภาพต้นฉบับนั้น มีลักษณะที่สามารถทำให้เกิดการกระทำหรือการผจญภัยได้ โดยออกแบบให้ภาพเหล่านี้ยังมีความเชื่อมโยงกับข้อความที่มีลักษณะเป็นคำสั่ง หรือคำถามที่ช่วยกระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่างต้องการที่จะสัมผัสกับภาพ

3.4.2. หลักในการตัดแปลงและออกแบบข้อความ

คงข้อความที่มีลักษณะเป็นคำพูดของคุณครูไว้ และในส่วนของภาพที่มีการออกแบบใหม่ นั้น ผู้วิจัยจะออกแบบข้อความใหม่ให้สอดคล้องกับภาพ โดยใช้ข้อความที่มีลักษณะเป็นคำพูดของคุณครูเช่นกัน

บทที่ 5

การทดสอบการรับรู้ ทักษะคิด และสุนทรียรสจากหนังสือภาพ

เพื่อเด็กพิการทางการมองเห็น

การทดสอบการรับรู้ ทักษะคิด และสุนทรียรสจากหนังสือภาพสำหรับเด็กพิการทางการมองเห็นนั้น ผู้วิจัยจะทำการทดสอบกับเด็กพิการทางการมองเห็นอายุ 6-8 ปี จำนวน 16 คน โดยเด็กทั้งหมดเป็นนักเรียนของโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพฯ

ในการทดสอบแต่ละครั้ง ผู้วิจัยจะเลือกทดสอบกลุ่มตัวอย่างครั้งละ 2 คน เพื่อให้สามารถสังเกตได้อย่างทั่วถึง ซึ่งก่อนการทดสอบเด็กแต่ละคู่ ผู้วิจัยจะอธิบายเกี่ยวกับตัวหนังสือแต่ละเล่มสั้นๆ เช่น บอกว่าเป็นเรื่องราวของยักษ์ใจดีสองตน เป็นต้น เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างได้ข้อมูลเล็กน้อยก่อนที่จะเริ่มทดสอบ และจะมีการถามถึงองค์ประกอบต่างๆ เมื่ออ่านจบในหน้าที่ผู้วิจัยสนใจ เพราะเกรงว่า หากอ่านจบแล้วค่อยมาถาม กลุ่มตัวอย่าง อาจจะลืมได้ โดยบรรยากาศในการเล่นนั้น นอกจากผู้วิจัยแล้ว ยังมีอาจารย์ขวัญชนก หมั่นคำ อาจารย์ประจำวิชาสังคมศึกษาของโรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพฯ มาร่วมสังเกตการณ์และอ่านด้วย รวมถึงบอกลักษณะของเด็กแต่ละคน ทั้งยังช่วยกระตุ้นให้เด็ก ๆ ที่ขี้อายตอบคำถามต่างๆ แม้ว่าจะเล่าให้กลุ่มตัวอย่างฟังครั้งละ 2 คน แต่กลุ่มตัวอย่างคนอื่นๆ ที่รอรับการทดสอบก็สามารถมาฟังด้วยได้ เพราะกลุ่มตัวอย่างทั้งหมดจะนั่งรวมอยู่ในห้องเดียวกัน นอกจากนั้น ในขณะที่ผู้วิจัยกำลังทดสอบอยู่ หากมีหนังสือเล่มอื่นวาง ก็อนุญาตให้กลุ่มตัวอย่างที่ว่างอยู่หยิบยืมไปอ่านได้

สำหรับเรื่องยักษ์สองตนนั้น เรื่องนี้จะมีเกมสอดแทรกในและหน้า ดังนั้น ในบางหน้า ผู้วิจัยจะเว้นช่วงหลังจากการอ่านในแต่ละประโยค เพื่อให้กลุ่มตัวอย่าง มีเวลาเล่นเกม หรือสัมผัสรูปภาพ ซึ่งผู้วิจัยจะอธิบายถึงวิธีการอ่านต่อไป ส่วนเรื่องวงยาวๆ ของข้างอัลเฟรดมีภาพที่ค่อนข้างละเอียด ผู้วิจัยจึงเว้นช่วงในการอ่านค่อนข้างบ่อย เพราะอยากให้กลุ่มตัวอย่างที่อาจจะรับรู้ได้ช้า ค่อยๆ สัมผัสภาพทั้งหมดอย่างค่อยเป็นค่อยไป ส่วนเรื่องเดวิดไปโรงเรียนนั้น จะมีการใส่อารมณ์ลงไปในการอ่านมากกว่าเรื่องอื่นๆ เพราะตัวข้อความมีลักษณะเป็นคำพูด คำสั่ง และคำถาม

หลังจากจบคู่ที่ 3 ผู้วิจัยสังเกตว่า กลุ่มตัวอย่าง จะชอบเรื่องยักษ์สองตนมากที่สุด จึงนำเรื่องนี้มาอ่านให้กลุ่มตัวอย่าง ที่เหลือฟังเป็นเรื่องสุดท้าย และอ่านเรื่องเดวิดไปโรงเรียน กับเรื่องวงยาวๆ ของซังอัลเฟรดก่อนตามลำดับ เพราะเห็นว่าเรื่องเดวิดไปโรงเรียนมีเนื้อหาที่ไม่ยาวมาก น่าจะเหมาะกับการอ่านให้กลุ่มตัวอย่างฟังเป็นเรื่องแรก

การทดสอบเด็กพิการทางการมองเห็นนั้น จะทำการทดสอบเป็นคู่ๆ จำนวน 10 คู่ ดังนี้

คู่ที่ 1

ได้แก่ เด็กหญิงอายุ 8 ปี คนแรกเป็นเด็กที่มีความตั้งใจและสนใจในตัวหนังสือทุกเล่มเป็นอย่างมาก มีความเป็นผู้ใหญ่ ในขณะที่เด็กอีกคนเป็นเด็กที่ค่อนข้างขี้อายและไม่มั่นใจในตัวเอง ไม่ค่อยสัมผัสภาพแต่ชอบฟังมองดูมากกว่า ทั้งคู่เป็นเด็กตาบอดเลื่อนราง

คู่ที่ 2

ได้แก่ เด็กหญิงอายุ 7 ปี เป็นเด็กตาบอดเลื่อนรางที่มีความเชื่อมั่นในตนเอง เป็นผู้นำของเพื่อนๆ และเป็นพี่ชั้นชมของอาจารย์ขวัญชนก กระตือรือร้นสนใจในตัวหนังสือเป็นอย่างมาก กล่าวพูดกล้าแสดงความคิดเห็นของตัวเอง และเด็กชายอายุ 7 ปี เป็นเด็กเรียบร้อยแต่ก็มั่นใจในตัวเอง กล่าวพูดกล้าถามในสิ่งที่ตนไม่รู้ และมั่นใจในตัวเอง ซึ่งอาจารย์ขวัญชนกได้กล่าวกับผู้วิจัยว่าเด็กชายคนนี้มีลักษณะเป็น “คุณชาย” ที่สุภาพและมีมารยาท

คู่ที่ 3

ได้แก่ เด็กชายอายุ 8 ปี คนแรกเป็นเด็กที่ตาบอดสนิท มีนิสัยร่าเริง และพูดคุยเก่ง แต่มักจะทำตามเพื่อน และให้ความสนใจในทุกสิ่งที่เพื่อนพูดถึง ในขณะที่อีกคนนั้น เป็นเด็กตาบอดเลื่อนราง กล่าวแสดงออก เป็นผู้นำในหมู่เด็กผู้ชาย พูดจาเสียงดังชัดถ้อยชัดคำ

คู่ที่ 4

ได้แก่ เด็กชายอายุ 7 ปี และเด็กชายอายุ 8 ปี ทั้งคู่เป็นเด็กตาบอดสนิท กระตือรือร้นและสนใจในตัวหนังสือมาก แต่เด็กชายอายุ 7 ปีจะค่อนข้างมีความมั่นใจในตัวเองมากกว่า และเรียนรู้ได้เร็วกว่าเล็กน้อย

คู่ที่ 5

ได้แก่ เด็กชายอายุ 7 ปี เป็นเด็กที่ค่อนข้างเงียบ แต่ขี้มก่ง ลักษณะท่าทางดูเป็นผู้ใหญ่ ไม่ค่อยชอบตอบคำถาม แต่ก็ให้ความสนใจในตัวหนังสือดี กลุ่มตัวอย่างคนนี้จะจขงขออ่านพร้อมกับเด็กชายอายุ 8 ปีที่ทดสอบไปแล้วในคู่ที่ 3 โดยให้เหตุผลว่าเป็นเพื่อนสนิทกัน และผู้วิจัยยังสังเกตด้วยว่า เด็กชายอายุ 8 ปีคนนี้มีลักษณะเป็น “หัวหน้า” ที่มีอิทธิพลและเป็นที่ยื่นชอบในหมู่เด็กผู้ชาย เด็กผู้ชายเกือบทุกคนต้องการที่จะเล่นและอ่านหนังสือพร้อมกับเด็กคนนี้นอกจากนั้น ในขณะที่ทำการทดสอบ ก็ยังมีเด็กหญิงอายุ 7 ปีจากคู่ที่ 2 และเด็กชายอายุ 7 ปีจากคู่ที่ 4 มายืนฟังและสัมผัสสภาพอยู่ใกล้ๆ ด้วย

คู่ที่ 6

ได้แก่ เด็กหญิงอายุ 8 ปี เป็นเด็กที่เงียบและขี้กลัว ไม่ค่อยพูดจกกับใคร และจะพูดเฉพาะกับเพื่อนสนิทเท่านั้น และเมื่อผู้วิจัยชวนมาอ่านหนังสือด้วยกัน ก็มีท่าทีไม่ยอมมาอ่าน แต่เมื่อเด็กชายจากคู่ที่ 2 ซึ่งเป็นคนสุภาพและใจดีอาสาว่าจะมาอ่านด้วย เด็กหญิงจึงตกลง

คู่ที่ 7

ได้แก่ เด็กหญิงอายุ 9 ปี คนแรกเป็นคนที่พูดคุยเก่ง กล้าแสดงออก และรู้เรื่องดารานักแสดงมาก ส่วนเด็กหญิงอีกคนนั้นพูดน้อยกว่า แต่เมื่อถามคำถามก็ตอบได้จะฉาน มีความมั่นใจในตนเอง และชอบเรื่องดารานักแสดงเหมือนกัน อายุของทั้งคู่มากเกินกว่ากลุ่มตัวอย่างที่ผู้วิจัยกำหนดไว้ และผู้วิจัยก็เพิ่งมาทราบตอนที่นำหนังสือมาให้ห้องอ่านแล้ว ประกอบกับทั้งคู่มาพร้อมกับเด็กคนอื่น ๆ ซึ่งได้อ่านกันทุกคน หากไม่ได้อ่านก็อาจจะไม่เข้าใจและเสียใจได้ อย่างไรก็ตาม มิได้นำห้องทั้งสองคนมารวมไว้ในกรวิจัย

คู่ที่ 8

ได้แก่ เด็กชายอายุ 6 ปี เด็กชายคนแรกเวลาอยู่กับเพื่อน ๆ จะร่าเรึง แต่เวลาอยู่กับอาจารย์ขวัญชนกหรือผู้วิจัยจะค่อนข้างเงียบ ส่วนอีกคนเป็นคนพูดคุยเก่ง แต่ในเวลาที่ยถามคำถาม ห้องจะค่อนข้างล้งเลใจ และมักจะรอให้เพื่อนตอบก่อน

คู่ที่ 9 และคู่ที่ 10

เนื่องมาจากกลุ่มตัวอย่าง จำเป็นต้องไปเรียนต่อ ผู้วิจัยจึงให้กลุ่มตัวอย่าง อีก 4 คนที่ เหลือออกมาอ่านหนังสือพร้อมกัน เพื่อประหยัดเวลา ได้แก่ เด็กหญิงอายุ 6 ปี เป็นเด็กที่ร่าเริง กล้าแสดง และชอบมาพูดคุยกับผู้วิจัย เด็กชายอายุ 8 ปี เป็นเด็กที่ค่อนข้างเงิบขริม ขี้อาย ไม่ค่อยพูดคุยกับผู้วิจัย แต่กับเพื่อนจะพูดคุยเป็นปกติ เด็กหญิงอายุ 6 ปี เป็นเด็กที่ยิ้มเก่ง แต่ไม่ค่อยซักถาม ส่วนเด็กหญิงอายุ 7 ปีเป็นเด็กที่กระตือรือร้น พูดจาฉะฉาน และตรงต่อเวลา และมีความเป็นผู้นำ

เมื่อทดสอบการรับรู้ ทักษะคิด และสุนทรียรสจากหนังสือภาพสำหรับเด็กพิการทางการมองเห็นแล้ว ได้ผลดังนี้

1. ด้านการรับรู้

เรื่องวงยาวๆ ของช่างอัลเฟรด

ความสนใจและการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่าง แบ่งออกเป็น 3 ระดับโดยสังเกตจากการใช้มือ ในการสัมผัส และการอธิบายหรือแสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับองค์ประกอบต่างๆ

- เด็กที่สนใจองค์ประกอบทั้งหมด ทั้งองค์ประกอบหลักและองค์ประกอบที่มีขนาดเล็ก กลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้จะใช้มือคลำและสัมผัสทุกส่วนของแต่ละหน้าอย่างละเอียดลออ เด็กกลุ่มนี้มีจำนวน 3 คนด้วยกัน เป็นเด็กที่มั่นใจในตัวเอง และอยากรู้อยากเห็น สามารถเข้าใจ องค์ประกอบส่วนใหญ่ได้ด้วยตัวเองโดยที่ผู้วิจัยไม่ต้องอธิบายมากนัก เนื่องจากทั้ง 3 คนเป็นเด็กที่มีความกระตือรือร้นในการใช้ “มือ” เพื่อสัมผัสสองประกอบทุกซอกทุกมุมในแต่ละหน้า และหากไม่เข้าใจก็จะกล้าถามทันที ส่วนองค์ประกอบใดที่เข้าใจ ก็จะพูดและอธิบายถึง องค์ประกอบเหล่านั้นขึ้นมาเองโดยไม่ต้องซักถาม ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสามารถทราบได้ว่าเด็กกลุ่มนี้ มีความเข้าใจในตัว “ภาพ”

- เด็กที่สนใจเฉพาะองค์ประกอบหลักเท่านั้น กลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้จะสัมผัสเฉพาะ องค์ประกอบที่ผู้วิจัยอ่านหรือพูดถึงเท่านั้น หรือในอีกแง่หนึ่ง พวกเขาเพียงแค่ว่า “วาง” มือลงบน หนังสือ ซึ่งมักจะเจอองค์ประกอบหลักที่ผู้วิจัยจัดทำให้มีขนาดใหญ่หรือหนาขึ้นมากกว่า องค์ประกอบอื่นๆ อยู่แล้ว และจะใช้มือสัมผัสเฉพาะองค์ประกอบที่พวกเขาจำเป็นต้องเป็น

องค์ประกอบแรกเท่านั้น แม้ว่าผู้วิจัยจะแนะนำว่ามีองค์ประกอบอื่นๆ ด้วย กลุ่มตัวอย่างก็มีได้สนใจที่จะขยับมือเพื่อไปสัมผัส

จากการสังเกตของผู้วิจัย พบว่า ที่กลุ่มตัวอย่างมีปฏิกริยาเช่นนี้ เพราะส่วนหนึ่งเป็นเด็กที่ขี้อายและไม่มีความกล้า จึงทำให้ไม่กล้าที่จะขยับมือหรือคลำส่วนต่างๆ ในขณะที่เด็กบางคนเป็นเด็กที่ไม่ต้องการจะสัมผัสหรือรับรู้องค์ประกอบ เพียงแต่ต้องการจะอ่านให้จบไปเท่านั้น สังเกตจากท่าทีที่มีลักษณะลุกลี้ลุกกลนและรำคาญใจ อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างนี้มักจะไม่ค่อยตอบคำถามของผู้วิจัยที่ถามเกี่ยวกับลักษณะขององค์ประกอบต่างๆ แต่หากเป็นบุคคลที่มีอิทธิพลอย่างอาจารย์ขวัญชนกคอยกระตุ้น พวกเขาจึงจะตอบ

- เด็กที่สนใจองค์ประกอบใหญ่เป็นหลัก แต่เมื่อถูกกระตุ้นจากเพื่อน ครู หรือผู้วิจัยจึงให้ความสนใจต่อองค์ประกอบที่มีขนาดเล็ก กลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้มีจำนวนมากที่สุด จะเน้นสัมผัสที่องค์ประกอบใหญ่ๆ มากกว่า เพราะเป็นสิ่งที่อยู่ในข้อความที่พวกเขาได้อ่านหรือได้ฟัง แต่เมื่อได้ฟังเพื่อนๆ พูดว่ามีองค์ประกอบนั้น องค์ประกอบนี้ด้วย น้องก็ให้ความสนใจ และอยากสัมผัสจับต้องบ้าง นั่นเป็นเพราะ กลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้เป็นเด็กที่แม่ทำที่ภายนอกจะเป็นเด็กรำเรง แต่กลับไม่ค่อยมั่นใจในตัวเอง จะต้องฟังพาและคอยฟังว่าเพื่อนจะตอบอะไรอยู่ตลอดเวลา และเมื่อสิ่งที่เพื่อนพูดตรงกับสิ่งที่ตนเองคิด พวกเขาจึงจะแสดงความคิดเห็นออกมา อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างบางคนนั้น มีลักษณะเป็นเด็กที่เจี๊ยบขริ่ม และไม่กล้าใช้มือสัมผัสมาก แต่จะ “เก็บรายละเอียด” ต่างๆ จากการฟังสิ่งที่เพื่อนและผู้วิจัยพูดคุยกัน แล้วจึงค่อยใช้มือคลำหาองค์ประกอบนั้น กล่าวโดยสรุปคือ กลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้จะต้องมีบางสิ่งบางอย่างที่ช่วยสนับสนุนหรือกระตุ้นความคิด จึงจะกล้าตอบสัมผัสและกล้าตอบคำถาม

อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างเกือบทุกคนสามารถตอบข้อคิดที่ได้จากเรื่องได้ เช่น “ภาคภูมิใจในตนเอง” “ภูมิใจในสิ่งที่ตัวเองทำดี” หรือ “จงพอใจในวงของตัวเอง” โดยกลุ่มตัวอย่างกลุ่มแรกจะตอบด้วยความมั่นใจ ส่วนกลุ่มที่ 3 หากให้ตอบก่อน พวกเขามักจะลังเล และตอบไม่เต็มเสียงเท่าใดนัก แต่หากได้ตอบหลังจากเพื่อน จะมีความมั่นใจมากขึ้น และคำตอบที่ได้แม้ว่าจะมีความหมายเหมือนกับเพื่อน แต่จะมีการใช้คำพูดและภาษาที่ต่างกัน ในขณะที่เด็กกลุ่มที่ 2 นั้น มีเพียงบางคนเท่านั้นที่ตอบหรือกล้าตอบคำถามเหล่านี้

เรื่องยักษ์สองตน

แบ่งการรับรู้ของกลุ่มตัวอย่าง ออกเป็น 2 ส่วนคือ

- การรับรู้และความสนใจในภาพที่มีเกมสอดแทรกอยู่ในหนังสือเรื่องนี้ จะมีเกมให้กลุ่มตัวอย่างได้เล่น ได้แก่ เกมตัวต่อ เกมติดตุ๊กตาสัตว์และตุ๊กตาเด็ก และเกมดึงชิ้นส่วนที่กำหนด ซึ่งในเกมต่อตัวต่อนั้นมีเพียงเด็กหญิงอายุ 7 ปีจากคูที่ 2 เท่านั้นที่ต่อตัวต่อทั้งหมดได้ และต่อได้อย่างรวดเร็ว ซึ่งจากคำบอกเล่าของอาจารย์ขวัญชนก กลุ่มตัวอย่างนี้เป็นเด็กที่เก่ง มีไหวพริบ และสนใจจะทำกิจกรรมต่างๆ เหมือนเด็กทั่วไป ประกอบกับการที่เป็นเด็กตาบอด เลื่อนลงจึงพอจะมองเห็นได้บ้าง ทำให้สามารถต่อตัวต่อได้ และยังเข้าใจด้วยว่าตัวต่อแต่ละชิ้นเป็นก้อนดินที่นำมาถมจนกลายเป็นภูเขา เรียกได้ว่าสามารถเชื่อมโยงภาพเข้ากับเรื่องราวที่ได้อ่านได้ฟังได้ ในขณะที่กลุ่มตัวอย่างที่เหลือนั้นไม่สามารถต่อตัวต่อทั้งหมดได้ บางคนอาจจะสามารถต่อตัวต่อได้ตรงกับช่อง ถ้าผู้วิจัยต่อไว้ให้ 2-3 ตัว ซึ่งบางคนก็ใช้เวลานาน บางคนก็ต่อได้อย่างรวดเร็ว โดยกลุ่มตัวอย่างเหล่านี้ มักจะค่อยๆ สัมผัสที่ตัวต่อ ทั้งด้านหน้าและด้านหลัง อย่างละเอียดลออ และสัมผัสบริเวณช่องที่เว้นไว้ให้ต่อด้วย จึงจะตัดสินใจต่อลงไป ในขณะที่กลุ่มตัวอย่าง อีกกลุ่มสนใจแต่จะต่อตัวต่อลงบนช่องว่าง โดยไม่สนใจว่าต่อได้ถูกต้องตรงกับช่องหรือไม่ อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างโดยส่วนใหญ่ไม่ได้สนใจว่าเกมที่เขาเล่นนั้นเชื่อมโยงกับเรื่องราวหรือไม่ อย่างไร เพราะเมื่อทราบว่ามีเกม จะสนใจที่จะ “เล่น” เกมมากกว่า โดยเลิกสัมผัสอักษรเบรลล์ไปเลย อาจกล่าวได้ว่ากลุ่มตัวอย่างรู้สึกว่ “เกม” นั้นแยกออกจากส่วนที่เป็น “เนื้อหา” มิได้มีความเชื่อมโยงสอดคล้องกัน

ในส่วนของเกมที่ทำให้ทุกคนสามารถดึงชิ้นส่วนออกมาได้ ทุกคนสามารถทำได้ทันที แต่มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นที่เข้าใจว่า “ภาพ” ในหน้านี้ คือ เข้าใจว่าเมื่อดึงชิ้นส่วนออกมาแล้ว ส่วนที่เป็นถนนคือส่วนช่องว่างที่อยู่บนภูเขา แต่กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่กลับเข้าใจว่า ชิ้นส่วนที่เป็นแท่งโค้งๆ ยาวๆ ที่พวกเขาดึงออกมานั้นคือถนนมากกว่า นั่นอาจเป็นเพราะ ตามการรับรู้และการเกิดความคิดรวบยอดของเด็กพิการทางการมองเห็น ที่กล่าวว่า เด็กจะไม่สามารถรับรู้องค์ประกอบที่ใหญ่เกินกว่าการสัมผัสด้วยมือทั้งหมดได้ ดังนั้น เด็กๆ อาจจะไม่ทราบว่าถนนนั้นมีลักษณะเป็นช่องเป็นแถว แยกออกมาจากตึกรามบ้านช่อง แต่เข้าใจไปว่าถนนนั้นมีลักษณะยาวๆ มากกว่า แต่สำหรับการติดตุ๊กตาสัตว์ นั้นกลุ่มตัวอย่างทุกคนสามารถทำได้ โดยใช้เวลาไม่ต่างกันมากนัก และหลายคนยังนำเอาตุ๊กตาสัตว์มาเล่น และแต่งเรื่องราวขึ้นมาเอง เช่น

สมมติว่าตัวเองเป็นสัตว์ที่วิ่งเล่นไปตามภูเขา หรือสมมติว่าตุ๊กตาสองตัวนี้เป็นเจ้าหญิง ตนเองเป็นยักษ์ใจร้าย คอยหักคอตุ๊กตา เป็นต้น ในขณะที่เดียวกัน ซึ่งในส่วนนี้กลุ่มตัวอย่างเกือบครึ่งยังสนใจในการนำสัตว์ไปไว้บนภูเขา หรือนำตุ๊กตาไปเที่ยวสวนสัตว์ คือ ยังสามารถเชื่อมโยงเกมกับเรื่องราวเข้าด้วยกันได้ ในขณะที่เดียวกัน กลุ่มตัวอย่างที่เหลือสนใจเฉพาะการเล่นตุ๊กตาเท่านั้น โดยมีได้ให้ความสนใจในตัวเรื่องราวอีกต่อไป

- การรับรู้และความสนใจในภาพที่กลุ่มตัวอย่างสามารถเล่นได้ สำหรับหน้าที่ 6 ซึ่งออกแบบเป็นประตูให้กลุ่มตัวอย่าง เปิด-ปิดเล่นได้ กลุ่มตัวอย่าง แต่ละคนจะแสดงอาการตื่นเต้น และเปิดปิดประตูไปมาหลายๆ ครั้ง ซึ่งเป็นเพราะ กลุ่มตัวอย่างรู้สึกว่ ภาพนี้เชื่อมโยงกับประสบการณ์จริงของเขา จึงทำให้รู้สึกตื่นเต้นที่ภาพนั้นมีลักษณะเหมือนกับ “ของจริง”
- การรับรู้และความสนใจในภาพเพื่อการสัมผัสที่มีลักษณะ 2 มิติและ 3 มิติ ในหน้าที่ 1 ของหนังสือ ผู้วิจัยได้ใช้ตุ๊กตาเซรามิกรูปสัตว์ซึ่งให้รูปทรง 3 มิติ แทนการตัดกระดาษ และแผ่นยางพาราเป็นรูปสัตว์ต่างๆ ปรากฏว่า ในตอนแรกกลุ่มตัวอย่าง ส่วนใหญ่ไม่เข้าใจว่าคือตัวอะไร แต่เมื่อผู้วิจัยไปให้ว่าเป็นสัตว์น้ำ กลุ่มตัวอย่าง ก็เริ่มเดาออกว่าเป็นปลาและเต่า ซึ่งจากคำอธิบายของอาจารย์วิชญชนกนั้น ได้กล่าวว่า สัตว์น้ำนั้นออกจะเป็นเรื่องที่ไกลตัวสำหรับเด็กๆ ไม่เหมือนกับสัตว์บกที่อย่างน้อยพวกเขาที่เคยได้สัมผัสกับสัตว์อย่างสุนัขหรือแมว ที่มีสีขา อันเป็นลักษณะร่วมของสัตว์บกเกือบทั้งหมด แต่ในส่วนของปลา แม้จะเคยมีการเรียนการสอนว่ามีหางและครีบ แต่กลุ่มตัวอย่างไม่เคยได้สัมผัสของจริงเลย ดังนั้น อาจเป็นไปได้ว่า การเพิ่มสัตว์น้ำขึ้นมาอาจจะไม่ได้ช่วยตอกย้ำให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจว่าภาพนี้เป็นภาพบึงหรือบ่อน้ำ แต่อาจทำให้สับสนได้ เพราะตุ๊กตาสัตว์เหล่านี้มีได้เชื่อมโยงกับประสบการณ์ด้านการสัมผัสของกลุ่มตัวอย่าง ส่วนในหน้าที่อื่น ๆ ที่มีลักษณะเป็นภาพ 2 มิติ นั้น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะเข้าใจกันดีว่าเป็นภาพยักษ์ แต่ก็มักจะถามกันอยู่เสมอว่า ส่วนที่ตัวเองจับอยู่ใช้สิ่งนั้น สิ่งนี้หรือไม่ เพื่อให้เกิดความแน่ใจ นั้นเป็นเพราะ “ยักษ์” นั้นไม่มีตัวตนจริง กลุ่มตัวอย่างจึงเกิดความสับสนและไม่แน่ใจในองค์ประกอบต่างๆ

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากลุ่มตัวอย่าง จะสนุกสนานกับหนังสือเล่มนี้ แต่เมื่อถามถึงข้อคิดที่ได้จากเรื่อง กลับไม่มีน้องคนใดตอบได้เลย และผู้วิจัยยังสังเกตว่า กลุ่มตัวอย่างไม่ได้อ่านและฟังเนื้อเรื่องเท่าใดนัก อาจจะเป็นเพราะ “เกม” ที่ดึงดูดความสนใจของเด็กไปทั้งหมด

เรื่องเดวิดไปโรงเรียน

- การรับรู้และความสนใจในภาพที่กลุ่มตัวอย่างสามารถเล่นได้ ประกอบไปด้วยภาพในหน้าที่ 2 ซึ่งเป็นฉากที่เดวิดซ่อนตัวอยู่หลังผ้าม่าน ที่ผู้วิจัยทำขึ้นคล้ายผ้าม่านของจริง แต่มีขนาดเล็กลง หน้าที่ 5 ผู้วิจัยจัดทำภาพให้ดูเหมือนเป็นกระเป๋าเสื้อของเดวิด และมีดินสอซ่อนอยู่ในกระเป๋าเสื้อ

ในส่วนนี้เห็น กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ จะมีความสนใจที่จะสัมผัสกับภาพในทันที เนื่องจาก ตัวข้อความนั้นส่งเสริมและกระตุ้นให้กลุ่มตัวอย่าง “กระทำ” บางสิ่งบางอย่างกับภาพ แม้แต่กลุ่มตัวอย่างบางส่วนที่เป็นเด็กช้อยาก็ยังมีความสนใจที่จะสัมผัสภาพเหล่านี้ สังเกตได้จากการที่พวกเขาใช้มือคลำที่ภาพมากขึ้น

อย่างไรก็ตามในส่วนของภาพผ้าม่านนั้น กลุ่มตัวอย่างเกือบทั้งหมดไม่เข้าใจว่าเป็นภาพผ้าม่าน เนื่องจากพวกเขา มักจะ “พลิก” ผ้ามากกว่า “เลื่อน” ซึ่งจากคำบอกเล่าของอาจารย์ขวัญชนกนั้น เด็กพิการทางการมองเห็นเมื่อพอจะคลำเจอว่าเดวิดอยู่ที่ส่วนไหนของภาพ ก็มักจะ “ใจร้อน” ไม่ต่างจากเด็กทั่วไป จึงเลือกที่จะพลิกผ้าเพราะทำได้ง่ายกว่า และเจอสิ่งที่พวกเขาต้องการในทันที ถ้าต้องการให้กลุ่มตัวอย่างเลื่อนผ้าม่าน จะต้องบอกในส่วนของข้อความให้ชัดเจนว่าเป็น “ผ้าม่าน”

- การรับรู้และความสนใจในภาพเพื่อการสัมผัส กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะให้ความสนใจและรับรู้ภาพที่ใช้ของจริงหรือรูปจำลองที่มีลักษณะใกล้เคียงกับของจริงมากกว่าภาพหุ่นตุ๊กตาที่ทำจากกระดาษ เนื่องจาก ประการแรก พวกเขา รู้สึกสะดุดมือทันทีเมื่อได้จับกับองค์ประกอบเหล่านี้ ซึ่งผู้วิจัยสังเกตจากการที่กลุ่มตัวอย่างคลำแล้วหยุดมือทันทีเมื่อสัมผัสเจอกับองค์ประกอบเหล่านี้ และจะสัมผัสเข้าไปเข้ามา แต่สำหรับภาพที่จัดทำจากกระดาษและแผ่นยางพารา นั้น กลุ่มตัวอย่างมักจะคลำมือไปทั่วๆ โดยที่ไม่หยุดที่องค์ประกอบใดองค์ประกอบหนึ่งเท่าไรนัก

อย่างไรก็ตาม เมื่อถามถึงข้อคิดที่ได้จากเรื่อง กลุ่มตัวอย่างมักจะบอกว่าให้เป็นเด็กดี ไม่ดีไม่ชน ซึ่งเป็นการตอบคำถามตามลักษณะนิสัยส่วนใหญ่ของเดวิด จากจุดนี้ผู้วิจัยมองว่าที่กลุ่มตัวอย่างพากันตอบเช่นนี้ อาจจะเป็นเพราะมีคุณครูมานั่งอยู่ด้วย เนื่องจากในบางครั้งที่

ผู้วิจัยจะถามกลุ่มตัวอย่างว่า “เคยทำแบบเดวิดหรือเปล่า” กลุ่มตัวอย่างหลายคนจะยิ้มอายๆ ในขณะที่บางคนจะตอบว่า “ไม่เคย” ซึ่งอาจารย์ขวัญชนกจะพูดขึ้นมาทันทีว่า “ซี! ไม้หรือเปล่า”

2. ด้านทัศนคติ

สำหรับเรื่องงวงยาวๆ ของซังอัลเฟรดนั้น ผู้วิจัยมีความเห็นว่า กลุ่มตัวอย่างค่อนข้างจะ “เฉยๆ” กับหนังสือเรื่องนี้ แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจะสัมผัสกับภาพในทุกๆ หน้า แต่ก็ไม่มีท่าทางกระตือรือร้นหรือตื่นเต้นเมื่อสัมผัสเจอกับองค์ประกอบต่างๆ นอกจากนั้น แม้แต่เด็กที่มีความกระตือรือร้นมาก ชอบพูดคุยโต้ตอบกับผู้วิจัยและเพื่อนก็กลับเงิบ ซึ่งผู้วิจัยมองว่า เป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างต้องรับภาระทั้งจากการอ่านอักษรเบรลล์ การฟัง และการสัมผัสกับองค์ประกอบที่ละเอียด จึงทำให้พวกเขาไม่มีอารมณ์ความรู้สึกใดๆ ต่อหนังสือภาพเล่มนี้

ในส่วนของเรื่องยักษ์สองตนนั้น แม้ว่ายักษ์ในเรื่องจะมีนิสัยที่ดีมากๆ แต่กลุ่มตัวอย่างบางคนยังคงมีทัศนคติในแง่ลบกับคำว่า “ยักษ์” เช่น กลุ่มตัวอย่างคู่ที่ 3 ที่ตอบผู้วิจัยว่า “ไม่กลัว เพราะผมแข็งแรงกว่ายักษ์” และคู่ที่ 4 ที่บอกว่า “ยักษ์! น่ากลัว” เป็นต้น เนื่องมาจากพวกเขา “ภาพ” ของยักษ์ในใจอยู่แล้ว เพราะผู้วิจัยจะได้ยินพวกเขาบอกว่า “ยักษ์กินคน” อยู่เสมอ อย่างไรก็ตามกลุ่มตัวอย่างหลายคนกลับมีทัศนคติในแง่บวก เช่น กลุ่มตัวอย่างจากคู่ที่ 4 ซึ่งเป็นคนละคนกับที่กล่าวไปข้างต้น ได้กล่าวว่า “อยากล้วยักษ์ ยักษ์ไม่ดุหรอก” หรือการที่เด็กหญิงคู่ที่ 2 ที่ต่อว่าเพื่อน ซึ่งเล่นสมมติว่าตัวเองเป็นยักษ์ใจร้ายชอบหักคอตุ๊กตา ว่าเล่นไม่ถูกต้องตามเนื้อเรื่อง โดยบอกว่ายักษ์ทั้งสองตนเป็นยักษ์ใจดี ไม่ได้เกรเสียน้อย เป็นต้น ผู้วิจัยสังเกตว่ากลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้ จดจ่อกับตัวเนื้อเรื่องในช่วงแรกๆ ของหนังสือบ้าง จึงอาจจะทำให้ทราบถึงลักษณะนิสัยของตัวละคร

สำหรับเรื่องเดวิดไปโรงเรียนนั้น จากการที่กลุ่มตัวอย่างเกือบทุกคนตอบข้อคิดที่ได้จากเรื่อง ว่า “เป็นเด็กดี ไม่ดี๊ ไม่ชน” นั้น มิใช่ว่าทุกคนจะมีทัศนคติในแง่ลบกับตัวเดวิดไปเสียทั้งหมด กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่างส่วนหนึ่งคิดเห็นเช่นนั้นจริง กลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้มักจะเป็นเด็กที่ค่อนข้างเรียบร้อยและเงิบ ซึ่งผู้วิจัยสังเกตเห็นจากสีหน้าในขณะที่พวกเขาพูดถึงเดวิด และในขณะที่อ่านหนังสือ ที่มักจะขมวดคิ้วหรือส่ายหน้ากับการกระทำของเดวิด แต่กลุ่มตัวอย่างอีกส่วนหนึ่ง ที่เป็นเด็กร่าเริงสนุกสนาน แม้จะตอบว่าเดวิดเป็นเด็กไม่ดี แต่ในขณะที่ตอบกลับมีสีหน้ายิ้มแย้ม เช่นเดียวกับระหว่างอ่านหนังสือ ที่มักจะหัวเราะชอบใจกับสิ่งที่เดวิดทำ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้นั้น แท้จริงแล้ว อาจจะไม่ได้มีทัศนคติในแง่ลบกับเดวิดก็เป็นได้

3. ด้านสุนทรียรส

ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่า กลุ่มตัวอย่างจะชอบเรื่องยักษ์สองตนมากที่สุด ในขณะที่ผู้วิจัยอ่านเรื่องนี้ กลุ่มตัวอย่างกระตือรือร้นที่จะสัมผัสเป็นอย่างมาก และมีใช้เพียงแค่ว่ากำลังทดสอบอยู่เท่านั้น แต่กลุ่มตัวอย่างคนอื่นๆ ทั้งที่ยังไม่ได้ทดสอบ และทดสอบแล้วมักจะมายืนฟังหรือเอื้อมมือมาสัมผัสที่ตัวหนังสือบ้าง และผู้วิจัยยังสังเกตเห็นอีกว่า กลุ่มตัวอย่างมีแนวโน้มที่จะชอบเรื่องนี้ตั้งแต่แรกอยู่แล้ว เพราะ ในช่วงต้นของการทดสอบ ผู้วิจัยได้ให้ห้องคู่แรกๆ เลือกหนังสือเอง และพวกเขามักจะเลือกอ่านเรื่องนี้ก่อน และเมื่อผู้วิจัยถามว่าชอบเรื่องใดมากที่สุด กลุ่มตัวอย่างก็ตอบว่าเรื่องนี้เช่นกัน

นอกจากนั้น หนังสือเล่มนี้ ยังได้รับความนิยมจากกลุ่มตัวอย่าง มาก โดยเป็นหนังสือที่กลุ่มตัวอย่าง มาขอยืมอ่านหลายต่อหลายครั้ง และมักจะมีเพื่อนๆ มาร่วมอ่านนิทานอย่างสนุกสนานด้วยเสมอ

จากการปฏิกิริยาดังกล่าว ผู้วิจัยเห็นว่า การที่กลุ่มตัวอย่างชอบหนังสือเล่มนี้มาก เป็นเพราะพวกเขาชอบ “เกม” ที่แทรกอยู่ในหนังสือ ซึ่งผู้วิจัยสังเกตเห็นจากเวลาที่พวกเขาอ่านหนังสือเล่นด้วยกัน ก็มักจะเปิดเฉพาะหน้าที่มีเกมเท่านั้น และแต่งเรื่องราวขึ้นใหม่โดยที่มิได้ใส่ใจกับเรื่องดั้งเดิมเลย

สำหรับเรื่องงวงยาวๆ ของช่างอัลเฟรดนั้น กลุ่มตัวอย่าง จะมีอาการเบื่อเล็กน้อยเมื่ออ่านไปจนถึงส่วนท้ายๆ ของเรื่อง และไม่กระตือรือร้นที่จะสัมผัสภาพเท่าใดนัก กล่าวคือ กลุ่มตัวอย่าง บางคนจะใช้มือสัมผัสเพียงเล็กน้อย ไม่ได้คลำไปทั่วทั้งหน้า เหมือนกับเวลาที่อ่านเล่มอื่นๆ นั่นเป็นเพราะหนังสือเล่มนี้ออกจะมีองค์ประกอบมากเกินไป จนพวกเขารู้สึกเหนื่อยและสับสน กล่าวคือ ยังไม่ทันที่พวกเขาจะเข้าใจองค์ประกอบหน้าที่ผ่านมา ก็ต้องเปิดหน้าต่อไปแล้ว นอกจากนี้ ลำดับในการอ่านก็มีผลเช่นกัน เนื่องจากผู้วิจัยอ่านเรื่องนี้เป็นเล่มที่ 2 ต่อจากเรื่องเดวิดไปโรงเรียนที่มีภาพไม่ซับซ้อนและสามารถเล่นได้ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างอาจจะคาดหวังว่าหนังสือทุกเล่มก็น่าจะเล่นได้เหมือนกัน เมื่อกลุ่มตัวอย่างได้อ่านเรื่องนี้แล้วพบว่าไม่มีภาพดังกล่าว พวกเขาอาจจะรู้สึกว่หนังสือเล่มนี้ “ไม่ทำท่าย”

ในส่วนในเรื่องเดวิดไปโรงเรียนนั้น ผู้วิจัยสังเกตเห็นว่ากลุ่มตัวอย่าง มีทำที่สนุกสนานมาก เวลาที่อ่านให้ฟัง พวกเขามีความกระตือรือร้นที่จะสัมผัสภาพ พร้อมทั้งพูดคุยโต้ตอบกับผู้วิจัย

อยู่เสมอ แต่กลับมีกลุ่มตัวอย่างเพียงแค่นคนเดียวเท่านั้นที่มาขออ่านหนังสือเล่มนี้ซ้ำ และในขณะที่อ่านก็ไม่มีเพื่อน ๆ มาสนใจอ่านด้วย ทั้ง ๆ ที่บริเวณนั้นมีกลุ่มตัวอย่างคนอื่นนั่งอยู่รอบ ๆ และกลุ่มตัวอย่างคนนี้ได้เชิญชวนเพื่อน ๆ มาอ่านด้วย มีเพียงเพื่อนที่นั่งอยู่ข้าง ๆ เท่านั้นที่สนใจบ้าง ซึ่งผู้วิจัยมองว่าเป็นเพราะข้อความมีลักษณะเป็นคำพูด คำสั่ง และคำถามที่มาจากคุณครู ดังนั้น พวกเขาจะรู้สึกสนุกมากกว่าเมื่อผู้วิจัยเป็นผู้อ่านให้ฟัง เปรียบเสมือนผู้วิจัยมีบทบาทเป็นคุณครู นอกจากนั้น เรื่องเดวิดไปโรงเรียนนี้ยังเป็นเรื่องราวที่ค่อนข้างจะ “ธรรมดา” ในความรู้สึกของกลุ่มตัวอย่าง เพราะเป็นเรื่องของเด็กธรรมดา ๆ คนหนึ่ง ซึ่งผู้วิจัยสังเกตว่ากลุ่มตัวอย่างหลายคนจะถามว่าในขณะที่ผู้วิจัยแนะนำหนังสือว่า “เรื่องนี้เด็กทำอะไรบ้าง มีสัตว์ประหลาดหรือเปล่า”

ด้านการสื่อสาร

จากการทดสอบเด็กพิการทางการมองเห็นทั้งหมด สิ่งหนึ่งที่ผู้วิจัยสังเกตเห็นได้อย่างชัดเจน คือ เรื่องของความต้องการในการสื่อสารของกลุ่มตัวอย่าง แต่ละคน เด็กบางคนผู้วิจัยเห็นว่าน้องไม่ค่อยพูด แต่ในขณะที่อยู่กับเพื่อนกลับพูดคุยมากกว่า ในขณะที่เด็กบางคนเวลาที่อยู่กับเพื่อน จะหยอกล้อกันอย่างสนุกสนาน แต่เวลาที่นั่งอ่านหนังสือกลับตั้งใจอ่าน และแทบจะไม่พูดกับเพื่อนเลย ดังนั้น ผู้วิจัยจึงสรุปและแบ่งกลุ่มตัวอย่าง ออกเป็น 3 กลุ่มใหญ่ ดังนี้

- เด็กที่มีความตั้งใจจะสื่อสารพูดคุยกับผู้วิจัย เมื่อกลุ่มตัวอย่าง กลุ่มนี้มีข้อสงสัยหรือไม่เข้าใจในภาพที่เขากำลังสัมผัส พวกเขาจะไม่ลังเลที่จะซักถามผู้วิจัย และเมื่อผู้วิจัยถามก็พยายามตอบ เนื่องจากเด็กกลุ่มนี้เป็นเด็กที่กระตือรือร้น และสนใจเรียนรู้สิ่งต่าง ๆ อยู่เสมอ นอกจากนั้นพวกเขายังชอบนำสิ่งที่ตัวเองเรียนรู้มาบอกเพื่อน ๆ คนอื่น ๆ อีกด้วย
- เด็กที่สื่อสารกับผู้วิจัยน้อย ส่วนใหญ่จะชอบพูดคุยกับเพื่อน ๆ หรือนั่งอ่านหนังสือคนเดียวเงียบ ๆ มากกว่า แต่เมื่อผู้วิจัยถามคำถาม พวกเขาก็เต็มใจที่จะตอบ เด็กกลุ่มนี้มีบางส่วนเป็นเด็กที่ขี้อาย ไม่กล้าที่จะตอบคำถาม ซึ่งอาจารย์วิทยุชนกได้กล่าวกับผู้วิจัยว่า เป็นเพราะว่าพวกเขากลัวว่าจะตอบผิด จึงทำเป็นเฉย ๆ หนึ่ง ๆ เสีย จะต้องกระตุ้นเล็กน้อย ส่วนการที่บางคนชอบพูดคุยกับเพื่อนมากกว่านั้น เป็นเพราะ “คุ้นเคย” กันมากกว่า

- เด็กที่แทบจะไม่สื่อสารหรือไม่ต้องการสื่อสารกับผู้วิจัยเลย เด็กกลุ่มนี้นอกจากจะซื่อแล้ว ยังมีความรู้สึก “กลัว” ผู้วิจัยอีกด้วย สังเกตได้จากการที่พวกเขา มักจะเขยิบตัวหนีเวลาที่ผู้วิจัยเข้าไปใกล้ และถ้าผู้วิจัยถามคำถาม แล้วตอบไม่ได้ พวกเขา ก็แทบจะร้องไห้เลยที่เดียว

บทที่ 6

สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษากระบวนการดัดแปลงหนังสือภาพสำหรับเด็ก โดยผู้วิจัยเลือกดัดแปลงหนังสือภาพสำหรับเด็กในโครงการ 108 หนังสือดี เปิดหน้าต่างแห่งโอกาสในการพัฒนาเด็กปฐมวัย ตลอดจนศึกษาการรับรู้หนังสือภาพสำหรับเด็กที่ผ่านการดัดแปลงแล้ว ของเด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็นอายุ 6-8 ปี เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ หนังสือภาพสำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็นจำนวน 3 เล่ม สำหรับกระบวนการดัดแปลงหนังสือภาพนั้น ได้เริ่มจากการออกแบบ การจัดทำหนังสือภาพสำหรับเด็กพิการทางการมองเห็น การนำตัวอย่างไปเสนอต่อผู้ที่มีวามเชี่ยวชาญเพื่อขอรับความคิดเห็น ตลอดจนการนำหนังสือภาพไปทดสอบกับเด็กที่มีความบกพร่องทางการมองเห็นอายุ 6-8 ปีจำนวน 16 คน

สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษาสามารถสรุปผลการวิจัยได้ตามวัตถุประสงค์ดังนี้

1. การดัดแปลงและออกแบบภาพ

หนังสือแต่ละเล่มและแต่ละหน้า มีความยาก-ง่ายในการดัดแปลงแตกต่างกัน โดยหนังสือเรื่องงวงยาว ๆ ของซังอัลเฟรดนั้น แม้ว่าภาพต้นฉบับจะดูละเอียด แต่สามารถนำมาตัดทอนและออกแบบเป็นหนังสือภาพเพื่อการสัมผัสได้ง่าย โดยที่สามารถจกรูปภาพเดิมไว้ได้ค่อนข้างมาก ซึ่งในการจัดทำนั้น จะการเน้นให้องค์ประกอบโดดเด่นขึ้นมา เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างรู้สึกสะดวกมือ ซึ่งการทำเช่นนี้ผู้วิจัยจะเลือกใช้เมื่อต้องการสื่อสารกับกลุ่มตัวอย่างว่า องค์ประกอบที่เด่นเด่นขึ้นมานั้นเป็นองค์ประกอบที่มีความสำคัญในแต่ละหน้า อีกลักษณะหนึ่งคือ การเน้นในส่วนที่สามารถสื่อความหมายกับกลุ่มตัวอย่างได้ กล่าวคือ จะเน้นองค์ประกอบที่มีเอกลักษณ์ไม่เหมือนองค์ประกอบอื่น เมื่อกลุ่มตัวอย่างสัมผัส ก็น่าจะทราบได้ทันทีว่าคืออะไร และเมื่อได้สัมผัสอีกครั้ง ก็จะทำให้รับรู้ได้เร็วขึ้น นอกจากนี้ ยังเชื่อมโยงองค์ประกอบแต่ละหน้าด้วยการใช้ภาพที่ซ้ำกันหรือมีลักษณะคล้ายกันอีกด้วยตามหลักการจากงานวิจัยเรื่อง

Takeshi, 2004) และผู้วิจัยยังเชื่อมโยงภาพกับประสบการณ์ของเด็กพิการทางการมองเห็นตามคำแนะนำของอาจารย์มารีนาและอาจารย์ขวัญชนก

ในส่วนของ เรื่องยักษ์ 2 คนที่สามารถทำเป็นหนังสือภาพเพื่อการสัมผัสได้ แต่ผู้วิจัยมีความเห็นว่า การกระทำของตัวละครในเรื่องคือ “ยักษ์” นั้น สามารถดัดแปลงเป็นเกมง่ายๆ และภาพที่กลุ่มตัวอย่างสามารถเล่นได้เปรียบเสมือนการที่พวกเขาได้เป็นตัวละครในเรื่อง โดยอิงจากหลักการที่ว่าเด็กมักจะชอบภาพที่มีการกระทำหรือภาพที่แสดงถึงการผจญภัยดังที่ได้กล่าวไปแล้วในบทที่ผ่านมา

สำหรับหนังสือเรื่อง เดวิดไปโรงเรียนนั้น แม้ว่าภาพต้นฉบับจะดูเป็นภาพง่ายๆ แต่กลับยากสำหรับการดัดแปลงเป็นภาพเพื่อการสัมผัส เพราะเป็นภาพมีความซับซ้อน และหากนำมาทำเป็นภาพเพื่อการสัมผัสก็อาจทำให้แต่ละองค์ประกอบซ้อนทับกันมากเกินไป ผู้วิจัยจึงออกแบบใหม่เกือบทั้งหมด โดยอ้างอิงจากหลักการจัดทำภาพ “คน” ซึ่ง Beatrice Christensen Sköld (2007) ได้กล่าวไว้ว่า ควรวาดให้คนหรือสัตว์นั้นๆ หันหน้าตรงมายังผู้อ่าน และควรวาดเต็มตัว โดยแขนและขาจะต้องยื่นออกจากร่างกายอย่างชัดเจน

อย่างไรก็ตามในการดัดแปลงหนังสือทุกเล่ม จะต้องมีการตัดทอนรายละเอียดที่ไม่จำเป็นออก เพื่อให้ภาพที่สำเร็จออกมาไม่ซับซ้อนจนเกินไป ตามหลักการเน้นที่ลักษณะเด่น บางอย่างขององค์ประกอบอันจะทำให้เกิดประสิทธิภาพมากกว่า (Tactile Book Advancement Group, 2008)

2. การดัดแปลงข้อความ

ส่วนใหญ่ผู้วิจัยจะตัดทอนข้อความเดิมให้มีความกระชับและสั้นขึ้น ตามหลักการออกแบบข้อความที่ต้องทำให้ไม่ยาวจนเกินไป เพื่อให้เหมาะสมกับการจัดทำเป็นอักษรเบรลล์ ทั้งยังมีการดัดแปลงหรือออกแบบเพิ่มให้เข้ากับฉากที่เปลี่ยนไป เพื่อให้ข้อความกับภาพมีความสัมพันธ์กัน

อย่างไรก็ตาม การดัดแปลงข้อความของหนังสือแต่ละเล่มก็จะแตกต่างกันออกไป โดยเรื่องยักษ์สองคนจะมีการเพิ่มข้อความที่แนะนำเกี่ยวกับการเล่นเกม เพื่ออธิบายภาพให้กลุ่มตัวอย่างเข้าใจมากขึ้น

3. การสัมภาษณ์ผู้เชี่ยวชาญ และการแก้ไขหนังสือภาพ

ในส่วนของภาพนั้น อาจารย์มารีนาได้ชี้แนะให้แก้ไขใน 2 ด้านด้วยกัน คือ **ด้านความทนทาน** โดยแนะนำให้ใช้วัสดุอุปกรณ์ที่แข็งแรงและใช้กาวที่เหนียว และด้านประสิทธิภาพของเด็กพิการทางการมองเห็น ที่ควรจะเลือกใช้คำที่เชื่อมโยงกับประสิทธิภาพ ซึ่งจะทำให้กลุ่มตัวอย่าง “เห็นภาพ” ได้ชัดเจนขึ้น

สำหรับข้อความนั้น อาจารย์มารีนาได้ให้คำแนะนำว่าควรจะใช้คำที่ตรงกับประสิทธิภาพของกลุ่มตัวอย่างเช่นกัน

4. การทดสอบการรับรู้ ทักษะคิด และสุนทรียรสจากหนังสือภาพสำหรับเด็กพิการทางการมองเห็น

4.1. ด้านการรับรู้

เรื่องงวงยาว ๆ ของช้างอัลเฟรด

เด็กส่วนใหญ่สนใจและเข้าใจองค์ประกอบใหญ่เป็นหลัก เพราะเป็นสิ่งที่อยู่ในข้อความที่พวกเขาได้อ่านหรือได้ฟัง แต่เมื่อถูกกระตุ้นจากเพื่อน ครู หรือผู้วิจัยจึงให้ความสนใจต่อองค์ประกอบที่มีขนาดเล็ก นั้นเป็นเพราะ แม้ท่าที่ภายนอกเด็กส่วนใหญ่จะเป็นเด็กที่ร่าเริง แต่กลับไม่ค่อยมั่นใจในตัวเอง จะต้องฟังพาและคอยฟังว่าเพื่อนจะตอบอะไรอยู่ตลอดเวลา และเมื่อสิ่งที่เพื่อนพูดตรงกับสิ่งที่ตนเองคิด พวกเขาจึงจะแสดงความคิดเห็นออกมา กล่าวโดยสรุปคือ กลุ่มตัวอย่างกลุ่มนี้จะต้องมีบางสิ่งบางอย่างที่ช่วยสนับสนุนหรือกระตุ้นความคิด จึงจะกล้าสัมผัสและกล้าตอบคำถาม

อย่างไรก็ตาม กลุ่มตัวอย่างเกือบทุกคนสามารถตอบข้อคิดที่ได้จากเรื่องได้ เช่น “ภาคภูมิใจในตนเอง” “ภูมิใจในสิ่งที่ตัวเองทำดี” หรือ “จงพอใจในวงของตัวเอง” เท่ากับว่ากลุ่มตัวอย่างสามารถเข้าใจ “แก่น” ของเรื่องได้แม้ว่าจะไม่ได้ใส่ใจในส่วนของภาพมากก็ตาม

เรื่องยักษ์สองตน

กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่จะสนใจภาพที่สอดแทรกเกมและภาพที่สามารถเล่นได้มากกว่า สังเกตได้จากความกระตือรือร้นในการสัมผัสกับภาพ แต่แม้ว่าพวกเขาจะสนุกสนานกับ “การเล่น”

แต่กลับไม่สามารถเชื่อมโยงภาพเหล่านี้เข้ากับเรื่องราวได้ กล่าวคือ ไม่สามารถบอกลักษณะนิสัยของตัวละคร ข้อคิดที่ได้จากเรื่อง รวมไปถึงเหตุการณ์ในเรื่องด้วย แต่จะจดจ่อไปกับเกมมากกว่า ดังนั้น ภาพและข้อความของหนังสือภาพเรื่องนี้ จึงเหมือนอยู่แยกคนละส่วนกัน

เรื่องเดวิดไปโรงเรียน

เช่นเดียวกับเรื่องยักษ์สองตน กลุ่มตัวอย่างจะให้ความสนใจและเข้าใจในภาพที่พวกเขาสามารถเล่นได้ แต่ในขณะที่เดียวกันก็สามารถรับรู้ภาพที่มีการปะติดปะต่อจริงหรือรูปจำลองที่คล้ายของจริงด้วย เพราะมีความหนูนมากและให้ทั้งสัมผัสและรูปร่างที่เหมือนกับวัสดุจริงที่พวกเขาเคยสัมผัส นอกจากนี้ กลุ่มตัวอย่างยังสามารถตอบข้อคิดที่ได้จากเรื่องได้ด้วย เท่ากับว่าทั้งภาพและข้อความมีส่วนช่วยเสริมความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่าง และเป็นไปในทิศทางที่สัมพันธ์กัน

4.2. ด้านทัศนคติ

เรื่องวงยาวๆ ของช่างอัลเฟรด

กลุ่มตัวอย่างค่อนข้างจะ “เฉยๆ” กับหนังสือเรื่องนี้ แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจะสัมผัสกับภาพในทุกๆ หน้า แต่ก็ไม่มีท่าทางกระตือรือร้นหรือตื่นเต้นเมื่อสัมผัสเจอกับองค์ประกอบต่างๆ เป็นเพราะกลุ่มตัวอย่างต้องรับภาระทั้งจากการอ่านอักษรเบรลล์ การฟัง และการสัมผัสกับองค์ประกอบที่ละเอียด จึงทำให้พวกเขาไม่มีอารมณ์ความรู้สึกร่วมใด ๆ ต่อหนังสือภาพเล่มนี้

เรื่องยักษ์สองตน

แม้ว่าในเรื่องยักษ์ทั้งสองตนจะเป็นยักษ์ที่ใจดีมากก็ตาม แต่เด็ก ๆ บางคนยังคงมีทัศนคติในแง่ลบกับคำว่า “ยักษ์” สังเกตได้จากการที่พวกเขาบอกว่าเขาไม่กลัวยักษ์ เพราะตัวเองแข็งแรง สามารถสู้กับยักษ์ได้ หรือบอกว่ายักษ์นั้นน่ากลัว ซึ่งมาจากภาพฝั่งใจที่กลุ่มตัวอย่างเคยเรียนรู้มา

เรื่องเดวิดไปโรงเรียน

เช่นเดียวกับเรื่องยักษ์สองตน เด็ก ๆ ทุกคนต่างมุ่งความสนใจไปที่นิสัยดี ๆ ชน ๆ ของเดวิด และสรุปออกมาว่าเดวิดเป็นเด็กที่ไม่ดี ซึ่งสังเกตได้จากการที่เด็ก ๆ ตอบข้อคิดที่ได้จากเรื่อง ที่ส่วนใหญ่จะตอบในทำนองที่ว่า “เป็นเด็กดี ไม่ดี ไม่ชน” อย่างไรก็ตามมีเพียงบางส่วน

เท่านั้นที่มีทัศนคติในแง่ลบต่อตัวเดวิดจริงๆ โดยสังเกตจากสีหน้าที่ไม่ชอบใจในการกระทำของเดวิด

4.3. ด้านสุนทรียรส

หนังสือเรื่องยักษ์สองตนเป็นเล่มที่กลุ่มตัวอย่างชอบมากที่สุด โดยในช่วงที่ผู้วิจัยอ่านให้ฟัง ทุกคนจะตั้งใจ และแสดงอาการสนุกสนานเมื่อได้เล่นเกมหรือสัมผัสภาพในทุกๆ หน้า และจะมีกลุ่มตัวอย่างคนอื่นๆ ที่ว่างอยู่มานั่งฟังกันอยู่ตลอด นอกจากนั้น หลายๆ คนก็ชอบเรื่องนี้มากจนต้องมาขอไปอ่านเองในช่วงที่ว่าง และบางคนยังอ่านมากกว่า 1 รอบด้วย และในขณะที่เอาไปอ่าน เพื่อนๆ คนอื่นๆ ก็จะมาอ่านด้วย ซึ่งเป็นเพราะ “เกม” ที่ทำให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความสนุกสนาน เนื่องจากตามธรรมชาติของพวกเขาย่อมที่จะชอบ “เล่น” อยู่แล้ว

ส่วนเรื่องงวงยาวๆ ของช้างอัลเฟรด กลุ่มตัวอย่าง จะมีอาการเบื่อเล็กน้อยเมื่ออ่านไปจนถึงส่วนท้ายๆ ของเรื่อง และไม่กระตือรือร้นที่จะสัมผัสภาพเท่าใดนัก เป็นเพราะหนังสือเล่มนี้ออกจะมีองค์ประกอบมากเกินไป จนพวกเขาารู้สึกเหนื่อยและสับสน กล่าวคือ ยังไม่ทันที่พวกเขาจะเข้าใจองค์ประกอบหน้าที่ผ่านมา ก็ต้องเปิดหน้าต่อไปแล้ว นอกจากนั้น ลำดับในการอ่านก็มีผลเช่นกัน เนื่องจากผู้วิจัยอ่านเรื่องนี้เป็นเล่มที่ 2 ต่อจากเรื่องเดวิดไปโรงเรียนที่มีภาพไม่ซับซ้อนและสามารถเล่นได้ ซึ่งกลุ่มตัวอย่างอาจจะคาดหวังว่า หนังสือทุกเล่มก็น่าจะเล่นได้เหมือนกัน เมื่อกลุ่มตัวอย่างได้อ่านเรื่องนี้แล้วพบว่าไม่มีภาพดังกล่าว พวกเขาอาจจะรู้สึกว่าหนังสือเล่มนี้ “ไม่ท้าทาย”

ในส่วนของเรื่องเดวิดไปโรงเรียนนั้น ผู้วิจัยสังเกตว่ากลุ่มตัวอย่าง มีท่าทีสนุกสนานมากเวลาที่อ่านให้ฟัง พวกเขามีความกระตือรือร้นที่จะสัมผัสภาพ พร้อมทั้งพูดคุยโต้ตอบกับผู้วิจัยอยู่เสมอ แต่กลับมีกลุ่มตัวอย่างเพียงคนเดียวเท่านั้นที่มาขออ่านหนังสือเล่มนี้ซ้ำ ซึ่งผู้วิจัยมองว่าเป็นเพราะข้อความมีลักษณะเป็นคำพูด คำสั่ง และคำถามที่มาจากคุณครู ดังนั้น พวกเขาจะรู้สึกสนุกมากกว่าเมื่อผู้วิจัยเป็นผู้อ่านให้ฟัง เปรียบเสมือนผู้วิจัยมีบทบาทเป็นคุณครู

นอกจากนี้ ผู้วิจัยยังสังเกตอีกด้วยว่า เด็กๆ นั้นแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม หลักๆ กลุ่มแรกเป็นเด็กที่มีความเต็มใจจะสื่อสารพูดคุยกับผู้วิจัย เมื่อผู้วิจัยซักถามก็จะตั้งใจตอบ และเมื่อตัวเองมีข้อสงสัยก็กล้าที่จะถาม เด็กกลุ่มที่ 2 เป็นเด็กที่สื่อสารกับผู้วิจัยน้อย เด็กกลุ่มนี้จะอยากสื่อสารโต้ตอบกับเพื่อนของเขาเองมากกว่า หรือชอบที่จะสื่อสารกับตัวเองคนเดียว ส่วนเด็กกลุ่มที่ 3

เป็นเด็กที่ไม่สื่อสารกับผู้วิจัยเลย จะพูดคุยเฉพาะกับเพื่อน และต้องเป็นเพื่อนบางคนเท่านั้นด้วย ดังนั้น ความคุ้นเคยกันของผู้สื่อสารจึงเป็นสิ่งสำคัญในการทดสอบการรับรู้ ทักษะคิด และสุนทรียรสของเด็กพิการทางการมองเห็น

อภิปรายผลการวิจัย

จากการดัดแปลงหนังสือภาพและการทดสอบการรับรู้ ทักษะคิด และสุนทรียรสของเด็กพิการทางการมองเห็น สามารถนำมาอภิปรายผลการวิจัยได้ดังนี้

1. จากจุดมุ่งหมายของการดัดแปลงหนังสือภาพเรื่องงวงยาวๆ ของช่างอัลเฟรดนั้น ที่เน้นการดัดแปลง “ภาพ” ให้ใกล้เคียงกับตัวหนังสือต้นฉบับมากที่สุด เนื่องจากภาพในตัวหนังสือมีความน่าสนใจ โดยเฉพาะภาพงวงของอัลเฟรด ที่มีเอกลักษณ์สำคัญคือ งวงที่ยาวมากเกินกว่าช่างทั่วไป ซึ่งผู้วิจัยต้องการที่จะทดสอบว่า กลุ่มตัวอย่างจะสามารถรับรู้และเข้าใจลักษณะของงวงของอัลเฟรดที่ได้จัดทำผ่านทางสัมผัสได้หรือไม่ ดังนั้น ผู้วิจัยจึงเลือกที่จะดัดแปลงและออกแบบหนังสือภาพเล่มนี้ให้มีลักษณะเป็นหนังสือภาพเพื่อการสัมผัสเป็นหลัก (Tactile Picture Book) ตามหลักการออกแบบภาพในหนังสือเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็นของ Tactile Book Advancement Group (2008) ที่เน้นลักษณะเด่นบางอย่างขององค์ประกอบ อันจะทำให้เกิดประสิทธิภาพมากกว่าการใช้องค์ประกอบทั้งหมด นอกจากนั้น เนื่องมาจากการที่ผู้วิจัยเน้นที่ “งวง” ของอัลเฟรดเป็นหลัก จึงได้มีการจัดทำภาพช่างอัลเฟรดให้มีรูปร่างคล้ายกันหรือเหมือนกันในแต่ละหน้า เพื่อให้ภาพเชื่อมโยงกัน ซึ่งจะทำให้กลุ่มตัวอย่างใช้เวลาในการตีความภาพน้อยลงและเข้าใจภาพมากขึ้น โดยอ้างอิงจากหลักการออกแบบภาพให้มีความใกล้เคียงกันจากงานวิจัยเรื่อง Educational Activities Using of Picture Books for Blind Children : A Case Study โดย Kaneko Takeshi (2004) และจะใช้หลักการนี้ในการจัดทำองค์ประกอบอื่นๆ ไม่ว่าจะเป็นสัตว์ หรือเด็กหญิงก็ตาม โดยมุ่งให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความเข้าใจในตัว “ภาพ” ที่ผู้วิจัยจัดทำขึ้นเป็นหลัก นอกจากนั้น ผู้วิจัยยังออกแบบภาพให้มีลักษณะทับซ้อนกัน ซึ่งขัดแย้งกับหลักการออกแบบภาพของ Tactile Book Advancement Group (2008) ที่ให้หลีกเลี่ยงการซ้อนทับของภาพอีกด้วย เพราะเห็นว่าการจัดทำภาพให้ซ้อนกันในกรณีนี้นั้น จะช่วยให้กลุ่มตัวอย่าง “เห็นภาพ” มากกว่า และยังช่วยในการอธิบายข้อความตามหน้าที่และบทบาทของภาพอีกด้วย (ผดุง พรหมมูล, 2547)

เมื่อนำหนังสือภาพเล่มนี้ไปทดสอบ ผลปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจในภาพที่ผู้วิจัยออกแบบมาเฉพาะส่วนที่เป็นองค์ประกอบหลักคือช่างเฉพาะในหน้าแรกๆ เท่านั้น แต่ไม่ค่อยเข้าใจในองค์ประกอบอื่นๆ และไม่ชอบที่จะสัมผัสกับภาพด้วย ถึงกระนั้น พวกเขากลับเข้าใจในตัวแก่นเรื่องได้อย่างถูกต้องสมบูรณ์ ซึ่งผู้วิจัยมองว่า แม้ว่าผู้วิจัยจะลดทอนองค์ประกอบลงตามหลักการการออกแบบภาพตามที่ได้กล่าวไปแล้วก็ตาม องค์ประกอบก็ยังมี ความละเอียดียบย่อย และมีจำนวนมากเกินไป จนกลายเป็นภาระที่กลุ่มตัวอย่างจะต้องใส่ใจ เหมือนกับการอ่านแบบเรียนเล่มหนึ่ง ดังนั้น กลุ่มตัวอย่างจึงเลือกที่จะฟังหรืออ่านเนื้อเรื่องมากกว่า เพราะเห็นว่าภาพมีความซับซ้อน และไม่มีจุดสนใจเมื่อเทียบกับหนังสืออีกสองเล่มที่มี เกมและภาพที่ดึงดูดความสนใจของพวกเขา เท่ากับว่า หนังสือภาพเล่มนี้มิได้เชื่อมโยงภาพกับข้อความให้เป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ตามคำจำกัดความของหนังสือภาพโดย Maurine Margaret และ Stewig (1995) ที่ได้กล่าวว่า หนังสือภาพเป็นหนังสือที่ภาพประกอบมีความสำคัญทัดเทียมกับเนื้อเรื่อง หนังสือภาพนั้นทั้งภาษาและภาพมีความสำคัญเท่าๆ กัน และต่างก็มีคุณค่าทางศิลปะในทิศทางของตัวเอง ซึ่งเป็นสัดส่วนที่สัมพันธ์กันโดยที่อาจจะแยกจากกันได้ กล่าวคือ องค์ประกอบทั้งสองแยกกันอยู่คนละส่วน แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจะไม่ได้สัมผัสกับภาพ พวกเขา ก็สามารถเข้าใจเรื่องราวได้จากการอ่านและการฟังอยู่แล้ว ส่วนภาพนั้นเพียงแต่ทำให้กลุ่มตัวอย่างรู้สึกตื่นเต้นในช่วงแรกของการอ่านเท่านั้น

อย่างไรก็ตาม ในส่วนของการออกแบบภาพให้ชวนทับกันนั้น กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจเป็นอย่างดี เพราะภาพนั้นช่วยอธิบายและเสริมเนื้อหาได้ตรงตามกับหลักการที่ได้อ้างอิงไปแล้วข้างต้น และกลุ่มตัวอย่างยังสนุกกับหน้านี้มากที่สุดด้วย เพราะเป็นเกมเล็กๆ น้อยๆ ที่ช่วยดึงดูดความสนใจของกลุ่มตัวอย่างได้ ตามลักษณะภาพประกอบที่ดี (เกริก ยุ้นพันธ์, 2543) ที่ต้องช่วยให้กลุ่มตัวอย่างเกิดความสนใจอยากอ่านหนังสือ ดังนั้น ในการจัดทำภาพเพื่อเด็ก พิจารณาการมองเห็น ไม่จำเป็นต้องหลีกเลี่ยงการทับซ้อนกันเสมอไป หากพิจารณาว่าการทับซ้อนกันของภาพจะช่วยสื่อความหมายได้ดีกว่า ก็สามารถทำได้

2. สำหรับเรื่องยักษ์สองตน จุดมุ่งหมายในการดัดแปลงคือ ต้องการให้ “เกม” หรือ “ภาพที่กลุ่มตัวอย่างสามารถเล่นได้” ในการเล่าเรื่องไปพร้อมๆ กับข้อความ โดยเกมแต่ละอย่างจะออกแบบให้มีลักษณะเป็นการกระทำหรือการผจญภัยของตัวละครในเรื่อง ซึ่งหลักการนี้ผู้วิจัยอ้างอิงจากลักษณะของภาพที่เด็กชอบโดยวิริยะ สิริสิงห (2537) และเมื่อกลุ่มตัวอย่างได้เล่นเกมไปพร้อมกับฟังหรืออ่าน ก็จะช่วยให้พวกเขาเข้าใจในเรื่องราวราวกับว่าได้เป็นตัวละครนั้นเสีย

สำหรับจุดมุ่งหมายในการดัดแปลงหนังสือภาพเล่มนี้นั้น ผู้วิจัยต้องการเชื่อมโยง “ภาพ” “ข้อความ” และ “ประสบการณ์” ของกลุ่มตัวอย่างเข้าด้วยกัน กล่าวคือ ผู้วิจัยจะเลือกเหตุการณ์ที่กลุ่มตัวอย่างเคยประสบพบเจอ และเลือกใช้คำหรือข้อความที่กลุ่มตัวอย่างคุ้นเคย ซึ่งก็คือ คำพูดของคุณครูที่มักจะเป็นประโยคคำสั่ง หรือประโยคคำถาม ตามคำแนะนำของอาจารย์มารีนา วงศ์เงินยวงที่เน้นการดึงเอาประสบการณ์ของกลุ่มตัวอย่างมาใช้ เพราะสามารถสื่อความหมายกับกลุ่มตัวอย่างได้ทันที และตามคำจำกัดความของหนังสือภาพที่ดี ที่ควรจะทำให้ภาพและข้อความมีความสัมพันธ์กัน ดังที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น

ผลปรากฏว่า กลุ่มตัวอย่างมีความเข้าใจในหนังสือภาพเล่มนี้ค่อนข้างดี โดยสามารถตอบลักษณะนิสัยของตัวเองได้ และยังสามารถตอบข้อคิดที่ได้จากเรื่องได้ด้วย นอกจากนี้ ในขณะที่อ่านหนังสือ ก็สามารถสัมผัสกับภาพควบคู่ไปกับการฟังและอ่านได้อย่างพอเหมาะพอดี นั่นเป็นเพราะ ภาพและข้อความนั้นเชื่อมโยงกันตามหลักการที่ผู้วิจัยใช้ ทั้งในด้านของความหมาย และรายละเอียดต่างๆ และยังเชื่อมโยงกับประสบการณ์ในรั้วโรงเรียนของพวกเขาอีกด้วย เท่ากับว่า หนังสือภาพเล่มนี้ มีความเป็น “หนังสือภาพ” มากที่สุด โดยอ้างอิงจากลักษณะและคำจำกัดความของหนังสือภาพที่ดีดังที่ได้กล่าวมาแล้วข้างต้น

อย่างไรก็ตาม แม้ว่ากลุ่มตัวอย่างจะสนุกสนานในขณะที่ทำการทดสอบ แต่กลับไม่ค่อยมีใครสนใจนำไปอ่านเอง ดังนั้น อาจจะต้องมีการเพิ่มเกมหรือภาพที่กลุ่มตัวอย่างเล่นได้ลงไป เช่น อาจเพิ่มตุ๊กตาคุณครู และให้กลุ่มตัวอย่างเป็นผู้อ่านข้อความ คือ ให้กลุ่มตัวอย่างเล่นบทบาทสมมติ เพื่อดึงให้กลุ่มตัวอย่างมีส่วนร่วมกับเนื้อเรื่อง และได้กระทำหรือผจญภัยตามหลักการที่ได้กล่าวไปแล้วข้างต้น นอกจากนี้ ภาพก็จะมีส่วนในการเพิ่มบรรยากาศบางอย่างให้กับเนื้อหา (Beatrice Christensen Sköld and Annica Norberg, 2007) กล่าวคือ การให้กลุ่มตัวอย่างอ่านข้อความ เขาหรือเธออาจจะพยายามเลียนเสียงของผู้ใหญ่ ซึ่งจะก่อให้เกิดความสนุกสนานในหมู่เพื่อนฝูง

จากการอภิปรายผลการวิจัยข้อที่ 1-3 ผู้วิจัยสามารถสรุปเป็นหลักในการดัดแปลงหนังสือภาพเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็น ดังนี้

- ภาพที่เหมาะสมสำหรับเด็กพิการทางการมองเห็นควรจะง่ายและไม่ซับซ้อน แต่ควรมีลูกเล่นบางอย่าง ที่ช่วยดึงความสนใจของเด็ก อาจจะเป็นเกมหรือภาพที่พวกเขา

สามารถเล่นไปพร้อมๆ กับการอ่านหรือฟังได้ อย่างไรก็ตาม อย่าให้ภาพดึงความสนใจของเด็กไปทั้งหมด เพราะเด็กจะไม่สามารถตีความแก่นของเรื่องได้

- อย่จัดทำเป็นภาพเพื่อการสัมผัสที่มีลักษณะเป็นภาพหุ่นต่ำ และเป็นระนาบเดียวกันทั้งหมด เพราะจะไม่ดึงดูดความสนใจของเด็ก และอาจจะไม่เชื่อมโยงกับประสบการณ์ทั้งหมดของเด็กอีกด้วย กล่าวคือ เด็กพิการทางการมองเห็นอาจจะไม่เคยสัมผัสกับพื้นผิว หรือรูปร่างรูปทรงนั้นๆ ซึ่งจะทำให้เกิดความสับสน และต้องอาศัยการอธิบายจากผู้อื่น
- ในส่วนของข้อความควรใช้คำที่มีลักษณะเป็นคำพูดหรือคำถาม ที่มีส่วนช่วยกระตุ้นให้เด็กพิการทางการมองเห็นสัมผัสกับภาพได้อย่างตรงจุด
- นอกจากนั้น การออกแบบหนังสือควรจะคำนึงถึง “ผู้อ่าน” และ “ผู้ร่วมอ่าน” ด้วย เพราะเด็กบางกลุ่มบางคนนั้นติดเพื่อน และชอบที่จะทำกิจกรรมกับเพื่อน ดังนั้น จึงอาจออกแบบหนังสือสำหรับการอ่านร่วมกันเป็นคู่หรือเป็นกลุ่มด้วยเช่นกัน ในขณะที่เด็กที่เงียบขรึม ก็ควรจะทำแบบให้อ่านคนเดียวและตีความด้วยตนเองได้

4. ในการทดสอบการรับรู้ ทักษะคิด และสุนทรียรสนั้น บรรยากาศในการอ่านมีความสำคัญมาก หากผู้ร่วมฟังการทดสอบเป็นอาจารย์หรือเป็นคนในกลุ่มตัวอย่างไม่คุ้นเคยย่อมจะทำให้เกิดความเขินอาย และอาจจะทำให้ไม่ทราบถึงทัศนคติที่แท้จริงของกลุ่มตัวอย่างด้วย ดังที่ได้อธิบายไปในส่วนของทัศนคติที่กลุ่มตัวอย่างมีต่อเดวิดในบทที่ 5 อย่างไรก็ตาม หากไม่มีผู้ใหญ่คอยกระตุ้น เด็กที่ขี้อายบางคนอาจจะไม่ตอบคำถามหรือไม่สัมผัสกับภาพเลยก็เป็นได้

5. ในการทดสอบการรับรู้ ทักษะคิด และสุนทรียรสของหนังสือทั้ง 3 เล่มในคราวเดียวกันนั้นส่งผลต่อความเข้าใจของกลุ่มตัวอย่าง เพราะอาจจะรู้สึกเหนื่อยเกินไป และไม่ได้จดจ่อกับเล่มใดเล่มหนึ่งอย่างเต็มที่ แตกต่างจาก Kaneko Takeshi (2004) ที่ได้ทำการวิจัยเรื่อง Educational Activities Using of Picture Books for Blind Children : A Case Study ซึ่งได้ทดสอบกลุ่มตัวอย่างหลายครั้ง ทำให้ทราบการรับรู้ในทุกแง่ของเด็กพิการทางการมองเห็น

ข้อจำกัดในการวิจัย

โรงเรียนสอนคนตาบอดกรุงเทพฯ ไม่อนุญาตให้บุคคลใดๆ ก็ตามเข้ามาสัมผัสลูกคลีกับเด็กพิการทางการมองเห็นมากเกินไป เพราะเกรงว่าจะส่งผลกระทบต่อในด้านความปลอดภัยของเด็ก ประกอบกับ มีผู้มาติดต่อขอทดสอบเด็กพิการทางการมองเห็นในด้านต่างๆ แทบทุกวัน ผู้วิจัยจึงไม่มีโอกาสได้เข้าไปสัมผัสหรือสังเกตการณ์พฤติกรรมของเด็กๆ และทำได้เพียงแค่อสอบถามจากอาจารย์แต่ละท่านเท่านั้น

ข้อเสนอแนะที่ได้จากการวิจัย

1. จากการวิจัย ผู้วิจัยสังเกตว่าเด็กที่มีอายุมากกว่า 8 ปี หรือเด็กที่เรียนในชั้นที่โตกว่าก็มีความสนใจที่จะอ่านหนังสือภาพเหล่านี้ด้วยเช่นกัน เนื่องจากในเวลาที่ผู้วิจัยทดสอบหนังสือภาพนั้น เด็กๆ กลุ่มนี้จะคอยมายืนฟังอยู่ห่างๆ ซึ่งการทำหนังสือเพื่อเด็กกลุ่มนี้ อาจไม่จำเป็นต้องมีภาพมากก็ได้ เพราะผู้วิจัยสังเกตว่าเด็กหญิงอนงค์นาคาและเด็กหญิงณัฐนิชาที่มีอายุ 9 ขวบนั้น จะสนใจฟังและอ่านมากกว่าสัมผัสภาพอย่างเต็มที่
2. ในการทดสอบหนังสือภาพเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็น อาจทดสอบแต่ละเล่มมากกว่า 1 ครั้ง เพื่อให้เด็กๆ ที่ขี้อายไม่กล้าตอบหรือถามคำถาม เกิดความคุ้นเคยกับตัวผู้วิจัยหรือลองเปลี่ยนไปให้เด็กๆ อ่านกันเอง จากนั้นผู้วิจัยค่อยสุ่มถามคำถามที่หลัง นอกจากนั้น เด็กพิการทางการมองเห็นมักจะไม่ได้แสดงออกทางสีหน้ามากเท่าเด็กปกติ ทำให้ในบางครั้งผู้วิจัยอาจไม่ทราบว่าน้องรู้สึกสนุกหรือไม่ หรือคิดไปว่าน้องไม่ต้องการจะพูดคุยโต้ตอบกับผู้วิจัยหรือไม่สนใจในตัวหนังสือ ดังนั้น อาจลองสังเกตเด็กๆ ในขณะที่เขานั่งอ่านหนังสือเองแทนการทดสอบต่อหน้าผู้วิจัย และค่อยๆ ถามคำถามเล็กๆ น้อยๆ เพื่อให้น้องรู้สึกผ่อนคลายมากขึ้น
3. หากหนังสือภาพที่เราจัดทำมีรายละเอียดมาก อาจจะต้องอ่านให้เด็กๆ ฟังหลายๆ ครั้ง เพื่อให้เขาสามารถเก็บรายละเอียดต่างๆ ได้อย่างครบถ้วน
4. หากต้องการศึกษาในด้านหนังสือภาพเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็น อาจลองศึกษาเปรียบเทียบระหว่างเด็กที่ตาบอดสนิท และเด็กที่ตาบอดเลือนราง เพราะในการทดสอบครั้งนี้ ผู้วิจัยยังมิได้เห็นความแตกต่างที่แน่ชัด เนื่องจากน้องที่ตาบอดเลือนรางมีอยู่เพียงแค่ 4 คนเท่านั้น และ 2 ใน 4 คนก็มีการรับรู้ไม่ต่างจากเด็กตาบอดสนิทนัก

5. ในการสร้างสรรค์หนังสือภาพเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็นในเชิงพาณิชย์นั้น ควร ออกแบบเพื่อการสัมผัสที่มีองค์ประกอบที่เด็กพิการทางการมองเห็นสามารถเล่นได้ แต่ต้องสื่อ ความหมายอย่างชัดเจน เช่น ภาพสุนัข อาจทำให้กระต่ายดูเหมือนเด่นขึ้นมาเป็นโครงร่างของตัวสุนัข และมีผิวสัมผัสเป็นกำมะหยี่ ในส่วนของหางอาจทำให้ขยับได้ เป็นต้น โดยที่ไม่จำเป็นต้องมีเกม เพื่อหลีกเลี่ยงการชำรุดเสียหาย และยังสามารถดึงดูดความสนใจของเด็กไปทั้งหมด จนไม่สามารถ ตีความแก่นเรื่องได้ แต่อาจออกแบบให้มี “กิจกรรม” อยู่ในส่วนท้ายของเล่ม เช่น มีภาพกระดูก ของสุนัขให้จับ และมีคำถามถามว่ามีกระดูกอยู่ในหน้าใดบ้าง เป็นต้น ซึ่งกิจกรรมเหล่านี้ไม่ จำเป็นที่ต้องใช้ “ของเล่น” แต่เป็นกิจกรรมที่เล่นกับตัวภาพในเรื่องได้

รายการอ้างอิง

ภาษาไทย

- กระแสร้ มัลยาภรณ์. วรรณกรรมไทยปัจจุบัน. กรุงเทพฯ : โอเดียนสโตร์, 2530
- กัลยาณี ศุภกิจจวนิชกุล. โครงการออกแบบชุดการสอนวิชาศิลปะศึกษาเรื่อง พื้นผิว สำหรับเด็กที่มีความบกพร่องทางสายตาแบบเลื่อนลงชั้นประถมศึกษาปีที่ 1-3. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2545
- เกริก ยุ้นพันธ์. การออกแบบและเขียนภาพประกอบสำหรับเด็ก. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น, 2543
- ฉลองชัย สุวัฒน์บุรณ์. แบบและสีของภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กอนุบาล. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาวิชาบรรณารักษศาสตร์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2515
- ฉวีวรรณ คูหาภินันท์. การทำหนังสือสำหรับเด็ก. กรุงเทพฯ : อมรรการพิมพ์, 2527
- ชูชีพ อ่อนโคกสูง. จิตวิทยาเด็กอุปถัมภ์. กรุงเทพฯ : หน่วยศึกษานิเทศก์ กรมการฝึกหัดครู, 2527
- ถิรนนท์ อนุวัชศิริวงศ์ และพิรุณ อนุวัชศิริวงศ์. เปิด 108 หนังสือดี. กรุงเทพฯ : แปลนพรินทร์ตั้ง, 2553
- นันทวัน วาตะ. แนวทางการออกแบบภาพประกอบหนังสือสำหรับเด็กที่ส่งเสริมการเรียนรู้ทางศิลปะศึกษา สำหรับเด็กอายุ 7-9 ปี. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2549
- บันลือ พฤกษ์วัน. วรรณกรรมกับเด็ก. [ม.ป.ท.] : ไทยวัฒนาพานิช, 2521
- มาโนช ดินลานสกุล. การอ่านและการเขียนขั้นพื้นฐาน. กรุงเทพฯ : การกิจเอกสารและตำรา กลุ่มงานบริการการศึกษา มหาวิทยาลัยทักษิณ, 2547
- รัญจวน อินทรกำแหง. วรรณกรรมสำหรับเด็กและวัยรุ่น. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์ดวงกมล, 2517
- เรวัต การพจน์. ภาพประกอบหนังสือภาษาไทยสำหรับเด็ก. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต, สาขาบรรณารักษศาสตร์ คณะครุศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, ม.ป.ป.
- วิริยะ สิริสิงห. การสร้างสรรค้วรรณกรรมสำหรับเด็กและเยาวชน. กรุงเทพฯ : สำนักพิมพ์สุวีริยาสาส์น, 2537
- วงพัทตร์ ภูพันธ์ศรี. จิตวิทยาเด็กนอกกระดืบ (เด็กพิเศษ). กรุงเทพฯ : ภาควิชาจิตวิทยา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2526
- ศรีเรือน แก้วกังวาล. จิตวิทยาเด็กที่มีลักษณะพิเศษ. กรุงเทพฯ : หมอชาวบ้าน, 2545

ศศโสภส จิตรวานิชกุล. การศึกษาพฤติกรรม ความสนใจ และความต้องการในการเปิดรับสื่อ
ของคนตาบอดในกรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต.

คณะนิเทศศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, 2542

สุชา จันท์เอม. จิตวิทยาเด็กพิเศษ. กรุงเทพฯ : อักษรบัณฑิต, ม.ป.ป.

สุชา จันท์เอม. จิตวิทยาทั่วไป. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2541.

โสภา ชูพิกุลชัย. จิตวิทยาทั่วไป. กรุงเทพฯ : ไทยวัฒนาพานิช, 2521

เศรษฐกิจแห่งชาติ สำนักงาน. กระทรวงเทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร. สํารวจคนพิการ.

[ออนไลน์]. แหล่งที่มา : http://service.nso.go.th/nso/nso_center/project/search_center/23project-th.htm [26 กรกฎาคม 2554]

ภาษาอังกฤษ

Beatrice Christensen Sköld and Annica Norberg. Tactile picture books for blind and
visually impaired children. [Online]. Available from : [http://www.archive.ifla.org/
IV/ifla73/papers/156-Skoeld-en.pdf](http://www.archive.ifla.org/IV/ifla73/papers/156-Skoeld-en.pdf) [2011, July 26]

Kaneko Takeshi. Educational activities using of picture books for blind children : a case
study. [Online]. Available from : [http://www.nise.go.jp/kenshuka/josa/kankobutsu
/pub_a/nise_a-8/nise_a-8_4.pdf](http://www.nise.go.jp/kenshuka/josa/kankobutsu/pub_a/nise_a-8/nise_a-8_4.pdf) [2011, July 26]

Tactile Book Advancement Group (TBAG). Telling Stories Through Touch. [Online].

Available from : : <http://www.tactilebooks.org/making/telling-touch.pdf>

[2012, January 24]

ภาคผนวก

ตัวอย่างหนังสือภาพเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็นเรื่องยักษ์สองตน

หน้าที่ 1

หน้าที่ 2

หน้าที่ 3

หน้าที่ 4

หน้าที่ 5

หน้าที่ 6

หน้าที่ 7

ตัวอย่างหนังสือภาพเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็นเรื่องเดวิดไปโรงเรียน

หน้าที่ 1

หน้าที่ 2

หน้าที่ 3

หน้าที่ 4

หน้าที่ 5

หน้าที่ 6

หน้าที่ 7

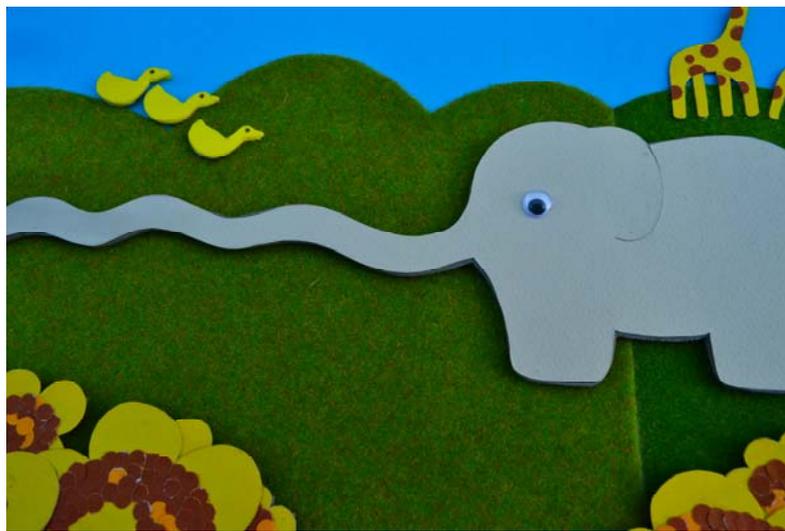

หน้าที่ 8

ตัวอย่างหนังสือภาพเพื่อเด็กพิการทางการมองเห็นเรื่องงวงยาว ๆ ของช้างอัลเฟรด

หน้าที่ 1

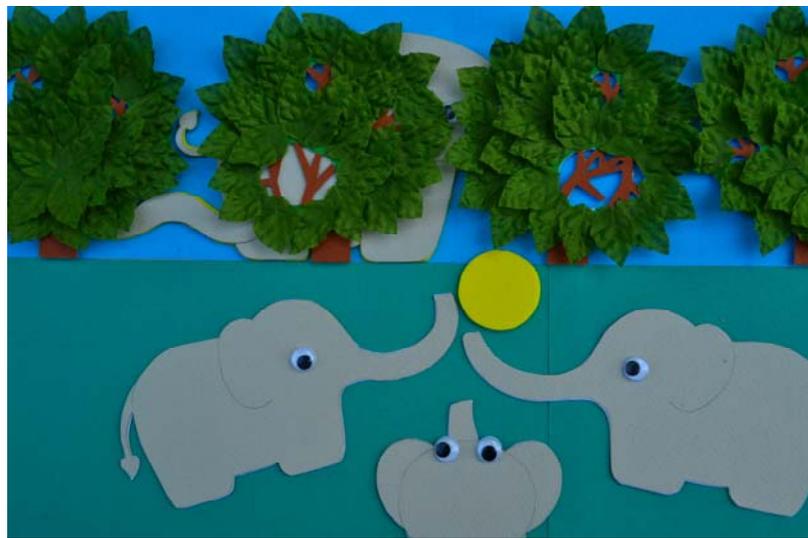
หน้าที่ 2

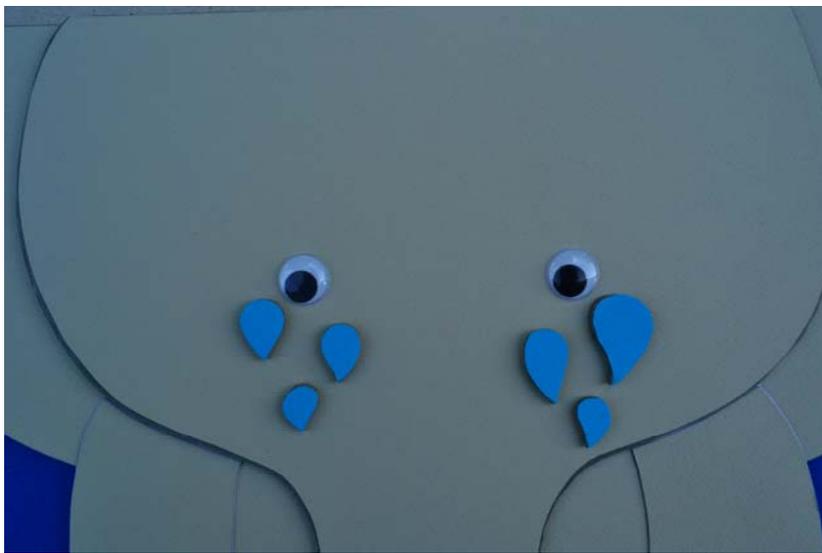
หน้าที่ 3

หน้าที่ 4

หน้าที่ 5

หน้าที่ 6

หน้าที่ 7

หน้าที่ 8

หน้าที่ 9

ประวัติผู้เขียนวิทยานิพนธ์

นางสาวจุฑาลักษณ์ เชิดเหรียญ เกิดเมื่อวันที่ 5 มิถุนายน พ.ศ. 2529 เป็นคนจังหวัดสระบุรี สำเร็จการศึกษาปริญญาวิทยาศาสตรบัณฑิต สาขาโฆษณา จากคณะวารสารศาสตร์และสื่อสารมวลชน มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์ ในปีการศึกษา 2551 และเข้าศึกษาต่อในหลักสูตรนิเทศศาสตรมหาบัณฑิต ภาควิชาการสื่อสารเชิงสุนทรีย์และบันเทิงคดี จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ในปีการศึกษา 2553